๚ นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส๚

สุตฺตนฺตปิฏก

สํยุตฺตนิกาเย

สคาถาวคฺคปาฬิ

สํคายนสฺส ปุจฺฉา วิสฺสชฺชนา

ปุจฺฉา – ปฐมมหาสํคีติกาเล อาวุโส ธมฺมสํคาหกา มหากสฺสปาทโย มหาเถรวรา โปราณสํคีติการา ปฐมํ วินยปิฏกํ สํคายิตฺวา ตทนนฺตรํ สุตฺตนฺตปิฏกํ สํคายนฺตา ทีฆนิกายญฺจ มชฺฌิมนิกายญฺจ สํคายิตฺวา ตทนนฺตรํ กึนาม ปาวจนํ สํคายึสุ๚

วิสฺสชฺชนา – ปฐมมหาสํคีติกาเล ภนฺเต ธมฺมสํคาหกา มหากสฺสปาทโย โปราณเถรวรา ปฐมํ วินยปิฏกํ สํคายิตฺวา ตทนนฺตรํ สุตฺตนฺตปิฏกํ สํคายนฺตา ทีฆนิกายญฺจ มชฺฌิมนิกายญฺจ สํคายิตฺวา ตทนนฺตรํ สตฺตหิ จ สุตฺตสหเสฺสหิ สตฺตหิ จ สุตฺตสเตหิ ทฺวาสฏฺฐิยา จ สุเตฺตหิ ปฏิมณฺฑิตํ ภาณวารสตปริมาณํ สํยุตฺตนิกายํ นาม ปาวจนํ สํคายึสุ๚

ปุจฺฉา – สํยุตฺตนิกาเย จ อาวุโส สคาถาวโคฺค นิทานวโคฺค ขนฺธวโคฺค สฬายตนวโคฺค มหาวโคฺคติ ปญฺจสํยุตฺตปฺปกรณานิ, เตสุ ปฐมํ กตรํ สํยุตฺตปฺปกรณํ เต สํคายึสุ๚

วิสฺสชฺชนา – ปญฺจสุ ภเนฺต สํยุตฺตปฺปกรเณสุ ปฐมํ สคาถาวคฺคสํยุตฺตปฺปกรณํ สํคายึสุ๚

ปุจฺฉา – สคาถาวเคฺคปิ อาวุโส เทวตาสํยุตฺตาทิวเสน เอกาทสสํยุตฺตานิ, เตสุ ปฐมํ กตรํ สํยุตฺตํ เต สํคายึสุ๚

วิสฺสชฺชนา – เอกาทสสุ ภเนฺต สํยุเตฺตสุ ปฐมํ เทวตาสํยุตฺตํ สํคายึสุ๚

ปุจฺฉา – เทวตาสํยุเตฺตปิ อาวุโส นฬวคฺคาทโย อฏฺฐ วคฺคา, โอฆตรณสุตฺตาทีนิ จ เอกาสีติ สุตฺตานิ, เตสุ ปฐมํ กตรํ วคฺคํ กตรญฺจ สุตฺตํ สคายึสุ๚

วิสฺสชฺชนา – อฏฺฐสุ ภเนฺต วเคฺคสุ ปฐมํ นฬวคฺคํ เอกาสีติยา จ สุเตฺตสุ ปฐมํ โอฆตรณสุตฺตํ สํคายึสุ๚

สาธุ สาธุ อาวุโส, มยมฺปิ ทานิ ตโตเยว ปฏฺฐาย สํคีติปุพฺพงฺคมานิ ปุจฺฉนวิสฺสชฺชนกิจฺจานิ อาวหิตุํ สมารภาร๚

เทวตาสํยุตฺต

โอฆตรณสุตฺต

ปุจฺฉา – เตนาวุโส ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมฺมาสมฺพุเทฺธน โอฆตรณสุตฺตํ กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภนฺเต อญฺญตรํ เทวตํ อารพฺภ ภาสิตํ, อญฺญตรา ภนฺเต เทวตา อภิกฺกนฺตาย รตฺติยา อภิกฺกนฺตวณฺณา เกวลกปฺปํ เชตวนํ โอภาเสตฺวา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิ, เอกมนฺตํ ฐิตา โข สา เทวตา ภควนฺตํ เอตทโวจ ‘‘กถํ นุ ตฺวํ มาริส โอฆมตรี’’ติ,

ตสฺมึ ภนฺเต วตฺถุสฺมึ ‘‘อปฺปติฏฺฐํ ขฺวาหํ อาวุโส อนายูหํ โอฆมตรึ’’ติ, เอวํ โข ภนฺเต ภควตา ภาสิตํฯ

อเจฺจนฺติสุตฺต

ปุจฺฉา – อเจฺจนฺติสุตฺตํ ปนาวุโส ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภนฺเต อญฺญตรํ เทวตํ อารพฺภ ภาสิตํฯ อญฺญตรา ภนฺเต เทวตา ภควนฺตํ เอตทโวจ–

‘‘อเจฺจนฺติ กาลา ตรยนฺติ รตฺติโย,
วโยคุณา อนุปุพฺพํ ชหนฺติ,
เอตํ ภยํ มรเณ เปกฺขมาโน,
ปุญฺญานิ กยิราถ สุขาวหานี’’ติ–

ตสฺมึ ภนฺเต วตฺถุสฺมึ –

‘‘อเจฺจนฺติ กาลา ตรยนฺติ รตฺติโย,
วโยคุณา อนุปุพฺพํ ชหนฺติ,
เอตํ ภยํ มรเณ เปกฺขมาโน,
โลกามิสํ ปชเห สนฺติเปโกฺข’’ติ –

เอวํ โข ภนฺเต ภควตา ภาสิตํฯ

สตฺติสุตฺต

ปุจฺฉา – สตฺติสุตฺตํ ปนาวุโส ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภนฺเต อญฺญตรํ เทวตํ อารพฺภ ภาสิตํ, อญฺญตรา ภนฺเต เทวตา ภควนฺตํ เอตทโวจ–

‘‘สตฺติยา วิย โอมโฏฺฐ, ฑยฺหมาโนว มตฺถเก;
กามราคปฺปหานาย, สโต ภิกฺขุ ปริพฺพเช’’ติ–

ตสฺมึ ภนฺเต วตฺถุสฺมึ–

สตฺติยา วิย โอมโฏฺฐ ฑยฺหมาโนว มตฺถเก;

สกฺกายทิฏฺฐิปฺปหานาย, สโต ภิกฺขุ ปริพฺพเชติ;

เอวํ โข ภนฺเต ภควตา ภาสิตํฯ

สตฺติยา วิย โอมโฏฺฐ, ฑยฺหมาโนว มตฺถเก;
กามราคปฺปหานาย, สโต ภิกฺขุ ปริพฺพเช –

สตฺติยา วิย โอมโฏฺฐ, ฑยฺหมาโนว มตฺถเก,
สกฺกายทิฏฺฐิปฺปมานาย, สโต ภิกฺขุ ปริพฺพเช –

ชฏาสุตฺต

ปุจฺฉา – ชฏาสุตฺตํ ปนาวุโส ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภนฺเต อญฺญตรํ เทวตํ อารพฺภ ภาสิตํ, อญฺญตรา ภนฺเต เทวตา ภวคนฺตํ เอตทโวจ–

‘‘อโนฺต ชฏา พหิชฏา, ชฏาย ชฏิตา ปชา;
ตํ ตํ โคตม ปุจฺฉามิ, โก อิมํ วิชฏเย ชฏ’’นฺติ–

ตสฺมึ ภนฺเต วตฺถุสฺมึ –

สีเล ปติฏฺฐาย นโร สปโญฺญ, จิตฺตํ ปญฺญญฺจ ภาวยํ;
อาตาปี นิปโก ภิกฺขุ, โส อิมํ วิชฏเย ชฏํฯ

เยสํ ราโค จ โทโส จ, อวิชฺชา จ วิราชิตา;
ขีณาสวา อรหโนฺต, เตสํ วิชฏิตา ชฏาติ;

เอวมาทินา ภนฺเต ภควตา ภาสิตํฯ

สีเล ปติฏฺฐาย นโร สปโญฺญ, จิตฺตํ ปญฺญญฺจ ภาวยํ;
อาตาปี นิปโก ภิกฺขุ, โส อิมํ วิชฏเย ชฏํ–

เยสํ ราโค จ โทโส จ, อวิชฺชา จ วิราชิตา;
ขีณาสวา อรหโนฺต, เตสํ วิชฏิตา ชฏา–

ยตฺถ นามญฺจ รูปญฺจ, อเสสํ อุปรุชฺฌติ;
ปฏิฆํ รูปสญฺญา จ, เอเตฺถสา ฉิชฺชเต ชฏาฯ

อจฺฉราสุตฺต

ปุจฺฉา – อจฺฉราสุตฺตํ ปนาวุโส ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภนฺเต อญฺญตรํ เทวปุตฺตํ อารพฺภ ภาสิตํฯ อญฺญตโร ภนฺเต เทวปุโตฺต ภควนฺตํ เอตทโวจ–

‘‘อจฺฉราคณสงฺฆฏฺฐํ, ปิสาจ คณเสวิตํ;
วนนฺตํ โมหนํ นาม, กถํ ยาตฺรา ภวิสฺสตี’’ติฯ

ตสฺมึ ภนฺเต วตฺถุสฺมึ–

‘‘อุชุโก นาม โส มโคฺค, อภยา นาม สา ทิสา,
รโถ อกูชโน นาม, ธมฺมจเกฺกหิ สํยุโตฯ

หิรี ตสฺส อปาลโมฺพ, สตฺยสฺส ปริวารณํ;
ธมฺมาหํ สารถึ พฺรูมิ, สมฺมาทิฏฺฐิ ปุเรชวํฯ

ยสฺส เอตาทิสํ ยานํ, อิตฺถิยา ปุริสสฺส วา;
ส เว เอเตน ยาเนน, นิพฺพานเสฺสว สนฺติเก’’ติฯ

เอวํ โข ภนฺเต ภควตา ภาสิตํฯ

อจฺฉราคณสงฺฆุฏฺฐํ , ปิสาจคณเสวิตํ;
วนนฺตํ โมหนํ นาม, กถํ ยาตฺรา ภวิสฺสติ–

ชราสุตฺต

ปุจฺฉา – ชราสุตฺตํ ปนาวุโส ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภนฺเต อญฺญตรํ เทวตํ อารพฺภ ภาสิตํฯ อญฺญตรา ภนฺเต เทวตา ภควนฺตํ เอตทโวจ–

‘‘กึ สุ ยาว ชรา สาธุ, กึ สุ สาธุ ปติฏฺฐิตํ;
กึ สุ นรานํ รตนํ, กึ สุ โจเรหิ ทูหร’’นฺติฯ

ตสฺมึ ภนฺเต วตฺถุสฺมึ–

‘‘สีลํ ยาว ชรา สาธุ, สทฺธา สาธุ ปติฏฺฐิตา;
ปญฺญา นรานํ รตนํ, ปุญฺญํ โจเรหิ ทูหร’’นฺติฯ

เอวํ โข ภนฺเต ภควตา ภาสิตํฯ

กึ สุ ยาว ชรา สาธุฯ

กึ สุ สาธุ ปติฏฺฐิตํฯ

กึ สุ นรานํ รตนํฯ

กึ สุ โจเรหิ ทูหรํฯ

เทวปุตฺตสํยุตฺต

สุพฺรหฺมสุตฺต

ปุจฺฉา – เตนาวุโส ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน สุพฺรหฺมสุตฺตํ กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ กตญฺจ ภาสิตํฯ กีทิโส จ ตตฺถ ธมฺมปฏิคฺคาหกสฺส ธมฺมสฺสวนานิสํโส อธิคโตฯ

วิสฺสชฺชนา – ราชคเห ภนฺเต สุพฺรหฺมเทวปุตฺตํ อารพฺภ ภาสิตํฯ สุพฺรหฺมา ภนฺเต เทวปุตฺโต มรณภยภีโต ภควนฺตํ อุปสงฺกมิตฺวา เอตทโวจ–

‘‘นิจฺจํ อุตฺรสฺตมิทํ จิตฺตํ, นิจฺจํ อุพฺพิคฺคมิทํ มโน;
อนุปฺปเนฺนสุ กิเจฺฉสุ, อโถ อุปฺปติเตสุ จ;
สเจ อตฺถิ อนุตฺรสฺตํ, ตํ เม อกฺขาหิ ปุจฺฉิโต’’ติ–

ตสฺมึ ภนฺเต วตฺถุสฺมึฯ

‘‘นาญฺญตฺร โพชฺฌา ตปสา, นาญฺญตฺรินฺทฺริยสํวรา;
นาญฺญตฺร สพฺพนิสฺสคฺคา, โสตฺถึ ปสฺสามิ ปาณินํ’’นฺติฯ

เอวํ โข ภนฺเต ภควตา ภาสิตํฯ เทสนาปริโยสาเน จ ภนฺเต สุพฺรหฺมสฺส เทวปุตฺตสฺส ตสฺมึเยว อาสเน วิรชํ วีตมลํ ธมฺมจกฺขุํ อุทปาทิ, ‘‘ยํกิญฺจิ สมุทยธมฺมํ, สพฺพํ ตํ นิโรธธมฺม’’นฺติฯ

นิจฺจํ อุตฺรสฺตมิทํ จิตฺตํ, นิจฺจํ อุพฺพิคฺคมิทํ มโน;
อนุปฺปเนฺนสุ กิเจฺฉสุ, อโถ อุปฺปติเตสุ จ;
สเจ อตฺถิ อนุตฺรสฺต, ตํ เม อกฺขาหิ ปุจฺฉิโต-หุ–

นาญฺญตฺร โพชฺฌา ตปสา, นาญฺญตฺรินฺทฺริยสํวรา;
นาญฺญตฺร สพฺพนิสฺสคฺคา, โสตฺถึ ปสฺสามิ ปาณินํ–

โรหิตสฺสสุตฺต

ปุจฺฉา – โรหิตสฺสสุตฺตํ ปนาวุโส ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภนฺเต โรหิตสฺสํ เทวปุตฺตํ อารพฺภ ภาสิตํฯ โรหิตโสฺส ภนฺเต เทวปุโตฺต ภควนฺตํ เอตทโวจ ‘‘ยตฺถ นุ โข ภนฺเต น ชายติ น ชียติ น มียติ น จวติ น อุปปชฺชติ, สกฺกา นุ โข โส ภนฺเต คมเนน โลกสฺส อโนฺต ญาตุํ วา ทฏฺฐุํ วา ปาปุณิตุํ วา’’ติฯ ตสฺมึ ภนฺเต วตฺถุสฺมึ ‘‘ยตฺถ โข อาวุโส น ชายติ น ชียติ น มียติ น จวติ น อุปปชฺชติ, นาหํ ตํ คมเนน โลกสฺส อนฺตํ ญาเตยฺยํ อเฏฺฐยฺยํ ปเตฺตยฺยนฺติ วทามี’’ติ เอวมาทินา ภนฺเต ภควตา ภาสิตํฯ

โกสลสํยุตฺต

ทหรสุตฺต

ปุจฺฉา – ทหรสุตฺตํ ปนาวุโส ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภเนฺต ราชานํ ปเสนทึ โกสลํ อารพฺภ ภาสิตํฯ ราชา ภเนฺต ปเสนทิ โกสโล เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธึ สโมฺมทิ, เอกมนฺตํ นิสิโนฺน โข ภเนฺต ราชา ปเสนทิ โกสโล ภควนฺตํ เอตทโวจ ‘‘ภวมฺปิ โน โคตโม ‘อนุตฺตรํ สมฺมาสโมฺพธึ อภิสมฺพุโทฺธ’ติ ปฏิชานาตี’’ติฯ ตสฺมึ ภเนฺต วตฺถุสฺมึ ‘‘ยญฺหิ ตํ มหาราช สมฺมา วทมาโนวเทยฺย ‘อนุตฺตรํ สมฺมาสโมฺพธึ อภิสมฺพุโทฺธ’ติ , มเมว ตํ สมฺมา วทมาโน วเทยฺยา’’ติ เอวมาทินา ภเนฺต ภควตา ภาสิตํฯ

ตสฺมา หิ ปณฺฑิโต โปโส, สมฺปสฺสํ อตฺถมตฺตโน;
ภุชงฺคมํ ปาวกญฺจ, ขตฺติยญฺจ ยสสฺสินํ;
ภิกฺขุญฺจ สีลสมฺปนฺนํ, สมฺมเทว สมาจเร–

อตฺตรกฺขิตสุตฺต

ปุจฺฉา – อตฺตรกฺขิตสุตฺตํ ปนาวุโส ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภเนฺต ราชานํเยว ปเสนทึ โกสลํ อารพฺภ ภาสิตํฯ ราชา ภเนฺต ปเสนทิ โกสโล ภควนฺตํ อุปสงฺกมิตฺวา ‘‘อิธ มยฺหํ ภเนฺต รโหคตสฺส ปฏิสลฺลีนสฺส เอวํ เจตโส ปริวิตโกฺก อุทปาที’’ติ เอวมาทิกํ วจนํ อโวจฯ ภควา จ ภเนฺต เอวเมตํ มหาราช เอวเมตํ มหาราชาติ เอวมาทินา วิภชิตฺวา ภาสิตํฯ

กาเยน สํวโร สาธุ, สาธุ วาจาย สํวโร;
มนสา สํวโร สาธุ, สาธุ, สพฺพตฺถ สํวโร;
สพฺพตฺถ สํวุโต ลชฺชี, รกฺขิโตติ ปวุจฺจติฯ

อปฺปกสุตฺต

ปุจฺฉา – อปฺปกสุตฺตํ ปนาวุโส ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภเนฺต ราชานํเยว ปเสนทึ โกสลํ อารพฺภ ภาสิตํฯ ราชา ภเนฺต ปเสนทิ โกสโล ภควนฺตํ อุปสงฺกมิตฺวา ‘‘อิธ มยฺหํ ภเนฺต รโหคตสฺส ปฏิสลฺลีนสฺส เอวํ เจตโส ปริวิตโกฺก อุทปาทิ อปฺปกา เต สตฺตา โลกสฺมึ, เย อุฬาเร อุฬาเร โภเค ลภิตฺวา น เจว มชฺชนฺติ น จ ปมชฺชนฺติ, น จ กาเมสุ เคธํ อาปชฺชนฺตี’’ติ เอวมาทิกํ วจนํ อโวจฯ ภควา จ ภเนฺต ‘‘เอวเมตํ มหาราช เอวเมตํ มหาราชา’’ติ เอวมาทินา อปฺปกสุตฺตํ ภาสิตํฯ

มลฺลิกาสุตฺต

ปุจฺฉา – มลฺลิกาสุตฺตํ ปนาวุโส ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภเนฺต ราชานํเยว ปเสนทึ โกสลํ อารพฺภ ภาสิตํฯ ราชา ภเนฺต ปเสนทิ โกสโล มลฺลิกํ เทวึ เอตทโวจ ‘‘อตฺถิ นุ โข เต มลฺลิเก โกจโญฺญ อตฺตนา ปิยตโร’’ติฯ ตสฺมึ วตฺถุสฺมึ สพฺพาทิสา อนุปริคมฺม เจตสาติ เอวมาทินา ภเนฺต ภควตา ภาสิตํฯ

สพฺพา ทิสา อนุปริคมฺม เจตสา, เนวชฺฌคา ปิยตรมตฺตนา กฺวจิฯ เอวํ ปิโย ปุถุ อตฺตา ปเรสํ, ตสฺมา น หิํเส ปรมตฺตกาโม–

สตฺตชฏิลสุตฺต

ปุจฺฉา – เตนาวุโส ภควตา…เป…. สมฺมาสมฺพุเทฺธน สตฺตชฏิลสุตฺตํ กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมิํ วตฺถุสฺมิํ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภเนฺต ราชานํ ปเสนทิํ โกสลํ อารพฺภ ภาสิตํฯ ราชา ภเนฺต ปเสนทิ โกสโล อจิรปกฺกเนฺตสุ สตฺตสุ จ ชฏิเลสุ สตฺตสุ จ นิคเณฺฐสุ สตฺตสุ จ อเจลเกสุ สตฺตสุ จ เอกสาฏเกสุ สตฺตสุ จ ปริพฺพาชเกสุ เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ, เอกมนฺตํ นิสิโนฺน โข ภเนฺต ราชา ปเสนทิ โกสโล ภควนฺตํ เอตทโวจ ‘‘เย เต ภเนฺต โลเก อรหโนฺต วา อรหตฺตมคฺคํ วา สมาปนฺนา, เอเต เตสํ อญฺญตรา’’ติฯ ตสฺมิํ ภเนฺต วตฺถุสฺมิํ ‘‘ทุชฺชานํ โข เอตํ มหาราช ตยา คิหินา กามโภคินา ปุตฺตสมฺพาธสยนํ อชฺฌาวสเนฺตน กาสิณจนฺทนํ ปจฺจนุโภเนฺตน มาลาคนฺธวิเลปนํ ธารยเนฺตน ชาตรูปรชตํ สาทิยเนฺตน ‘‘อิเม วา อรหโนฺต, อิเม วา อรหตฺตมคฺคํ สมาปนฺนา’’ติ เอวมาทินา ภเนฺต ภควตา ภาสิตํฯ

น วณฺณรูเปน นโร สุชาโน, น วิสฺสเส อิตฺตรทสฺสเนน;
สุสญฺญตานญฺหิ วิยญฺชเนน, อสญฺญตา โลกมิมํ จรนฺติฯ

ปติรูปโก มตฺติกากุณฺฑโลว, โลหฑฺฒมาโสว สุวณฺณฉโนฺน;
จรนฺติ โลเก ปริวารฉนฺนา, อโนฺต อสุทฺธา พหิโสภมานา-หู

ปญฺจราชสุตฺต

ปุจฺฉา – ปญฺจราชสุตฺตํ ปนาวุโส ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมิํ วตฺถุสฺมิํ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภเนฺต ราชานํเยว ปเสนทิํ โกสลํ อารพฺภ ภาสิตํฯ ราชา ภเนฺต ปเสนทิ โกสโล ภควนฺตํ เอตทโวจ ‘‘กิํ นุ โข ภเนฺต กามานํ อคฺค’’นฺติฯ ตสฺมิํ ภเนฺต วตฺถุสฺมิํ ‘‘มนาปปริยนฺตํ ขฺวาหํ มหาราช ปญฺจสุ กามคุเณสุ อคฺคนฺติ วทามี’’ติ เอวมาทินา ภเนฺต ภควตา ภาสิตํฯ

อิธ ภเนฺต อมฺหากํ ปญฺจนฺนํ ราชูนํ ปญฺจหิ กามคุเณหิ สมปฺปิตานํ สมงฺคีภูตานํ ปริจารยมานานํ อยมนฺตรากถา อุทปาทิ ‘กิํ นุ โข กามานํ อคฺค’นฺติ–

ปทุมํ ยถา โกกนทํ สุคนฺธํ, ปาโต สิยา ผุลฺลมวีตคนฺธํฯ องฺคีรสํ ปสฺส วิโรจมานํ, ตปนฺตมาทิจฺจมิวนฺตลิเกฺข–

ทุติยอปุตฺตกสุตฺต

ปุจฺฉา – ทุติยอปุตฺตกสุตฺตํ ปนาวุโส ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมิํ วตฺถุสฺมิํ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภนฺเต ราชานํเยว ปเสนทึ โกสลํ อารพฺภ ภาสิตํฯ ราชา ภนฺเต ปเสนทิ โกสโล ภควนฺตํ อุปสงฺกมิตฺวา ‘‘อิธ ภนฺเต สาวตฺถิยํ เสฏฺฐิ คหปติ กาลงฺกโต, ตมหํ อปุตฺตกํ สาปเตยฺยํ ราชนฺเตปุรํ อติหริตฺวา อาคจฺฉามี’’ติ เอวมาทิกํ วจนํ อโวจฯ ภควา จ ภนฺเต ‘‘เอวเมตํ มหาราช, เอวเมตํ มหาราช, ภูตปุพฺพํ โส มหาราช เสฏฺฐิ คหปติ ตคฺครสิขึ นาม ปเจฺจกสมฺพุทฺธํ ปิณฺฑปาเตน ปฏิปาเทสี’’ติ เอวมาทินา ตสฺส เสฏฺฐิสฺส คหปติสฺส อตีตํ วตฺถุํ อาหริตฺวา ปริโยสาเน จตูหิ คาถาหิ ภาสิตํฯ

ธญฺญํ ธนํ รชตํ ชาตรูปํ, ปริคฺคหํ วาปิ ยทตฺถิ กิญฺจิ,
ทาสา กมฺมกรา เปสฺสา, เย จสฺส อนุชีวิโนฯ

สพฺพํ นาทาย คนฺตพฺพํ, สพฺพํ นิกฺขิปฺปคามินํ;
ยญฺจ กโรติ กาเยน, วาจาย อุทเจตสาฯ

ตญฺหิ ตสฺส สกํ โหติ, ตํว อาทาย คจฺฉติ;
ตํวสฺส อนุคํ โหติ, ฉายาว อนปายินีฯ

ตสฺมา กเรยฺย กลฺยาณํ, นิจยํ สมฺปรายิกํ;
ปุญฺญานิ ปรโลกสฺมึ, ปติฏฺฐา โหนฺติ ปาณินํ –

มารสํยุตฺต

ตโปกมฺมสุตฺต

ปุจฺฉา – ตโปกมฺมสุตฺตํ ปนาวุโส ภควตา ชิเนน กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – อุรุเวลายํ ภนฺเต มารํ ปาปิมนฺตํ อารพฺภ ภาสิตํฯ มาโร ภนฺเต ปาปิมา ภควนฺตํ อุปสงฺกมิตฺวา คาถาย อชฺฌภาสิฯ

‘‘ตโปกมฺมา อปกฺกมฺม, เยน สุชฺฌนฺติ มาณวา;
อสุโทฺธ มญฺญสิ สุโทฺธ, สุทฺธิมคฺคา อปรโทฺธ’’ติฯ

ตสฺมึ ภนฺเต วตฺถุสฺมึ–

‘‘อนตฺตสํหิตํ ญตฺวา, ยํ กิญฺจิ อมรํ ตปํ;
สพฺพํ นตฺถาวหํ โหติ, ผิยาริตฺตํว ธมฺมนิ;
สีลํ สมาธิ ปญฺญญฺจ, มคฺคํ โพธาย ภาวยํ;
ปโตฺตสฺมิ ปรมํ สุทฺธึ, นิหโต ตฺวมสิ อนฺตกา’’ติฯ

เอวํ โข ภนฺเต ภควตา ชิเนน ภาสิตํฯ

ตโปกมฺมา อปกฺกมฺม, เย น สุชฺฌนฺติ มาณวา;
อสุโทฺธ มญฺญสิ สุโทฺธ, สุทฺธิมคฺคา อปรโทฺธ–

อนตฺถสํหิตํ อุตฺวา, ยํกิญฺจิ อมรํ ตปํ;

สพฺพํ นตฺถาวหํ โหติ, ผิยาริตฺตํว ธมฺมนิ;

หตฺถิราชวณฺณสุตฺต

ปุจฺฉา – หตฺถิราชวณฺณสุตฺตํ ปนาวุโส ภวคตา ชิเนน กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – อุรุเวลายํ ภเนฺต มารกํเยว ปาปิมนฺตํ อารพฺภ ภาสิตํฯ มาโร ภเนฺต ปาปิมา ภควโต ภยํ ฉมฺภิตตฺตํ โลมหํสํ อุปฺปาเทตุกาโม มหนฺตํ หตฺถิราชวณฺณํ อภินิมฺมินิตฺวา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิฯ

ตสฺมึ ภเนฺต วตฺถุสฺมึ–

“สํสรํ ทีฆมทฺธานํ, วณฺณํ กตฺวา สุภาสุภํ;
อลํ เต เตน ปาปิม, นิหโต ตฺวมสิ อนฺตกา”ติฯ

เอวํ โข ภเนฺต ภควตา ชิเนน ภาสิตํฯ

สํสรํ ทีฆมทฺธานํ, วณฺณํ กตฺวา สุภาสุภํ,
อลํ เต เตน ปาปิม, นิหโต ตฺวมสิ อนฺตก –

ภิกฺขุนีสํยุตฺต

อาฬวิกาสุตฺต

ปุจฺฉา – อิทานิ อาวุโส ภิกฺขุนี สํยุตฺตํ ปุจฺฉามิ, ยํ ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส สาวิกาหิ เถรีหิ อตฺตโน

จ พุทฺธสาสนสฺส จ ยถาภูตํ คุณํ ปกาเสตฺวา ภาสิตํฯ ตตฺถาวุโส ปฐมํ โปราณเกหิ มหากสฺสปาทีหิ ธมฺมสํคาหเกหิ เถรวเรหิ สํคีตํ อาฬวิกาสุตฺตํ กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ เกน กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภเนฺต มารํ ปาปิมนฺตํ อารพฺภ อาฬวิกาย ภิกฺขุนิยา ภาสิตํฯ มาโร ภเนฺต ปาปิมา อาฬวิกาย ภิกฺขุนิยา ภยํ ฉมฺภิตตฺตํ โลมหํสํ อุปฺปาเทตุกาโม วิเวกมฺหา จาเวตุกาโม อาฬวิกํ ภิกฺขุนึ คาถาย อชฺฌภาสิ–

“นตฺถิ นิสฺสรณํ โลเก, กึ วิเวเกน กาหสิ;
ภุญฺชสฺส กามรติโย, มาหุ ปจฺฉานุตาปินี”ติฯ

ตสฺมึ ภเนฺต วตฺถุสฺมึ–

“อตฺถิ นิสฺสรณํ โลเก, ปญฺญาย เม สุผุสฺสิตํ;
ปมตฺตพนฺธุ ปาปิม, น ตฺวํ ชานาสิ ตํ ปทํ;
สตฺติสูลูปมา กามา, ขนฺธาสํ อธิกุฏฺฏนา;
ยํ ตฺวํ กามรตึ พฺรูสิ, อรหิ มยฺห สา อหู”ติฯ

เอวํ โข ภเนฺต อาฬวิกาย ภิกฺขุนิยา ภาสิตํฯ

นตฺถิ นิสฺสรณํ โลเก, กึ วิเวเกน กาหสิ;
ภุญฺชสฺสุ กามรติโย, มาหุ ปจฺฉานุตาปินี-หุ–

อตฺถิ นิสฺสรณํ โลเก, ปญฺญาย เม สุผุสฺสิตํ;
ปมตฺตพนฺธุ ปาปิม, น ตฺวํ ชานาสิ ตํ ปทํฯ

สตฺติสูลูปมา กามา, ขนฺธาสํ อธิกุฏฺฏนา;
ยํ ตฺวํ กามรตึ พฺรูสิ, อรติ มยฺห สา อหุ–

โสมาสุตฺต

ปุจฺฉา – โสมาสุตฺตํ ปนาวุโส กตฺถ ภํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ เกน กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํเยว ภเนฺต อนฺธวเน มารํ ปาปิมนฺตํ อารพฺภ โสมาย ภิกฺขุนิยา ภาสิตํฯ มาโร ภเนฺต ปาปิมา โสมาย ภิกฺขุนิยา ภยํ ฉมฺภิตตฺตํ โลมหํสํ อุปฺปาเทตุกาโม สมาธิมฺหา จาเวตุกาโม โสมํ ภิกฺขุนึ คาถาย อชฺฌภาสิฯ

‘‘ยํ ตํ อิสีหิ ปตฺตพฺพํ, ฐานํ ทุรภิสมฺภวํ;
น ตํ ทฺวงฺคุลปญฺญาย, สกฺกา ปโปฺปตุมิตฺถิยา’’ติฯ

ตสฺมึ ภเนฺต วตฺถุสฺมึ–

‘‘อิตฺถิภาโว กึ กยิรา, จิตฺตมฺหิ สุสมาหิเต;
ญาณมฺหิ วตฺตมานมฺหิ, สมฺมา ธมฺมํ วิปสฺสโต;
ยสฺส นูน สิยา เอวํ, อิตฺถาหํ ปุริโสติ วา;
กิญฺจิ วา ปน อญฺญสฺมิ, ตํ มาโร วตฺตุมรหตี’’ติฯ

เอวํ โข ภเนฺต โสมาย ภิกฺขุนิยา อริยสาวิกาย ภาสิตํฯ

ยํ ตํ อิสีหิ ปตฺตพฺพํ, ฐานํ ทุรภิสมฺภวํ;
น ตํ ทฺวงฺคุลปญฺญาย, สกฺกา ปโปฺปตุมิตฺถิยา–

อิตฺถิ ภาโว กึ กยิรา, จิตฺตมฺหิ สุสมาหิเต;
ญาณมฺหิ วตฺต มานมฺหิ, สมฺมา ธมฺมํ วิปสฺสโตฯ

ยสฺส นูน สิยา เอวํ, อิตฺถาหํ ปุริโสติ วา;
กิญฺจิ วา ปน อญฺญสฺมิ, ตํ มาโร วตฺตุมรหติฯ

กิสาโคตมีสุตฺต

ปุจฺฉา – ตตฺถาวุโส กิสาโคตมีสุตฺตํ กตฺถ ภํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ เกน กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํเยว ภเนฺต อนฺธวเน มารํ ปาปิมนฺตํ อารพฺภ กิสาโคตมิยา ภิกฺขุนิยา เถริยา ภาสิตํฯ มาโร ภเนฺต ปาปิมา กิสาโคตมิยา ภิกฺขุนิยา ภยํ ฉมฺภิตตฺตํ โลมหํสํ อุปฺปาเทตุกาโม สมาธิมฺหา จาเวตุกาโม กิสาโคตมึ ภิกฺขุนึ คาถาย อชฺฌภาสิ–

‘‘กึ นุ ตฺวํ มตปุตฺตาว, เอกมาสิ รุทมฺมุขี;
วนมชฺฌคตา เอกา, ปุริสํ นุ คเวสสี’’ติฯ

ตสฺมึ ภเนฺต วตฺถุสฺมึ–

อจฺจนฺตํ มตปุตฺตามฺหิ, ปุริสา เอกทนฺติกา;
น โสจามิ น โรทามิ, น ตํ ภายามิ อาวุโสฯ

สพฺพตฺถ วิหตา นนฺที, ตโมกฺขโนฺธ ปทาลิโต;
เชตฺวาน มจฺจุโน เสนํ, วิหรามิ อนาสวา’’ติฯ

เอวํ โข ภเนฺต กิสาโคตมิยา ภิกฺขุนิยา ภาสิตํฯ

กึ นุ ตฺวํ มตปุตฺตาว, เอกมาสิ รุทมฺมุขี;
วนมชฺฌคตา เอกา, ปุริสํ นุ คเสสสิ-หุ–

อจฺจนฺตํ มตปุตฺตามฺหิ, ปุริสา เอตทนฺติกา;
น โสจามิ น โรทามิ, น ตํ ภายามิ อาวุโสฯ

สพฺพตฺถ วิหตา นนฺที, ตโมกฺขโนฺธ ปทาลิโต;
เชตฺวาน มจฺจุโน เสนํ, วิหรามิ อนาสวาฯ

อุปฺปลวณฺณาสุตฺต

ปุจฺฉา – ตตฺถาวุโส โปราเณหิ สํคีติการมหาเถรวเรหิ สํคีตํ อุปฺปลวณฺณสุตฺตํ กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ เกน กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํเยว ภเนฺต อนฺธวเน มารํ ปาปิมนฺตํ อารพฺภ อุปฺปลวณฺณาย ภิกฺขุนิยา ภาสิตํฯ มาโร ภเนฺต ปาปิมา อุปฺปลวณฺณาย ภิกฺขุนิยา ภยํ ฉมฺภิตตฺตํ โลมหํสํ อุปฺปาเทตุกาโม สมาธิมฺหา จาเวตุกาโม อุปฺปลวณฺณํ ภิกฺขุนึ คาถาย อชฺฌภาสิ–

‘‘สุปุปฺผิตคฺคํ อุปคมฺม ภิกฺขุนิ, เอกา ตุวํ ติฏฺฐสิ สาลมูเลฯ น จตฺถิ เต ทุติยา วณฺณธาตุ, พาเล น ตฺวํ ภายสิ ธุตฺตกาน’’นฺติฯ

ตสฺมึ ภเนฺต วตฺถุสฺมึ–

‘‘สตํ สหสฺสานิปิ ธุตฺตกานํ,
อิธาคตา ตาทิสกา ภเวยฺยุํ;
โลมํ น อิญฺชามิ น สนฺตสามิ,
น มาร ภายามิ ตเมกิกาปิฯ

เอสา อนฺตรธายามิ, กุจฺฉึ วา ปวิสามิ เต;
ปขุมนฺตริกายมฺปิ, ติฏฺฐนฺตึ มํ น ทกฺขสิฯ

จิตฺตสฺมึ วสีภูตามฺหิ, อิทฺธิปาทา สุภาวิตา;
สพฺพพนฺธนมุตฺตามฺหิ, น ตํ ภายามิ อาวุโส’’ติฯ

เอวํ โข ภนฺเต อุปฺปลวณฺณาย ภิกฺขุนิยา ภาสิตํฯ

จาลาสุตฺต

ปุจฺฉา – ตตฺถาวุโส จาลาสุตฺตํ กตฺถ ภํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ เกน กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภนฺเต อนฺธวเน มารํเยว ปาปิมนฺตํ อารพฺภ จาลาย ภิกฺขุนิยา อริยสาวิกาย ภาสิตํฯ มาโร ภนฺเต ปาปิมา จาลํ ภิกฺขุนึ อุปสงฺกมิตฺวา เอตทโวจ ‘‘กึ นุ ตฺวํ ภิกฺขุนิ น โรเจสี’’ติฯ ชาตึ ขฺวาหํ อาวุโส น โรเจมี’’ติฯ

กึ นุ ชาตึ น โรเจสิ, ชาโต กามานิ ภุญฺชติ;
โก นุ ตํ อิทมาทปยิ, ชาตึ มา โรจ ภิกฺขุนีติฯ

ตสฺมึ ภนฺเต วตฺถุสฺมึ–

ชาตสฺส มรณํ โหติ, ชาโต ทุกฺขานิ ผุสฺสติ;
พนฺธํ วธํ ปริเกฺลสํ, ตสฺมา ชาตึ น โรจเยฯ

พุโทฺธ ธมฺมมเทเสสิ, ชาติยา สมติกฺกมํ;
สพฺพทุกฺขปฺปหานาย, โส มํ สเจฺจ นิเวสยิฯ

เย จ รูปูปคา สตฺตา, เย จ อรูปฏฺฐายิโน;
นิโรธํ อปฺปชานนฺตา, อาคนฺตาโร ปุนพฺภวนฺติฯ

เอวํ โข ภนฺเต จาลาย ภิกฺขุนิยา ภาสิตํฯ

กึ นุ ชาตึ น โรเจสิ, ชาโต กามานิ ภุญฺชติ;
โก นุ ตํ อิทมาทปยิ, ชาตึ มา โรจ ภิกฺขุนีฯ

ชาตสฺส มรณํ โหติ, ชาโต ทุกฺขานิ ผุสฺสติ;
พนฺธํ วธํ ปริเกฺลสํ, ตสฺมา ชาตึ น โรจเยฯ

พุโทฺธ ธมฺมมเทเสสิ, ชาติยา สมติกฺกมํ,
สพฺพทุกฺขปฺปหานาย, โส มํ สเจฺจ นิเวสยิฯ

เสลาสุตฺต

ปุจฺฉา – ตตฺถาวุโส เสลาสุตฺตํ กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ เกน กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภเนฺต มารํเยว ปาปิมนฺตํ อารพฺพฺภ เสลาย ภิกฺขุนิยา อริยสาวิกาย ภาสิตํฯ มาโร ภเนฺต ปาปิมา เสลาย ภิกฺขุนิยา ภยํ ฉมฺภิตตฺตํ โลมหํสํ อุปฺปาเทตุกาโม สมาธิมฺหา จาเวตุกาโม เสลํ ภิกฺขุนึ คาถาย อชฺฌภาสิ–

เกนิทํ ปกตํ พิมฺพํ, กฺวนุ พิมฺพสฺส การโก;
กฺวนุ พิมฺพํ สมุปฺปนฺนํ, กฺวนุ พิมฺพํ นิรุชฺฌตีติฯ

ตสฺมึ ภเนฺต วตฺถุสฺมึ–

นยิทํ อตฺตกตํ พิมฺพํ, นยิทํ ปรกตํ อฆํ;
เหตุํ ปฏิจฺจ สมฺภูตํ, เหตุภงฺคา นิรุชฺฌตีติฯ

เอวมาทินา ภเนฺต เสลาย ภิกฺขุนิยา ภาสิตํฯ

เกนิทํ ปกตํ พิมฺพํ, กฺวนุ พิมฺพสฺส การโก;
กฺวนุ พิมฺพํ สมุปฺปนฺนํ, กฺวนุ พิมฺพํ นิรุชฺฌติ-หุ–

นยิทํ อตฺตกตํ พิมฺพํ, นยิทํ ปรกตํ อฆํ;
เหตุํ ปฏิจฺจ สมฺภูตํ, เหตุภงฺคา นิรุชฺฌติฯ

วชิราสุตฺต

ปุจฺฉา – ตตฺถาวุโส โปราณเกหิ มหากสฺสปาทีหิ ธมฺมสํคาหกเถรวเรหิ สํคีตํ วชิราสุตฺตํ กตฺถ กํ อารพฺภ เกน กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภเนฺต มารํ ปาปิมนฺตํ อารพฺภ วชิราย เถริยา ภิกฺขุนิยา ภาสิตํฯ มาโร ภเนฺต ปาปิมา ปุริมนเยเนว วชิรํ ภิกฺขุนึ คาถาย อชฺฌภาสิ–

เกนายํ ปกโต สโตฺต, กุวํ สตฺตสฺส การโก,
กุวํ สโตฺต สมุปฺปโนฺน, กุวํ สโตฺต นิรุชฺฌตีติฯ

ตสฺมึ ภเนฺต วตฺถุสฺมึ–

กึ นุ สโตฺตติ ปเจฺจสิ, มารทิฏฺฐิคตํ นุ เต;
สุทฺธสงฺขารปุโญฺชยํ, นยิธ สตฺตุปลพฺภติฯ

ยถา หิ องฺคสมฺภารา, โหติ สโทฺท รโถ อิติ;
เอวํ ขเนฺธสุ สเนฺตสุ, โหติ สโตฺตติ สมฺมุติฯ

ทุกฺขเมว หิ สโมฺภติ, ทุกฺขํ ติฏฺฐติ เวติ จ,
นาญฺญตฺร ทุกฺขา สโมฺภติ, นาญฺญํ ทุกฺขา นิรุชฺฌตีติฯ

เอวํ โข ภเนฺต วชิราย ภิกฺขุนิยา ภาสิตํฯ

เกนายํ ปกโต สโตฺต, กุวํ สตฺตสฺสการโก;

กฺวํ สโตฺต สมุปฺปโนฺน, กฺวํ สโตฺต นิรุชฺฌติ-หฺ–

กึ นุ สโตฺตติ ปเจฺจสิ, มาร ทิฏฺฐิคตํ นุ เต;
สุทฺธสงฺขารปุโญฺชยํ, นยิธ สตฺตุปลพฺภติฯ

พฺรหฺมสํยุตฺต

คารวสุตฺต

ปุจฺฉา – พฺรหฺมสํยุเตฺต อาวุโส โปราเณหิ มหากสฺสปเถราทีหิ ธมฺมสํคาหกเถรวเรหิ ทุติยํ สํคีตํ คารวสุตฺตํ กตฺถ กถญฺจ สมุปฺปนฺนํฯ

วิสฺสชฺชนา – อุรุเวลายํ ภเนฺต สมุปฺปนฺนํฯ ภควา ภเนฺต อุรุเวลายํ วิหรติ นชฺชา เนรญฺชราย ตีเร อชปาลนิโคฺรธมูเล ปฐมาภิสมฺพุโทฺธฯ อถ โข ภควโต รโหคตสฺส ปฏิสลฺลีนสฺส เอวํ เจตโส ปริวิตโกฺก อุทปาทิ ‘‘ทุกฺขํ โข อคารโว วิหรติ อปฺปติโสฺส, กํ นุ ขฺวาหํ สมณํ วา พฺราหฺมณํ วา สกฺกตฺวา ครุํ กตฺวา อุปนิสฺสาย วิหเรยฺย’’นฺติฯ

อถ โข ภเนฺต ภควโต เอตทโหสิ ‘‘อปริปุณฺณสฺส โข สีลกฺขนฺธสฺส ปาริปูริยา อญฺญํ สมณํ วา พฺราหฺมณํ วา สกฺกตฺวา ครุํ กตฺวา อุปนิสฺสาย วิหเรยฺยํ, น โข ปนาหํ ปสฺสามิ สเทวเก โลเก สมารเก สพฺรหฺมเก สสฺสมณพฺราหฺมณิยา ปชาย สเทวมนุสฺสาย อตฺตนา สีลสมฺปนฺนตรํ อญฺญํ สมณํ วา

พฺราหฺมณํ วา, ยมหํ สกฺกตฺวา ครุํ กตฺวา อุปนิสฺสาย วิหเรยฺยํฯ

อปริปุณฺณสฺส โข สมาธิกฺขนฺธสฺส;
อปริปุณฺณสฺส โข ปญฺญากฺขนฺธสฺส;
อปริปุณฺณสฺส โข วิมุตฺติกฺขนฺธสฺสฯ

อปริปุณฺณสฺส โข วิมุตฺติญาณทสฺสนกฺขนฺธสฺส ปาริปูริยา อญฺญํ สมณํ วา พฺราหฺมณํ วา สกฺกตฺวา ครุํ กตฺวา อุปนินิสฺสาย วิหเรยฺยํฯ น โข ปนาหํ ปสฺสามิ สเทวเก โลเก สมารเก สพฺรหฺมเก สสฺสมณพฺราหฺมณิยา ปชาย สเทวมนุสฺสาย อตฺตนา วิมุตฺติญาณทสฺสนสมฺปนฺนตรํ อญฺญํ สมณํ วา พฺราหฺมณํ วา, ยมหํ สกฺกตฺวา ครุํ กตฺวา อุปนิสฺสาย วิหเรยฺยํฯ ยํนูนาหํ ยฺวายํ ธโมฺม มยา อภิสมฺพุโทฺธ, ตเมว ธมฺมํ สกฺกตฺวา ครุํ กตฺวา อุปนิสฺสาย วิหเรยฺย’’นฺติฯ เอวํ โข ภเนฺต ภควโต เจตโส ปริวิตกฺกวเสน อุปฺปนฺนํฯ

เย จ อตีตา สมฺพุทฺธา, เย จ พุทฺธา อนาคตา;
โย เจตรหิ สมฺพุโทฺธ, พหูนํ โสกนาสโน;
สเพฺพ สทฺธมฺมครุโน, วิหํสุ วิหรนฺติ จ;
ตถาปิ วิหริสฺสนฺติ, เอสา พุทฺธาน ธมฺมตาฯ

ตสฺมา หิ อตฺตกาเมน, มหตฺตมภิกงฺขตา;
สทฺธโมฺม ครุกาตโพฺพ, สรํ พุทฺธาน สาสนํฯ

อญฺญรตพฺรหฺมสุตฺต

ปุจฺฉา- ตตฺถาวุโส โปราณเกหิ มหากสฺสปาทีหิ ธมฺมสํคาหกเถรวเรหิ ปฐมํ สํคีตํ อญฺญตรพฺรหฺมสุตฺตํ กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ เกน กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – พฺรหฺมโลเก ภเนฺต อญฺญตรํ พฺรหฺมานํ อารพฺภ อายสฺมตา มหาโมคฺคลฺลานเตฺถเรน ภาสิตํฯ อญฺญตรสฺส ภเนฺต พฺรหฺมุโน เอวรูปํ ปาปกํ ทิฏฺฐิคตํ อุปฺปนฺนํ โหติ ‘‘นตฺถิ โส สมโณ วา พฺราหฺมโณ วา, โย อิธ อาคเจฺฉยฺยา’’ติฯ ตสฺมึ ภเนฺต วตฺถุสฺมึ–

อชฺชาปิ เต อาวุโส สา ทิฏฺฐิ, ยา เต ทิฏฺฐิ ปุเร อหุ;
ปสฺสสิ วีติวตฺตนฺตํ, พฺรหฺมโลเก ปภสฺสรนฺติ;
เอวํ โข ภเนฺต อายสฺมตา มหาโมคฺคลฺลานเตฺถเรน ภาสิตํฯ

อชฺชาปิ เต อาวุโส สา ทิฏฺฐิ, ยา เต ทิฏฺฐิ ปุเร อหุ;
ปสฺสสิ วีติวตฺตนฺต, พฺรหฺมโลเก ปภสฺสรํ-หุ–

น เม มาริส สา ทิฏฺฐิ, ยา เม ทิฏฺฐิ ปุเร อหุ;
ปสฺสามิ วีติวตฺตนฺตํ, พฺรหฺมโลเก ปภสฺสรํ;
สฺวาหํ อชฺช กถํ วชฺชํ, อหํ นิโจฺจมฺหิ สสฺสโต หุ–

เตวิชฺชา อิทฺธิปตฺตา จ, เจโตปริยาย โกวิทา;
ขีณาสวา อรหโนฺต, พหู พุทฺธสฺส สาวกา-หุ–

อรุณวตีสุตฺต

ปุจฺฉา – ตตฺถาวุโส อรุณวตีสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภเนฺต สมฺพหุเล ภิกฺขู อารพฺภ ‘‘ภูตปุพฺพํ ภิกฺขเว ราชา อโหสิ อรุณวา นามฯ รโญฺญ โข ปน ภิกฺขเว อรุณวโต อรุณวตี นาม ราชธานี อโหสี’’ติ เอวมาทินา ภเนฺต ภควตา อรุณวตี สุตฺตํ ภาสิตํฯ

อารมฺภถ นิกฺกมถ, ยุญฺชถ พุทฺธสาสเน;
ธุนาถ มจฺจุโน เสนํ, นฬาคารํว กุญฺชโร;
โย อิมสฺมึ ธมฺมวินเย, อปฺปมโตฺต วิหสฺสติ;
ปหาย ชาติ สํสารํ, ทุกฺขสฺสนฺตํ กริสฺสติ-หุ–

พฺราหฺมณสํยุตฺต

ธนญฺชานีสุตฺต

ปุจฺฉา – พฺราหฺมณสํยุเตฺต อาวุโส ปฐมํ สํคีตํ ธนญฺชานีสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – ราชคเห ภเนฺต ภารทฺวาชโคตฺตํ พฺราหฺมณํ อารพฺภ ภาสิตํฯ ภารทฺวาชโคโตฺต ภเนฺต พฺราหฺมโณ ภควนฺตํ อุปสงฺกมิตฺวา คาถาย อชฺฌภาสิฯ

‘‘กึ สุ เฉตฺวา สุขํ เสติ,

กึ สุ เฉตฺวา น โสจติ;
กิสฺสสฺสุ เอกธมฺมสฺส,
วธํ โรเจสิ โคตมา’’ติ–

ตสฺมึ ภเนฺต วตฺถุสฺมึ–

‘‘โกธํ เฉตฺวา สุขํ เสติ;
โกธํ เฉตฺวา น โสจติ;
โกธสฺส วิสมูลสฺส,
มธุรคฺคสฺส พฺราหฺมณ;
วธํ อริยา ปสํสนฺติ,
ตญฺหิ เฉตฺวา น โสจตี’’ติ;

เอวํ โข ภเนฺต ภควตา ภาสิตํฯ

กึ สุ เฉตฺวา สุขํเสติ, กึ สุ เฉตฺวา น โสจติ;
กิสฺสสฺสุ เอกธมฺมสฺส, วธํ โรเจสิ โคตม–

ปุจฺฉา – อิมญฺจ ปนาวุโส ธมฺมเทสนํ สุตฺวา ภารทฺวาชโคโตฺต พฺราหฺมโณ อิมสฺมึ ธมฺมวินเย ปสโนฺน กีทิสํ ปสนฺนาการมกาสิ, กีวตฺตกญฺจ อตฺถํ สมฺปาเทสิฯ

วิสฺสชฺชนา – อิมญฺจ ปน ภเนฺต ธมฺมเทสนํ สุตฺวา ภารทฺวาชโคโตฺต พฺราหฺมโณ ‘‘อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม, อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม, เสยฺยถาปิ โภ โคตม นิกฺกุชฺชิตํ วา อุกฺกุเชฺชยฺย, ปฏิจฺฉนฺนํ วา วิวเรยฺย, มูฬฺหสฺส วา มคฺคํ อาจิเกฺขยฺย, อนฺธกาเร วา เตลปโชฺชตํ ธาเรยฺย จกฺขุมโนฺต รูปานิ ทกฺขนฺตี’’ติ เอวมาทินา ภเนฺต อิมสฺมึ ธมฺมวินเย ปสโนฺน ปสนฺนาการมกาสิฯ อิมญฺจ ปน ภเนฺต ธมฺมเทสนํ สุตฺวา ภารทฺวาชโคโตฺต พฺราหฺมโณ ภควโต สนฺติเก ปพฺพชฺชํ อุปสมฺปทํ ยาจิตฺวา อจิรูปสมฺปโนฺน ยาว อรหตฺตํ สมฺปาเทสิฯ

อโกฺกสสุตฺต

ปุจฺฉา – อโกฺกสกภารทฺวาชสุตฺตํ ปนาวุโส ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – ราชคเห ภเนฺต อโกฺกสกภารทฺวาชํ พฺราหฺมณํ อารพฺภ ภาสิตํฯ อโกฺกสกภารทฺวาโช ภเนฺต พฺราหฺมโณ ภควนฺตํ อุปสงฺกมิตฺวา อสพฺภาหิ ผรุสาหิ วาจาหิ ภควนฺตํ อโกฺกสติ ปริภาสติฯ ตสฺมึ ภเนฺต วตฺถุสฺมึ ‘‘ตํ กึ มญฺญสิ พฺราหฺมณ, อปิ นุโข เต อาคจฺฉนฺติ มิตฺตามจฺจา ญาติสาโลหิตา อติถิโย’’ติ เอวมาทินา ภเนฺต ภควตา ภาสิตํฯ

อโกฺกธสฺส กุโต โกโธ,
ทนฺตสฺส สมชีวิโน;
สมฺมทญฺญา วิมุตฺตสฺส,
อุปสนฺตสฺส ตาทิโนฯ

ตเสฺสว เตน ปาปิโย,

โย กุทฺธํ ปฏิกุชฺฌติ;
กุทฺธํ อปฺปฏิกุชฺฌโนฺต,
สงฺคามํ เชติ ทุชฺชยํฯ

อุภินฺนมตฺถํ จรติ,
อตฺตโน จ ปรสฺส จ;
ปรํ สงฺกุปิตํ ญตฺวา,
โย สโต อุปสมฺมติฯ

อุภินฺนํ ติกิจฺฉนฺตานํ,
อตฺตโน จ ปรสฺส จ;
ชนา มญฺญนฺติ พาโลติ,
เย ธมฺมสฺส อโกวิทาฯ

ปุจฺฉา – อิมญฺจ ปนาวุโส ธมฺมเทสนํ สุตฺวา อโกฺกสกภารทฺวาโช พฺราหฺมโณ อิมสฺมิํ ธมฺมวินเย ปสโนฺน กีทิสํ ปสนฺนาการมกาสิฯ กีวตฺตกญฺจ อตฺถํ สมฺปาเทสิฯ

วิสฺสชฺชนา – อิมญฺจ ปน ภเนฺต ธมฺมเทสนํ สุตฺวา อโกฺกสกภารทฺวาโช พฺราหฺมโณ ‘‘อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม, อภิกฺกนฺตํ โภ โคตมา’’ติ เอวมาทินา อิมสฺมิํ ธมฺมวินเย ปสโนฺน ปสนฺนาการมกาสิฯ ยาว อรหตฺตา จ ปน มหนฺตํ อตฺถํ สมฺปาเทสิฯ

พหุธีตรสุตฺต

ปุจฺฉา – เตนาวุโส ภควตา ชานตา…เป.… สมฺมาสมฺพุเทฺธน พฺราหฺมณสํยุเตฺต พหุธีตรสุตฺตํ กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมิํ วตฺถุสฺมิํ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – โกสเลสุ ภเนฺต อญฺญตรสฺมิํ วนสเณฺฑ อญฺญตรํ ภารทฺวาชโคตฺตํ พฺราหฺมณํ อารพฺภ ภาสิตํฯ อญฺญตโร ภเนฺต ภารทฺวาชโคโตฺต พฺราหฺมโณ โคเณ นเฎฺฐ ปริเยสโนฺต ภควโต สนฺติเก อิมา คาถาโย อภาสิฯ

‘‘น หิ นูนิมสฺส สมณสฺส, พลีพทฺทา จตุทฺทส;
อชฺชสฎฺฐิํ น ทิสฺสนฺติ, เตนายํ สมโณ สุขี;
น หิ นูนิมสฺส สมณสฺส, ติลาเขตฺตสฺมิ ปาปกา;
เอกปณฺณา ทุปณฺณา จ, เตนายํ สมโณ สุขีฯ

(เปยฺยาล)

น หิ นูนิมสฺส สมณสฺส, ปจฺจูสมฺหิ อิณายิกา;
เทถ เทถาติ โจเทนฺติ, เตนายํ สมโณ สุขี’’ติฯ

ตสฺมิํ ภเนฺต วตฺถุสฺมิํ–

น หิ มยฺหํ พฺราหฺมณ, พลีพทฺทา จตุทฺทส;
อชฺชสฎฺฐิํ น ทิสฺสนฺติ, เตนาหํ พฺราหฺมณา สุขี;

น หิ มยฺหํ พฺราหฺมณ, ติลาเขตฺตสฺมิ ปาปกา;
เอกปณฺณา ทุปณฺณา จ, เตนาหํ พฺราหฺมณา สุขีฯ

(เปยฺยาล)

น หิ มยฺหํ พฺราหฺมณ, ปจฺจูสมฺหิ อิณายิกา;
เทถ เทถาติ โจเทนฺติ, เตนาหํ พฺราหฺมณา สุขีติฯ

เอวํ โข ภเนฺต ภควตา ภาสิตํฯ

(๑)

น หิ นูนิมสฺส สมณสฺส, พลีพทฺทา จตุทฺทส;
อชฺชสฏฺฐึ น ทิสฺสนฺติ, เตนาหํ สมโณ สุขีฯ

(๒)

น หิ นูนิมสฺส สมณสฺส, ติลาเขตฺตสฺมิ ปาปกา;
เอกปณฺณา ทุปณฺณา จ, เตนายํ สมโณ สุขีฯ

(๓)

น หิ นูนิมสฺส สมณสฺส, ตุจฺฉโกฏฺฐสฺมิ มูสิกา;
อุโสฺสฬฺหิกาย นจฺจนฺติ, เตนายํ สมโณ สุขีฯ

(๔)

น หิ นูนิมสฺส สมณสฺส, สนฺถาโร สตฺตมาสิโก;
อุปฺปาฏเกหิ สญฺฉโนฺน, เตนายํ สมโณ สุขีฯ

(๕)

น หิ นูนิมสฺส สมณสฺส, วิธวา สตฺต ธีตโร;
เอกปุตฺตา ทุปุตฺตา จ, เตนายํ สมโณ สุขีฯ

(๖)

น หิ นูนิมสฺส สมณสฺส, ปิงฺคลา ติลกาหตา;
โสตฺตํ ปาเทน โพเธติ, เตนายํ สมโณ สุขีฯ

(๗)

น หิ นูนิมสฺส สมณสฺส, ปจฺจูสมิ อิณายิกา;
เทถ เทถาติ โจเทนฺติ, เตนายํ สมโณ สุขีฯ

(๑)

น หิ มยฺหํ พฺราหฺมณ, พลีพทฺทา จตุทฺทส;
อชฺชสฏฺฐึ น ทิสฺสนฺติ, เตนาหํ พฺราหฺมณา สุขีฯ

(๒)

น หิ มยฺหํ พฺราหฺมณ, ติลาเขตฺตสฺมิ ปาปกา;
เอกปณฺณา ทุปณฺณา จ, เตนาหํ พฺราหฺมณา สุขีฯ

(๓)

น หิ มยฺหํ พฺราหฺมณ, ตุจฺฉโกฏฺฐสฺมิ มูสิกา;
อุโสฺสฬฺหีกาย นจฺจนฺติ, เตนาหํ พฺราหฺมณา สุขีฯ

(๔)

น หิ มยฺหํ พฺราหฺมณ, สนฺถาโร สตฺตมาสิโก;
อุปฺปาฏเกหิ สญฺฉนฺโน, เตนาหํ พฺราหฺมณา สุขีฯ

(๕)

น หิ มยฺหํ พฺราหฺมณ, วิธวา สตฺต ธีตโร;
เอกปุตฺตา ทุปุตฺตา จ, เตนาหํ พฺราหฺมณา สุขีฯ

(๖)

น หิ มยฺหํ พฺราหฺมณ, ปิงฺคลา ติลกาหตา;
โสตฺตํ ปาเทน โพเธติ, เตนาหํ พฺราหฺมณา สุขีฯ

(๗)

น หิ มยฺหํ พฺราหฺมณ, ปจฺจูสมฺหิ อิณายิกา;
เทถ เทถาติ โจเทนฺติ, เตนาหํ พฺราหฺมณา สุขีฯ

ปุจฺฉา – อิมญฺจ ปนาวุโส ธมฺมเทสนํ สุตฺวา โส ภารทฺวาชโคโตฺต พฺราหฺมโณ อิมสฺมึ ธมฺมวินเย ปสโนฺน กีทิสํ ปสนฺนาการมกาสิฯ กีว มหนฺตญฺจ อิมสฺมึ ธมฺมวินเย อตฺถํ สมฺปาเทสิฯ

วิสฺสชฺชนา – อิมญฺจ ปน ภเนฺต ธมฺมเทสนํ สุตฺวา โส ภารทฺวาชโคโตฺต พฺราหฺมโณ ‘‘อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม, เสยฺยถาปิ โภโคตม, นิกฺกุชฺชิตํ วา อุกฺกุเชฺชยฺย, ปฏิจฺฉนฺนํ วา วิวเรยฺย, มูฬฺหสฺส วา มคฺคํ อาจิเกฺขยฺย, อนฺธกาเร วา เตลปโชฺชตํ ธาเรยฺย, จกฺขุมโนฺต รูปานิ ทกฺขนฺตี’’ติ เอวมาทินา อิมสฺมิ ธมฺมวินเย ปสโนฺน ปสนฺนาการมกาสิฯ ภควโต จ สนฺติเก ‘‘ลเภยฺยาหํ โภโต โคตมสฺส สนฺติเก ปพฺพชฺชํ, ลเภยฺยํ อุปสมฺปท’’นฺติ เอวมาทินา ปพฺพชฺชํ อุปสมฺปทํ ยาจิตฺวา อจิรูปสมฺปโนฺน ยาว อรหตฺตา มหนฺตํ วิเสสํ สมฺปาเทสิฯ

กสิภารทฺวาชสุตฺต

ปุจฺฉา – ตตฺถาวุโส เอกาทสมํ มหากสฺสปาทีหิ โปราณธมฺมสํคาหกเถเรหิ สํคีตํ กสิภารทฺวาชสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – มคเธสุ ภเนฺต ทกฺขิณาคิริสฺมึ เอกนาฬายํ พฺราหฺมณคาเม กสิภารทฺวาชํ พฺราหฺมณํ อารพฺภ ภาสิตํฯ กสิภารทฺวาโช ภเนฺต พฺราหฺมโณ ภควนฺตํ คาถาย อชฺฌภาสิฯ

‘‘กสฺสโก ปฏิชานาสิ, น จ ปสฺสามิ เต กสึฯ กสฺสโก ปุจฺฉิโต พฺรูหิ, กถํ ชาเนมุ ตํ กสิ’’นฺติฯ ตสฺมึ ภเนฺต วตฺถุสฺมึ–

‘‘สทฺธา พีชํ ตโป วุฏฺฐิ, ปญฺญา เม ยุคนงฺคลํ;
หิรี อีสา มโน โยตฺตํ, สติ เม ผาลปาจนํฯ

กายคุโตฺต วจีคุโตฺต, อาหาเร อุทเร ยโต;
สจฺจํ กโรมิ นิทฺทานํ, โสรจฺจํ เม ปโมจนํฯ

วีริยํ เม ธุรโธรยฺหํ, โยคเกฺขมาธิวาหนํ;
คจฺฉติ อนิวตฺตนฺตํ, ยตฺถ คนฺตฺวา น โสจติฯ

เอวเมสา กสี กฏฺฐา, สา โหติ อมตปฺผลา;
เอตํ กสึ กสิตฺวาน, สพฺพทุกฺขา ปมุจฺจตี’’ติฯ

เอวํ โข ภเนฺต ภควตา ภาสิตํฯ

กสฺสโก ปฏิชานาสิ, น จ ปสฺสามิ เต กสึ;
กสฺสโก ปุจฺฉิโต พฺรูหิ, กถํ ชาเนมุ ตํ กสึฯ

สทฺธา พีชํ ตโป วุฏฺฐิ, ปญฺญา เม ยุคนงฺคลํ;
หิรี อีสา มโน โยตฺตํ, สติ เม ผาลปาจนํฯ

ปุจฺฉา – อิมญฺจ ปนาวุโส ธมฺมเทสนํ สุตฺวา โส กสิภารทฺวาโช พฺราหฺมโณ อิมสฺมึ ธมฺมวินเย ปสโนฺน กีทิสํ ปสนฺนาการมกาสิฯ

วิสฺสชฺชนา – อิมญฺจ ปน ภเนฺต ธมฺมเทสนํ สุตฺวา กสิภารทฺวาโช พฺราหฺมโณ ‘‘อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม, อภิกฺกนฺตํ โภ โคตมา’’ติเอวมาทินา อิมสฺมึ ธมฺมวินเย ปสโนฺน ปสนฺนาการมกาสิฯ

เสยฺยถาปิ โภ โคตม อุกฺกุชฺชิตํ วา นิกฺกุเชฺชยฺยฯ

อุทยสุตฺต

ปุจฺฉา – อุทยสุตฺตํ ปนาวุโส ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภเนฺต อุทยํ พฺราหฺมณํ อารพฺภ ภาสิตํฯ อุทโย ภเนฺต พฺราหฺมโณ ภควนฺตํ เอตทโวจ ‘‘ปกฏฺฐโกยํ สมโณ โคตโม ปุนปฺปุนํ อาคจฺฉตี’’ติฯ ตสฺมึ ภเนฺต วตฺถุสฺมึ–

ปุนปฺปุนเญฺจว วปนฺติ พีชํ, ปุนปฺปุนํ วสฺสติ เทวราชา;
ปุนปฺปุนํ เขตฺตํ กสนฺติ กสฺสกา, ปุนปฺปุนํ ธญฺญมุเปติ รฏฺฐํฯ

เอวมาทินา ภเนฺต ภควตา ภาสิตํฯ

ปุนปฺปุนํ เจว วปนฺติ พีชํ, ปุนปฺปุนํ วสฺสติ เทว ราชา;
ปุนปฺปุนํ เขตฺตํ กสนฺติ กสฺสกา, ปุนปฺปุนํ ธญฺญมุเปติ รฏฺฐํฯ

ปุนปฺปุนํ ยาจกา ยาจยนฺติ, ปุนปฺปุนํ ทานปตี ททนฺติ;
ปุนปฺปุนํ ทานปตี ททิตฺวา, ปุนปฺปุนํ สคฺคมุเปติ ฐานํฯ

ปุนปฺปุนํ ขีรนิกา ทุหนฺติ, ปุนปฺปุนํ วโจฺฉ อุเปติ มาตรํ;
ปุนปฺปุนํ กิลมติ ผนฺทติ จ, ปุนปฺปุนํ คพฺภมุเปติ มโนฺทฯ

ปุนปฺปุนํ ชายติ มียติ จ, ปุนปฺปุนํ สิวถิกํ หรนฺติ;
มคฺคญฺจ ลทฺธา อปุนพฺภวาย, น ปุนปฺปุนํ ชายติ ภูริปโญฺญ-หุ–

มาตุโปสกสุตฺต

ปุจฺฉา – มาตุโปสกสุตฺตํ ปนาวุโส ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมิํ วตฺถุสฺมิํ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภเนฺต มาตุโปสกํ พฺราหฺมณํ อารพฺภ ภาสิตํฯ มาตุโปสโก ภเนฺต พฺราหฺมโณ ภควนฺตํ เอตทโวจ ‘‘อหญฺหิ โภ โคตม ธเมฺมน ภิกฺขํ ปริเยสามิ, ธเมฺมน ภิกฺขํ ปริเยสิตฺวา มาตาปิตโร โปเสมิ, กจฺจาหํ โภ โคตม เอวํการี กิจฺจการี โหมี’’ติ, ตสฺมิํ ภเนฺต วตฺถุสฺมิํ ‘‘ตคฺฆ ตฺวํ พฺราหฺมณ เอวํการี กิจฺจการี โหสิ, โย โข พฺราหฺมณ ธเมฺมน ภิกฺขํ ปริเยสติ, ธเมฺมน ภิกฺขํ ปริเยสิตฺวา มาตาปิตโร โปเสติ, พหุํ โส ปุญฺญํ ปสวตี’’ติ เอวมาทินา ภเนฺต ภควตา ภาสิตาฯ

โย มาตรํ วา ปิตรํ วา, มโจฺจ ธเมฺมน โปสติ;
ตาย นํ ปาริจริยาย, มาตาปิตูสุ ปณฺฑิตา;
อิเธว นํ ปสํสนฺติ, เปจฺจ สเคฺค ปโมทติ–

โขมทุสฺสสุตฺต

ปุจฺฉา – เตนาวุโส ภควตา…เป.… สมฺมาสมฺพุเทฺธน พฺราหฺมณสํยุเตฺต โขมทุสฺสสุตฺตํ กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมิํ วตฺถุสฺมิํ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สเกฺกสุ ภเนฺต โขมทุเสฺส นาม สกฺยานํ นิคเม โขมทุสฺสเก พฺราหฺมณคหปติเก อารพฺภ ภาสิต, โขมทุสฺสกา ภเนฺต พฺราหฺมณคหปติกา ภควนฺตํ เอตทโวจุํ ‘‘เก จ มุณฺฑกา สมณกา, เก จ สภาธมฺมํ ชานิสฺสนฺตี’’ติฯ

ตสฺมิํ ภเนฺต วตฺถุสฺมิํ–

‘‘เนสา สภา ยตฺถ น สนฺติ สโนฺต,

สโนฺต น เต เย น วทนฺติ ธมฺมํ;
ราคญฺจ โทสญฺจ ปหาย โมหํ,
ธมฺมํ วทนฺตา จ ภวนฺติ สโนฺต’’ติฯ

เอวํ โข ภเนฺต ภควตา ภาสิตํฯ

เนสา สภา ยตฺถ นสนฺติ สโนฺต,
สโนฺต น เต เย น วทนฺติ ธมฺมํ;
ราคญฺจ โทสญฺจ ปหาย โมหํ,
ธมฺมํ วทนฺตา จ ภวนฺติ สโนฺต–

วงฺคีสสํยุตฺต

อานนฺทสุตฺต

ปุจฺฉา – วงฺคีสสํยุเตฺต ปนาวุโส จตุตฺถํ สํงฺคีตํ อานนฺทสุตฺตํ กตฺถกํ อารพฺภ กิสฺมิํ วตฺถุสฺมิํ เกน กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภเนฺต อายสฺมนฺตํ วงฺคีสเตฺถรํ อารพฺภ อายสฺมตา อานนฺทเตฺถเรน ธมฺมภณฺฑาคาริเกน ภาสิตํฯ อายสฺมตา ภเนฺต วงฺคีโส อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ คาถาย อชฺฌภาสิ–

‘‘กามราเคน ฑยฺหามิ, จิตฺตํ เม ปริฑยฺหติ;
สาธุ นิพฺพาปนํ พฺรูหิ, อนุกมฺปาย โคตมา’’ติฯ

ตสฺมิํ ภเนฺต วตฺถุสฺมิํ–

‘‘สญฺญาย วิปริเยสา, จิตฺตํ เต ปริฑยฺหติ;
นิมิตฺตํ ปริวเชฺชหิ, สุภํ ราคูปสํหิตํ;
สงฺขาเร ปรโต ปสฺส, ทุกฺขโต มา จ อตฺตโต;
นิพฺพาเปหิ มหาราคํ, มา ฑยฺหิโตฺถ ปุนปฺปุนํ;
อสุภาย จิตฺตํ ภาเวหิ, เอกคฺคํ สุสมาหิตํ;
สติ กายคตา ตฺยตฺถุ, นิพฺพิทาพหุโล ภว;
อนิมิตฺตญฺจ ภาเวหิ, มานานุสยมุชฺชห;
ตโต มานาภิสมยา, อุปสโนฺต จริสฺสสี’’ติฯ

เอวํ โข ภเนฺต อายสฺมตา อานนฺทเตฺถเรน ธมฺมภณฺฑาคาริเกน ภาสิตํฯ

กามราเคน ฑยฺหามิ, จิตฺตํ เม ปริฑยฺหติ;
สาธุ นิพฺพาปนํ พฺรูหิ, อนุกมฺปาย โคตม–

สญฺญาย วิปริเยสา, จิตฺตํ เต ปริฑยฺหติ;
นิมิตฺตํ ปริวเชฺชหิ, สุภํ ราคูปสํหิตํฯ

สงฺขาเร ปรโตปสฺส, ทุกฺขโต มา จ อตฺตโต;

นิพฺพาเปหิ มหาราคํ, มา ฑยฺหิโตฺถ ปุนปฺปุนํฯ

อสุภาย จิตฺตํ ภาเวหิ, เอกคฺคํ สุสมาหิตํ;
สติ กายคตา ตฺยตฺถุ, นิพฺพิทาพหุโล ภวฯ

อนิมิตฺตญฺจ ภาเวหิ, มานานุสยมุชฺชห;
ตโต มานาภิสมยา, อุปสโนฺต จริสฺสสิฯ

วงฺคีสสุตฺต

ปุจฺฉา – ตตฺถ อาวุโส ทฺวาทสมํ วงฺคีสสุตฺตํ กตฺถ เกน กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภเนฺต อายสฺมตา วงฺคีสเตฺถเรน อจิร อรหตฺตปฺปเตฺตน วิมุตฺติสุขปฏิสํเวทินา–

‘‘กาเวยฺยมตฺตา วิจริมฺห ปุเพฺพ, คามาคามํ ปุราปุรํ,
อถทฺทสาม สมฺพุทฺธํ, สทฺธา โน อุปปชฺชถ;
โส เม ธมฺม มเทเสสิ, ขนฺธายตน ธาตุโย;
ตสฺสาหํ ธมฺมํ สุตฺวาน, ปพฺพชึ อนคาริยํ;
พหุนฺนํ วต อตฺถาย, โพธึ อชฺฌคมา มุนิ;
ภิกฺขูนํ ภิกฺขูนีนญฺจ, เย นิยามคตทฺทสา;
สฺวาคตํ วต เม อาสิ, มม พุทฺธสฺส สนฺติเก;
ติโสฺส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา, กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ;
ปุเพฺพ นิวาสํ ชานามิ, ทิพฺพจกฺขุํ วิโสธิตํ;
เตวิโชฺช อิทฺธิปโตฺตมฺหิ, เจโตปริยาย โกวิโทฯ

เอวํ โข ภเนฺต อุทานวเสน ภาสิตํฯ

กาเวยฺย มตฺตา วิจริมฺห ปุเพฺพ; คามาคามํปุราปุรํ,
อถทฺทสาม สมฺพุทฺธํ, สทฺธา โน อุปปชฺชถฯ

โส เม ธมฺมมเทเสสิ, ขนฺธายตน ธาตุโย;
ตสฺสาหํ ธมฺมํ สุตฺวาน, ปพฺพชึ อนคาริยํฯ

พหุนฺนํ วต อตฺถาย, โพธึ อชฺฌคมา มุนิ;
ภิกฺขูนํ ภิกฺขุนี นญฺจ, เย นิยามคตทฺทสาฯ

สฺวาคตํ วต เม อาสิ, มม พุทฺธสฺส สนฺติเก;
ตโสฺส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา, กตํ พุทฺธสฺส สาสนํฯ

ปุเพฺพนิวาสํ ชานามิ; ทิพฺพจกฺขุ วิโสธิตํ;
เตวิโชฺช อิทฺธิปโตฺตมฺหิ, เจโตปริยายโกวิโทฯ

วนสํยุตฺต

อานนฺทสุตฺต

ปุจฺฉา – วนสํยุตฺเต ปนาวุโส ปญฺจมํ สํคีตํ อานนฺทสุตฺตํ กทา กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมิํ วตฺถุสฺมิํ เกน กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – โกสเลสุ ภนฺเต อญฺญตรสฺมิํ วนสณฺเฑ อจิรปรินิพฺพุเต ภควติ อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ อารพฺภ ตสฺมิํ วนสณฺเฑ อธิวตฺถาย เทวตาย ภาสิตํฯ อายสฺมา ภนฺเต อานนฺโท อจิรปรินิพฺพุเต ภควติ อติเวลํ คิหิสญฺญตฺติพหุโล วิหรติ, ตสฺมิํ ภนฺเต วตฺถุสฺมิํ–

‘‘รุกฺขมูลคหนํ ปสกฺกิย,
นิพฺพานํ หทยสฺมิํ โอปิย;
ฌาย โคตม มา ปมาโท,
กิํ เต พิฬิพิฬิกา กริสฺสตี’’ติฯ

เอวํ โข ภนฺเต วนสณฺเฑ อธิวตฺถาย เทวตาย อายสฺมโต อานนฺทเตฺถรสฺส อนุกมฺปิกาย อตฺถกามาย ภาสิตํฯ

รุกฺขมูล คหนํ ปสกฺกิย, นิพฺพานํ หทยสฺมิํ โอปิย;
ฌาย โคตม มา ปมาโท, กิํ เต พิฬิพิฬิกา กริสฺสติ-หฺ–

ยกฺขสํยุตฺต

อินฺทกสุตฺต

ปุจฺฉา – ยกฺขสํยุเตฺต ปนาวุโส ปฐมํ สํคีตํ อินฺทกสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมิํ วตฺถุสฺมิํ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – ราชคเห ภนฺเต อินฺทกูเฏ ปพฺพเต อินฺทกสฺส ยกฺขสฺส ภวเน อินฺทกํ ยกฺขํ อารพฺภ ภาสิตํฯ อินฺทโก ภนฺเต ยโกฺข อตฺตวาโท ภควนฺตํ อุปสงฺกมิตฺวา คาถาย อชฺฌภาสิ–

‘‘รูปํ น ชีวนฺติ วทนฺติ พุทฺธา,
กถํ นฺวยํ วินฺทติมํ สรีรํ;
กุตสฺส อฏฺฐียกปิณฺฑเมติ,
กถํ นฺวยํ สชฺชติ คพฺภรสฺมิ’’นฺติฯ

ตสฺมิํ ภนฺเต วตฺถุสฺมิํ–

‘‘ปฐมํ กลลํ โหติ, กลลา โหติ อพฺพุทํ,
อพฺพุทา ชายเต เปสิ, เปสิ นิพฺพตฺตตี ฆโน;
ฆนา ปสาขา ชายนฺติ, เกสา โลมา นขาปิจ;
ยญฺจสฺส ภุญฺชตี มาตา, อนฺนํ ปานญฺจ โภชนํ;
เตน โส ตตฺถ ยาเปติ, มาตุกุจฺฉิคโตนโร’’ติฯ

เอวํ โข ภนฺเต ภควตา ภาสิตํฯ

อาฬวกสุตฺต

ปุจฺฉา – เตนาวุโส ภควตา…เป…. สมฺมาสมฺพุเทฺธน ยกฺขสํยุเตฺต อาฬวกสุตฺตํ กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – อาฬวิยํ ภเนฺต อาฬวกสฺส ยกฺขสฺส ภวเน อาฬวกํ ยกฺขํ อารพฺภ ภาสิตํฯ อาฬวโก ภเนฺต ยโกฺข ภควนฺตํ คาถาย อชฺฌภาสิ–

กึ สูธวิตฺตํ ปุริสสฺส เสฏฺฐํ,
กึ สุ สุจิณฺณํ สุขมาวหาติ;
กึ สุ หเว สาทุตรํ รสานํ,
กถํ ชีวึ ชีวิตามาหุ เสฏฺฐนฺติฯ

ตสฺมึ ภเนฺต วตฺถุสฺมึ–

สทฺธีจ วิตฺตํ ปุริสสฺส เสฏฺฐํ,
ธโมฺม สุจิโณฺณ สุขมาวหาติ;
สจฺจํ หเว สาทุตรํ รสานํ,
ปญฺญาชีวึ ชีวิตมาหุ เสฏฺฐนฺติฯ

เอวมาทินา ภเนฺต ภควตา ภาสิตํฯ

น ขฺวาหํ ตํ อาวุโส นิกฺขมิสฺสามิ, ยํ เต กรณียํ, ตํ กโรหิ,

ปญฺหํ ตํ สมณ ปุจฺฉิสฺสามิ, สเจ เม น พฺยากริสฺสสิ, จิตฺตํ วา เต ขิปิสฺสามิ, หทยํ วา เต ผาเลสฺสามิ, ปาเทสุ วา คเหตฺวา ปารคงฺคาย ขิปิสฺสามิ–

กึ สูข วิตฺตํ ปุริสสฺส เสฏฺฐํ, กึ สุ สุจิณฺณํ สุขมาวหาติ;
กึ สุ หเว สาทุภรํ รสานํ, กถํ ชีวึ ชีวิตมาหุ เสฏฺฐํ–

สทฺธีธ วิตฺตํ ปุริสสฺส เสฏฺฐํ, ธโมฺม สุจิโณฺณ สุขมาวหาติ;
สจฺจํ หเว สาทุตรํ รสานํ, ปญฺญาชีวึ ชีวิตมาหุ เสฏฺฐํ;

กถํสุ ตรติ โอฆํ, กถํสุ ตรติ อณฺณวํ;
กถํสุ ทุกฺข มเจฺจติ, กถํสุ ปริสุชฺฌติฯ

สทฺธาย ตรติ โอฆํ, อปฺปมาเทน อณฺณวํ;
วีริเยน ทุกฺข มเจฺจติ, ปญฺญาย ปริสุชฺฌติ–

กถํสุ ลภเต ปญฺญํ, กถํสุ วินฺทเต ธนํ;
กถํสุ กิตฺตึ ปโปฺปติ, กถํ มิตฺตานิ คนฺถติ;
อสฺมา โลกา ปรํ โลกํ, กถํ เปจฺจ น โสจติ–

สทฺทหาโน อรหตํ, ธมฺมํ นิพฺพานปตฺติยา;
สุสฺสูสํ ลภเต ปญฺญํ, อปฺปมโตฺต วิจกฺขโณ;

ปติรูปการี ธุรวา, อุฏฺฐาตา วินฺทเต ธนํ;
สเจฺจน กิตฺตึ ปโปฺปติ, ททํ มิตฺตานิ คนฺถติ;
อสฺมา โลกา ปรํ โลกํ, เอวํ เปจฺจ น โสจติ;
ยเสฺสเต จตฺโร ธมฺมา, สทฺธสฺส ฆรเมสิโน;
สจฺจํ ธโมฺม ธิติ จาโค, ส เว เปจฺจน โสจติ–

สกฺกสํยุตฺต

วตปทสุตฺต

ปุจฺฉา – สกฺกสํยุเตฺต ปนาวุโส วตปทสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภเนฺต สมฺพหุเล ภิกฺขู อารพฺภ สกฺกสฺส ภิกฺขเว เทวานมินฺทสฺส ปุเพฺพ มนุสฺสภูตสฺส สตฺต วตปทานิ สมตฺตานิ สมาทินฺนานิ อเหสุํ, เยสํ สมาทินฺนตฺตา สโกฺก สกฺกตฺตํ อชฺฌคาติ เอวมาทินา ภเนฺต ภควตา ภาสิตํฯ

สกฺกสฺส ภิกฺขเว เทวานมินฺทสฺส ปุเพฺพ มนุสฺสภูตสฺส อิมานิ สตฺต วตปทานิ สมตฺตานิ สมาทินฺนานิ อเหสุํฯ

มาตาเปตฺติภรํ ชนฺตุํ, กุเล เชฏฺฐาปจายินํ;
สณฺหํ สขิลสมฺภาสํ, เปสุเณยฺยปฺปหายินํ;
มเจฺฉรวินเย ยุตฺตํ, สจฺจํ โกธาภิภุํ นรํ;
ตํ เว เทวา ตาวตึสา, อาหุ ‘‘สปฺปุริโส’’อิติฯ

ทลิทฺทสุตฺต

ปุจฺฉา – ทลิทฺทสุตฺตํ ปนาวุโส กตฺถ กํ อารพฺภ กถญฺจ ภาสิตํฯ วิสฺสชฺชนาฯ ราชคเห ภเนฺต สมฺพหุเล ภิกฺขู อารพฺภ ‘‘ภูตปุพฺพํ ภิกฺขเว อญฺญตโร ปุริโส อิมสฺมึเยว ราชคเห มนุสฺส ทลิโทฺท อโหสิ มนุสฺสกปโณ มนุสฺสวราโก, โส ตถาคตปฺปเวทิเต ธมฺมวินเย สทฺธํ สมาทิยิ, สีลํ, สุตํ, จาคํ, ปญฺญํ สมาทิยี’’ติ เอวมาทินา ภเนฺต ภควตา ภาสิตํฯ

ยสฺส สทฺธา ตถาคเต, อจลา สุปฺปติฏฺฐิตา;
สีลญฺจ ยสฺส กลฺยาณํ, อริยกนฺตํ ปสํสิตํฯ

ยชมานสุตฺต

ปุจฺฉา – ยชมานสุตฺตํ ปนาวุโส ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – ราชคเห ภเนฺต สกฺกํ เทวานมินฺทํ อารพฺภ ภาสิตํฯ สโกฺก ภเนฺต เทวานมิโนฺท ภควนฺตํ คาถาย อชฺฌภาสิ–

‘‘ยชมานานํ มนุสฺสานํ, ปุญฺญเปกฺขาน ปาณินํ;
กโรตํ โอปธิกํ ปุญฺญํ, กตฺถ ทินฺนํ มหปฺผล’’นฺติฯ

ตสฺมึ ภเนฺต วตฺถุสฺมึ–

‘‘จตฺตาโร จ ปฏิปนฺนา, จตฺตาโรจ ผเล ฐิตา;
เอส สโงฺฆ อุชุภูโต, ปญฺญาสีลสมาหิโต;
ยชมานานํ มนุสฺสานํ, ปุญฺญเปกฺขาน ปาณินํ;
กโรตํ โอปธิกํ ปุญฺญํ, สเงฺฆ ทินฺนํ มหปฺผลํ’’นฺติฯ

เอวํ โข ภเนฺต ภควตา ภาสิตํฯ

ยชมานานํ มนุสฺสานํ, ปุญฺญเปกฺขาน ปาณินํ,
กโรตํ โอปธิตํ ปุญฺญํ, กตฺถ ทินฺนํ มหปฺผลํ–

จตฺตาโร จ ปฏิปนฺนา, จตฺตาโร จ ผเล ฐิตา;
เอส สโงฺฆ อุชุภูโต, ปญฺญาสีลสมาหิโต;
ยชมานานํ มนุสฺสานํ, ปุญฺญเปกฺขาน ปาณินํ;
กโรตํ โอปธิกํ ปุญฺญํ, สเงฺฆ ทินฺนํ มหปฺผลํ–

คหฎฺฐวนฺทนาสุตฺต

ปุจฺฉา – คหฎฺฐวนฺทนาสุตฺตํ ปนาวุโส ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภเนฺต สมฺพหุเล ภิกฺขู อารพฺภ ‘‘ภูตปุพฺพํ ภิกฺขเว สโกฺก เทวานมิโนฺท มาตลิํ สงฺคาหกํ อามเนฺตสี’’ติ เอวมาทินา ภเนฺต ภควตา ภาสิตํฯ

ตํ นมสฺสนฺติ เตวิชฺชา, สเพฺพ ภุมฺมาจ ขตฺติยา;
จตฺตาโร จ มหาราชา, ติทสาจ ยสสฺสิโน;
อถโก นาม โส ยโกฺข, ยํ ตฺวํ สกฺก นมสฺสสิ–

อหญฺจ สีลสมฺปเนฺน, จิรรตฺตสมาหิเต;
สมฺมาปพฺพชิเต วเนฺท, พฺรหฺมจริยปรายเนฯ

เย คหฎฺฐา ปุญฺญกรา, สีลวโนฺต อุปาสกา;
ธเมฺมน ทารํ โปเสนฺติ, เต นมสฺสามิ มาตลิฯ

นิทานวคฺคปาฬิ

นิทานสํยุตฺต

ปฏิจฺจสมุปฺปาทสุตฺต

ปุจฺฉา – เตนาวุโส ภควตา…เป…. สมฺมาสมฺพุเทฺธน นิทานวคฺคสํยุเตฺต ปฐมํ สํคีตํ ปฏิจฺจสมุปฺปาทสุตฺตํ กตฺถ ตํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภเนฺต ปญฺจสเต ชนปทวาสิโน ภิกฺขู อารพฺภ ภาสิตํฯ ปญฺจสตา ภเนฺต ชนปทวาสิโน ภิกฺขู สเพฺพ อุคฺฆาฏิตญฺญุโน ธุตงฺคธรา อารทฺธวีริยา ยุตฺตโยคา วิปสฺสกา สณฺหํ สุขุมํ สุญฺญตํ ปจฺจยาการธมฺมเทสนํ ปตฺถยมานา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ภควนฺตํ ปริวาเรตฺวา นิสีทึสุฯ ตสฺมึ วตฺถุสฺมึ ‘‘ปฏิจฺจสมุปฺปาทํ โว ภิกฺขเว เทเสสฺสามิ, ตํ สุณาถ สาธุกํ มนสิ กโรถ, ภาสิสฺสามี’’ติ เอวมาทินา ภเนฺต ภควตา ภาสิตํฯ

กตโม จ ภิกฺขเว ปฏิจฺจสมุปฺปาโทฯ อวิชฺชาปจฺจยา ภิกฺขเว สงฺขารา, สงฺขารปจฺจยา วิญฺญาณํ (เปยฺยาล) ชาติปจฺจยา ชรามรณํ โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปาสา สมฺภวนฺติ, เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขนฺธสฺส สมุทโย โหติฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ปฏิจฺจสมุปฺปาโทฯ

อวิชฺชาย เตฺวว อเสสวิราคนิโรโธ สงฺขารนิโรโธ (เปยฺยาล) ชาตินิโรธา ชรามรณํ โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสา นิรุชฺฌนฺติ, เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส นิโรโธ โหติ –

วิภงฺคสุตฺต

ปุจฺฉา – ตตฺถาวุโส ทุติยํ สํคีตํ วิภงฺคสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภเนฺต ปญฺจสเต ชนปทวาสิโน วิปญฺจิตญฺญุโน ภิกฺขู อารพฺภ ภาสิตํฯ ปญฺจสตา ภเนฺต ชนปทวาสิกา ภิกฺขู วิปญฺจิตญฺญุโน ธุตงฺคธรา อารทฺธวีริยา ยุตฺตโยคา วิสฺสกา สณฺหํ สุขุมํ สุญฺญตปฏิสํยุตฺตํ ปจฺจยาการธมฺมเทสนํ ปตฺถยมานา ภควนฺตํ ปริวาเรตฺวา นิสีทึสุฯ ตสฺมึ วตฺถุสฺมึ ‘‘ปฏิจฺจ สมุปฺปาทํ โว ภิกฺขเว เทเทสฺสามิ วิภชิสฺสามิ, ตํ สุณาถ สาธุกํ มนสิกโรถ, ภาสิสฺสามี’’ติ เอวมาทินา ภเนฺต ภควตา ภาสิตํฯ

ปญฺจเวรภยสุตฺต

ปุจฺฉา – ปญฺจเวรภยสุตฺตํ ปนาวุโส ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภเนฺต อนาถปิณฺฑิกํ คหปตึ อารพฺภ ‘‘ยโต โข คหปติ อริยสาวกสฺส ปญฺจ ภยานิ เวรานิ วูปสนฺตานิ โหนฺติ, จตูหิ จ โสตาปตฺติยงฺเคหิ สมนฺนาคโต โหติ, อริโย จสฺส ญาโย ปญฺญาย สุทิโฏฺฐ โหติ สุปฺปฏิวิโทฺธ, โส อากงฺขมาโน อตฺตนาว อตฺตานํ พฺยากเรยฺย ขีณนิรโยมฺหิ ขีณติรจฺฉานโยนิ ขีณเปตฺติวิสโย ขีณาปายทุคฺคติวินิปาโต, โสตาปโนฺนหมสฺมิ อวินิปาตธโมฺม นิยโต สโมฺพธิปรายโน’’ติ เอวํ โข ภเนฺต ภควตา ภาสิตํฯ

ปุจฺฉา – กถญฺจาวุโสตตฺถ ภควตา อริยสาวกสฺส ปญฺจนฺนํ ภยานํ เวรานํ วูปสนฺตตา ปกาสิตาฯ

วิสฺสชฺชนา – ‘‘กตมานิ ปญฺจ ภยานิ เวรานิ วูปสนฺตานิ โหนฺติฯ ยํ คหปติ ปาณาติปาตี ปาณาติปาตปจฺจยา ทิฏฺฐธมฺมิกมฺปิ ภยํ เวรํ ปสวติ, สมฺปรายิกมฺปิ ภยํ เวรํ ปสวติ, เจตสิกมฺปิ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสํเวทยติฯ ปาณาติปาตา ฏิวิรตสฺส เอวํ ตํ ภยํ เวรํ วูปสนฺตํ โหตี’’ติ เอวมาทินา ภเนฺต ตตฺถ ภควตา อริยสาวกสฺส ปญฺจนฺนํ ภยานํ เวรานํ วูปสนฺตตา ปกาสิตาฯ

ปุจฺฉา – กถญฺจาวุโส ตตฺถ ภควตา อริยสาวกสฺส จตูหิ โสตาปตฺติยงฺคหิ สมนฺนาคตตา ปกาสิตาฯ

วิสฺสชฺชนา – กตเมหิ จตูหิ โสตาปตฺติยงฺคหิ สมนฺนาคโต โหติฯ อิธ คหปติ อริยสาวโก พุทฺธ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต โหติ ‘‘อิติปิโส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุโทฺธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุคโต โลกวิทู อนุตฺตโรปุริสทมฺมสารถิ สตฺถาเทวมนุสฺสานํ พุโทฺธ ภควา’’ติ เอวมาทินา ภเนฺต ตตฺถ ภควตา อริยสาวกสฺส จตูหิ โสตาปตฺติยงฺคหิ สมนฺนาคตตา ปกาสิตาฯ

ปุจฺฉา – กถญฺจาวุโส ตตฺถ ภควตา อริยสาวเกน อริยสฺส ญายสฺส ปญฺญาย สุทิฏฺฐตา สุปฺปฏิวิทฺธตา ปกาสิตาฯ

วิสฺสชฺชนา – กตโม จสฺส อริโย ญาโย ปญฺญาย สุทิโฏฺฐ โหติ สุปฺปฏิวิโทฺธฯ อิธ คหปติ อริยสาวโก ปฏิจฺจสมุปฺปาทเญฺญว สาธุกํ โยนิโส มนสิ กโรติ ‘‘อิติ อิมสฺมิํ สติ อิทํ โหติ, อิมสฺมิํ อสติ อิทํ น โหติ, อิมสฺสุปฺปาทา อิทํ อุปฺปชฺชติ, อิมสฺส นิโรธา อิทํ นิรุชฺฌติ, ยทิทํ อวิชฺชาปจฺจยา (เปยฺยาล) เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส นิโรโธ โหตี’’ติ, เอวํ โข ภเนฺต ภควตา ตตฺถ อริยสาวเกน อริยสฺส ญายสฺส ปญฺญาย สุทิฏฺฐตา สุปฺปฏิวิทฺธตา ปกาสิตาฯ

ยโต โข คหปติ อริยสาวกสฺส อิมานิ ปญฺจ ภยานิ เวรานิ วูปสนฺตานิ โหนฺติฯ อิเมหิ จตูหิ โสตาปตฺติยงฺคหิ สมนฺนาคโต โหติฯ อยญฺจสฺส อริโย ญาโย ปญฺญาย สุทิโฏฺฐ โหติ สุปฺปฏิวิโทฺธ–

ทุกฺขสุตฺต

ปุจฺฉา – ทุกฺขสุตฺตํ ปนาวุโส ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภเนฺต สมฺพหุเล ภิกฺขู อารพฺภ ‘‘ทุกฺขสฺส ภิกฺขเว สมุทยญฺจ อตฺถงฺคมญฺจ เทเสสฺสามี’’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

ปุจฺฉา – กถญฺจาวุโส ตตฺถ ภควตา ทุกฺขสมุทโย ปกาสิโตฯ

วิสฺสชฺชนา – กตโม จ ภิกฺขเว ทุกฺขสฺส สมุทโยฯ จกฺขุญฺจ ปฏิจฺจ รูเป จ อุปฺปชฺชติ จกฺขุวิญฺญาณํ, ติณฺณํ สงฺคติ ผโสฺส, ผสฺสปจฺจยา เวทนา, เวทนาปจฺจยา ตณฺหาฯ อยํ โข ภิกฺขเว ทุกฺขสฺส สมุทโยฯ โสตญฺจ ปฏิจฺจ สเทฺท จ อุปฺปชฺชติ โสตวิญฺญาณํ…เป.… ฆานญฺจ ปฏิจฺจ คเนฺธ จ…เป.… ชิวฺหญฺจ ปฏิจฺจ รเส จ…เป.… กายญฺจ ปฏิจฺจ โผฏฺฐเพฺพ จ…เป.… มนญฺจ ปฏิจฺจ ธเมฺม จ อุปฺปชฺชติ มโนวิญฺญาณํ, ติณฺณํ สงฺคติ ผโสฺส, ผสฺสปจฺจยา

เวทนา, เวทนาปจฺจยา ตณฺหาฯ อยํ โข ภิกฺขเว ทุกฺขสฺส สมุทโยติ เอวํโข ภเนฺต ตตฺถ ภควตา ทุกฺขสฺส สมุทโย ปกาสิโตฯ

ปุจฺฉา – กถญฺจาวุโส ตตฺถ ภควตา ทุกฺขสฺส อตฺถงฺคโม ปกาสิโตฯ

วิสฺสชฺชนา – กตโม จ ภิกฺขเว ทุกฺขสฺส อตฺถงฺคโมฯ จกฺขุญฺจ ปฏิจฺจ รูเป จ อุปฺปชฺชติ จกฺขุวิญฺญาณํ, ติณฺณํ สงฺคติ ผโสฺส, ผสฺสปจฺจยา เวทนา, เวทนาปจฺจยา ตณฺหา, ตสฺสาเยว ตณฺหาย อเสสวิราคนิโรธา อุปาทานนิโรโธ อุปาทานนิโรธา ภวนิโรโธ, ภวนิโรธา ชาตินิโรโธ, ชาตินิโรธา ชรามรณํ โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสา นิรุชฺฌนฺติฯ เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส นิโรโธ โหตีติ เอวมาทินา ภเนฺต ตตฺถ ภควตา ทุกฺขสฺส อตฺถงฺคโม ปกาสิโตฯ

ปุตฺตมํสูปมสุตฺต

ปุจฺฉา – ปุตฺตมํสูปมสุตฺตํ ปนาวุโส ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภเนฺต สมฺพหุเล อธุนา ปพฺพชิเต ภิกฺขู อารพฺภ ภาสิตํฯ ภควโต จ ภเนฺต ภิกฺขุสงฺฆสฺส จ มหาลาภสกฺกาโร อุทปาทิ, เอกเจฺจ จ ภเนฺต ภิกฺขู นวา อจิรปพฺพชิตา กุลปุตฺตา อาหารํ อปจฺจเวกฺขิตฺวา ปริภุญฺชึสุฯ ตสฺมึ ภเนฺต วตฺถุสฺมึ ‘‘จตฺตาโรเม ภิกฺขเว อาหารา ภูตานํ วา สตฺตานํ ฐิติยา สมฺภเวสีนํ วา อนุคฺคหายฯ กตเม จตฺตาโร กพฬีกาโร อาหาโร โอฬาริโก วา สุขุโม วา ผโสฺส ทุติโย มโนสเญฺจตนา ตติยา วิญฺญาณํ จตุตฺถ’’นฺติ เอวํ โข ภเนฺต ภควตา ภาสิตํฯ

ปุจฺฉา – กถญฺจาวุโส ตตฺถ กพฬีการสฺส อาหารสฺส ทฎฺฐพฺพากาโร ภควตา ปกาสิโตฯ

วิสฺสชฺชนา – เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว เทฺว ชายมฺปติกา ปริตฺตํ สมฺพลํ อาทาย กนฺตารมคฺคํ ปฏิปเชฺชยฺยุํฯ เตสมสฺส เอกปุตฺตโก ปิโย มนาโปติ เอวมาทินา ภเนฺต ตตฺถ ภควตา กพฬีการสฺส อาหารสฺส ทฎฺฐพฺพากาโร ปกาสิโตฯ

ปุจฺฉา – กถญฺจาวุโส ตตฺถ ภควตา ผสฺสาหารสฺส ทฎฺฐพฺพากาโร ปกาสิโตฯ

วิสฺสชฺชนา – เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว คาวี นิจฺจมฺมา กุฎฺฎํ เจ นิสฺสาย ติเฎฺฐยฺย, เย กุฎฺฎนิสฺสิตา ปาณา, เต นํ ขาเทยฺยุํฯ รุกฺขํ เจ นิสฺสาย ติเฎฺฐยฺยฯ อุทกํ เจ นิสฺสาย ติเฎฺฐยฺยฯ อากาสํ เจ นิสฺสาย ติเฎฺฐยฺย, เย อากาสนิสฺสิตา ปาณา, เต นํ ขาเทยฺยุนฺติ เอวมาทินา ภเนฺต ตตฺถ ภควตา ผสฺสสฺส อาหารสฺส ทฎฺฐพฺพากาโร วิตฺถาเรตฺวา ปกาสิโตฯ

เอวเมว ขฺวาหํ ภิกฺขเว ผสฺสาหาโร ทฎฺฐโพฺพติ วทามิฯ

ปุจฺฉา – กถญฺจาวุโส ตตฺถ ภควตา มโนสเญฺจตนาหารสฺส ทฎฺฐพฺพากาโร ปกาสิโตฯ

วิสฺสชฺชนา – เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว องฺคารกาสุ สาธิกโปริสา ปุณฺณา องฺคารานํ วีตจฺจิกานํ วีตธูมานํฯ อถ ปุริโส อาคเจฺฉยฺย ชีวิตุกาโม อมริตุกาโม สุข กาโม ทุกฺขปฺปฏิกูโลติ เอวมาทินา ภเนฺต ตตฺถ ภควตา มโนสเญฺจตนาหารสฺส ทฎฺฐพฺพากาโร วิตฺถาเรน ปกาสิโตฯ

ปุจฺฉา – กถญฺจาวุโส ตตฺถ ภควตา วิญฺญาณาหารสฺส ทฏฺฐพฺพากาโร ปกาสิโตฯ

วิสฺสชฺชนา – เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว โจรํ อาคุจาริํ คเหตฺวา รโญฺญ ทเสฺสยฺยุํ ''อยํ เต เทว โจโร อาคุจารี, อิมสฺส ยํ อิจฺฉสิ, ตํ ทณฺฑํ ปเณหี''ติ เอวมาทินา ภเนฺต ตตฺถ ภควตา วิญฺญาณาหารสฺส ทฏฺฐพฺพากาโร ปกาสิโตฯ

สุสิมปริพฺพาชกสุตฺต

ปุจฺฉา – เตนาวุโส ภควตา…เป…. สมฺมาสมฺพุเทฺธน สุสิมปริพฺพาชก สุตฺตํ กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมิํ วตฺถุสฺมิํ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – ราชคเห ภเนฺต อายสฺมนฺตํ สุสิมํ อารพฺภ ภาสิตํฯ อายสฺมา ภเนฺต สุสิโม ยาวตโก ภิกฺขูหิ สทฺธิํ อโหสิ กถาสลฺลาโป, ตํ สพฺพํ ภควโต อาโรเจสิฯ ตสฺมิํ วตฺถุสฺมิํ ''ปุเพฺพ โข สุสิม ธมฺมฏฺฐิติญาณํ, ปจฺฉา นิพฺพาเน ญาณ''นฺติ เอวมาทินา ภเนฺต ภควตา ภาสิตํฯ

ปุจฺฉา – กถญฺจาวุโส ตตฺถ ภควา อายสฺมโต สุสิมเตฺถรสฺส สมฺปติอรหตฺตปตฺตสฺส อนุโยควเสน ปฏิปุจฺฉิตฺวา ปฏิปุจฺฉิตฺวา อุตฺตริ ธมฺมเทสนํ วิตฺถาเรตฺวา เทเสสิฯ

วิสฺสชฺชนา – ชาติปจฺจยา ชรามรณนฺติ สุสิม ปสฺสสีติฯ เอวํ ภเนฺตฯ ภวปจฺจยา ชาตีติ สุสิม ปสฺสสีติฯ เอวํ ภเนฺตติ เอวมาทินา ภเนฺต ภควา ตตฺถ อายสฺมโต สุสิมสฺส สมฺปติอรหตฺตปตฺตสฺส อุตฺตริปิ อนุโยควเสน ปฏิปุจฺฉิตฺวา ปฏิปุจฺฉิตฺวา วิตฺถารโต ธมฺมํ เทเสสิฯ

ตสฺส เม ภเนฺต ภควา อจฺจยํ อจฺจยโต ปฏิคฺคณฺหาตุ อายติํสํวราย–

อภิสมยสํยุตฺต

นขสิขาสุตฺต

ปุจฺฉา – อภิสมยสํยุเตฺต ปนาวุโส ปฐมํ สํคีตํ นขสิขาสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภเนฺต สมฺพหุเล ภิกฺขู อารพฺภ ''ตํ กิํ มญฺญถ ภิกฺขเว, กตมํ นุ โข พหุตรํ, โย วายํ มยา ปริโตฺต นขสิขายํ ปํสุอาโรปิโต, อยํ วา มหาปถวี''ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

ธาตุสํยุตฺต

จงฺกมสุตฺต

ปุจฺฉา – ธาตุสํยุเตฺต ปนาวุโส จงฺกมสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – ราชคเห ภเนฺต สมฺพหุเล ภิกฺขู อารพฺภ ''ธาตุโสว ภิกฺขเว สตฺตา สํสนฺทนฺติ สเมนฺติ, หีนาธิมุตฺติกา หีนาธิมุตฺติเกหิ สทฺธิํ สํสนฺทนฺติ สเมนฺติ, กลฺยาณาธิมุตฺติกา กลฺยาณาธิมุตฺติเกหิ สทฺธิํ สํสนฺทนฺติ สเมนฺตี''ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

อสฺสทฺธสํสนฺทนสุตฺต

ปุจฺฉา – อสฺสทฺธสํสนฺทนสุตฺตํ ปนาวุโส ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภนฺเต สมฺพหุเล ภิกฺขู อารพฺภ ‘‘ธาตุโสว ภิกฺขเว สตฺตา สํสนฺทนฺติ สเมนฺติ, อสฺสทฺธา อสฺสเทฺธหิ สทฺธึ สํสนฺทนฺติ สเมนฺติ, อหิริกา อหิริเกหิ สทฺธึ สํสนฺทนฺติ สเมนฺติ, อโนตฺตปฺปิโนฯ อปฺปสฺสุตาฯ กุสีตาฯ มุฏฺฐสฺสติโนฯ ทุปฺปญฺญา ทุปฺปเญฺญหิ สทฺธึ สํสนฺทนฺติ สเมนฺตี’’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

อนมตคฺคสํยุตฺต

ปถวีสุตฺต

ปุจฺฉา – อนมตคฺคสํยุเตฺต อาวุโส ทุติยํ สํคีตํ ปถวีสุตฺตํ กตฺถ กํ อารพฺภ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภเนฺต สมฺพหุเล ภิกฺขู อารพฺภ ‘‘อนมตโคฺคยํ ภิกฺขเว สํสาโร, ปุพฺพา โกฏิ น ปญฺญายติ อวิชฺชานีวรณานํ สตฺตานํ ตณฺหาสํโยชนานํ สนฺธาวตํ สํสรตํฯ เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ปุริโส อิมํ มหาปถวึ โกลฏฺฐิมตฺตํ โกลฏฺฐิมตฺตํ มตฺติกาคุฬิกํ กริตฺวา นิกฺขิเปยฺย ‘อยํ เม ปิยา, ตสฺส เม ปิตุ อยํ ปิตา’ติฯ อปริยาทินฺนาว ภิกฺขเว ตสฺส ปุริสสฺส ปิตุปิตโร อสฺสุฯ อถายํ มหาปถวี ปริกฺขยํ ปริยาทานํ คเจฺฉยฺยฯ ตํ กิสฺสเหตุ, อนมตโคฺคยํ ภิกฺขเว สํสาโร, ปุพฺพา โกฏิ น ปญฺญายติ อวิชฺชานีวรณานํ สตฺตานํ ตณฺหา สํโยชนานํ สนฺธาวตํ สํสรตํ’’ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

เอวํ ทีฆรตฺตํ โว ภิกฺขเว ทุกฺขํ ปจฺจนุภูตํ ติพฺพํ ปจฺจนุภูตํ พฺยสนํ ปจฺจนุภูตํ กฏสี วฑฺฒิตาฯ

อลเมว สพฺพสงฺขาเรสุ นิพฺพินฺทิตุํ,
อลํ วิรชฺชิตุํ, อลํ วิมุจฺจิตุํ,

อสฺสุสุตฺต

ปุจฺฉา – ตตฺถาวุโส ตติยํ สํคีตํ อสฺสุสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภเนฺต สมฺพหุเลเยว ภิกฺขู อารพฺภ ‘‘ตํ กึ มญฺญถ ภิกฺขเว, กตมํ นุ โข พหุตรํ, ยํ วา โว อิมินา ทีเฆน อทฺธุนา สนฺธาวตํ สํสรตํ อมนาปสมฺปโยคา มนาปวิปฺปโยคา กนฺทนฺตานํ โรทนฺตานํ อสฺสุ ปสฺสนฺนํ ปคฺฆริตํ, ยํ วา จตูสุ มหาสมุเทฺทสุ อุทก’’นฺติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

สาสปสุตฺต

ปุจฺฉา – ตตฺถาวุโส ฉฏฺฐํ สํคีตํ สาสปสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภเนฺต อญฺญตรํ ภิกฺขุํ อารพฺภ ภาสิตํฯ อญฺญตโร ภเนฺต ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ ‘‘กีวทีโฆ นุ โข ภเนฺต กโปฺป’’ติฯ ตสฺมึ ภเนฺต วตฺถุสฺมึ ‘‘ทีโฆ โข ภิกฺขุ ก

โปฺป, โส น สุกโร สงฺขาตุํ เอตฺตกานิ วสฺสานิ อิติวา, (เปยฺยาล) เอตฺตกานิ วสฺสสตสหสฺสานิ อิติวาติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

คงฺคาสุตฺต

ปุจฺฉา – เตนาวุโส…เป…. สมฺมาสมฺพุเทฺธน อนมตคฺคสํยุเตฺต คงฺคาสุตฺตํ กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมิํ วตฺถุสฺมิํ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – ราชคเห ภเนฺต อญฺญตรํ พฺราหฺมณํ อารพฺภ ภาสิตํฯ อญฺญตโร ภเนฺต พฺราหฺมโณ ภควนฺตํ เอตทโวจ ‘‘กีว-

พหุกา นุ โข โภ โคตม กปฺปา อพฺภตีตา อติกฺกนฺตา’’ติฯ ตสฺมิํ ภเนฺต วตฺถุสฺมิํ ‘‘พหุกา โข พฺราหฺมณ กปฺปา อพฺภตีตา อติกฺกนฺตา, เต น สุกรา สงฺขาตุํ ‘เอตฺตกา กปฺปา’ อิติ วา ‘เอตฺตกานิ กปฺปสตานิ’ อิติ วา ‘เอตฺตกานิ กปฺปสหสฺสานิ’ อิติวา ‘เอตฺตกานิ กปฺปสตสหสฺสานิ’ อิติ วา’’ติ เอว มาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

ปุคฺคลสุตฺต

ปุจฺฉา – ปุคฺคลสุตฺตํ ปนาวุโส ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – ราชคเห ภเนฺต สมฺพหุเล ภิกฺขู อารพฺภ ‘‘อนมตโคฺคยํ ภิกฺขเว สํสาโร, ปุพฺพาโกฏิ น ปญฺญายติ อวิชฺชา นีวรณานํ สตฺตานํ ตณฺหาสํโยชนานํ สนฺธาวตํ สํสรตํฯ เอก ปุคฺคลสฺส ภิกฺขเว กปฺปํ สนฺธาวโต สํสรโต สิยา เอวํ มหา อฏฺฐิกงฺกโล อฏฺฐิปุโญฺช อฏฺฐิราสิ, ยถา ยํ เวปุโลฺล ปพฺพโตฯ สเจ สํหารโก อสฺส, สมฺภตญฺจ น วินเสฺสยฺยา’’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

ทุคฺคตสุตฺต, สุขิตสุตฺต

ปุจฺฉา – ตตฺถาวุโส ทุคฺคตสุตฺตญฺจ สุขิตสุตฺตญฺจ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภเนฺต สมฺพหุเล ภิกฺขู อารพฺภ ‘‘อนมตโคฺคยํ ภิกฺขเว สํสาโร, ปุพฺพา โกฏิ น ปญฺญายติ อวิชฺชานีวรณานํ สตฺตานํ ตณฺหาสํโยชนานํ สนฺธาวตํ สํสรตํฯ ยํ ภิกฺขเว ปเสฺสยฺยาถ ทุคฺคตํ ทุรูเปตํ, นิฏฺฐเมตฺถ คนฺตพฺพํ ‘อเมฺหหิปิ เอวรูปํ ปจฺจนุภูตํ อิมินา ทีเฆน อทฺธุนา’ติ, ยํ ภิกฺขเว ปเสฺสยฺยาถ สุขิตํ สุสชฺชิตํ,

นิฏฺฐเมตฺถ คนฺตพฺพํ, ‘‘อเมฺหหิปิ ปจฺจนุภูตํ อิมินา ทีเฆน อทฺธุนา’’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

ติํสมตฺตสุตฺต

ปุจฺฉา – ติํสมตฺตสุตฺตํ ปนาวุโส ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – ราชคเห ภเนฺต ติํสมเตฺต ปาเวยฺยเก ภิกฺขู อารพฺภ ‘‘อนมตโคฺคยํ ภิกฺขเว สํสาโร, ปุพฺพาโกฏิ น ปญฺญายติ อวิชฺชานีวรณานํ สตฺตานํ ตณฺหาสํโยชนานํ สนฺธาวตํ

สํสรตํฯ ตํ กึ มญฺญถ ภิกฺขเว, กตมํ นุ โข พหุตรํ, ยํ วา โว อิมินา ทีเฆน อทฺธุนา สนฺธาวตํ สํสรตํ สีสจฺฉินฺนานํ โลหิตํ ปสฺสนฺนํ ปคฺฆริตํ, ยํ วา จตูสุ มหาสมุทฺเทสุ อุทก’’นฺติ เอวมาทินา ภวคตา ภาสิตํฯ

มาตุสุตฺต

ปุจฺฉา – มาตุสุตฺตาทีนิ ปนาวุโส ฉสุตฺตานิ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภนฺเต สมฺพหุเล ภิกฺขู อารพฺภ ‘‘อนมตคฺคโยํ ภิกฺขเว สํสาโร, ปุพฺพา โกฏิ น ปญฺญายติ อวิชฺชานีวรณานํ สตฺตานํ ตณฺหาสํโยชนานํ สนฺธาวตํ สํสรตํฯ น โส ภิกฺขเว สโตฺต สุลภรูโป, โย น มาตาภูตปุโพฺพ อิมินา ทีเฆน อทฺธุนาฯ โย น ปิตาภูตปุโพฺพฯ โย น ภาตาภูตปุโพฺพฯ โย น ภคินิภูตปุโพฺพฯ โย น ปุตฺตภูตปุโพฺพฯ โย น ธีตาภูตปุโพฺพ อิมินา ทีเฆน อทฺธุนา’’ติ เอวมาทินา ภนฺเต ภควตา ภาสิตํฯ

กสฺสปสํยุตฺต

จนฺทูปมสุตฺต

ปุจฺฉา – กสฺสปสํยุเตฺต ปนาวุโส จนฺทูปมสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภนฺเต สมฺพหุเล ภิกฺขู อารพฺภ ‘‘จนฺทูปมา ภิกฺขเว กุลานิ อุปสงฺกมถ อปกเสฺสว กายํ อปกสฺส จิตฺตํ นิจฺจนวกา กุเลสุ อปฺปคพฺภาฯ เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ปุริโส ชรุทปานํ วา โอโลเกยฺย ปพฺพตวิสมํ วา นทีวิทุคฺคํ วา อปกเสฺสว กายํ อปกสฺส จิตฺตํฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว จนฺทูปมา กุลานิ อุปสงฺกมถ อปกเสฺสว กายํ อปกสฺส จิตฺตํ นิจฺจนวกา กุเลสุ อปฺปคพฺภา’’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

ตํ กึ มญฺญถ ภิกฺขเว, กถํ รูปา ภิกฺขุ อรหติ กุลานิ อุปสงฺกมิตุํฯ

ปุจฺฉา – กถญฺจาวุโส ตตฺถ ภควตา ปริสุทฺธาปริสุทฺธ ธมฺมเทสนํ ทเสฺสตฺวา ภิกฺขูนํ โอวาโท ทิโนฺนฯ

วิสฺสชฺชนา – ‘‘ตํ กึ มญฺญถ ภิกฺขเว, กถํ รูปสฺส ภิกฺขุโน อปริสุทฺธา ธมฺมเทสนา โหติ, กถํ รูปสฺส ภิกฺขุโน ปริสุทฺธา ธมฺมเทสนา โหตี’’ติ เอวมาทินา ปริสุทฺธาปริสุทฺธธมฺมเทสนา วิตฺถารโต ทเสฺสตฺวา ‘‘กสฺสเปน วา หิ โว ภิกฺขเว โอวทิสฺสามิ โย วา ปนสฺส กสฺสปสทิโส, โอวทิเตหิ จ ปน โว ตถตฺตาย ปฏิปชฺชิตพฺพ’’นฺติฯ เอวํ โข ภนฺเต ภควโต ภิกฺขูนํ โอวาโท ทิโนฺนฯ

โย หิ โกจิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ เอวํจิโตฺต ปเรสํ ธมฺมํ เทเสติ ‘‘อโห วต เม ธมฺมํ สุเณยฺยุํ, สุตฺวา จ ปน ธมฺมํ ปสีเทยฺยุํ, ปสนฺนา จ เม ปสนฺนาการํ กเรยฺยุํ–

สฺวากฺขาโต ภควตา ธโมฺม สนฺทิฏฺฐิโก อกาลิโก เอหิ ปสฺสิโก โอปเนยฺยิโก ปจฺจตฺตํ เวทิตโพฺพ วิญฺญูหิ–

กสฺสเปน วา หิ โว ภิกฺขเว โอวทิสฺสามิ โย วา ปนสฺส กสฺสปสทิโส, โอวทิเตหิ จ ปน โว ตถตฺตาย ปฏิปชฺชิตพฺพํ–

กุลูปกสุตฺต

ปุจฺฉา – เตนาวุโส ภควตา…เป…. สมฺมาสมฺพุเทฺธน กสฺสปสํยุเตฺต จตุตฺถํ กุลูปกสุตฺตํ กตฺถ กํ อารพฺภ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภเนฺต สมฺพหุเล ภิกฺขู อารพฺภ ‘‘ตํ กิํ มญฺญถ ภิกฺขเว, กถํ รูโป ภิกฺขุ อรหติ กุลูปโก โหตุํ, กถํ รูโป ภิกฺขุ น อรหติ กุลูปโก โหตุ’’นฺติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

กสฺสเปน วา หิ โว ภิกฺขเว โอวทิสฺสามิ โย วา ปนสฺส กสฺสปสทิโส, โอวทิเตหิ จ ปน โว ตถตฺตาย ปฏิปชฺชิตพฺพํฯ

ทุติย โอวาทสุตฺต

ปุจฺฉา – ตเตฺถวาวุโส ภควตา ทุติย โอวาทสุตฺตํ กตฺถ เกน สทฺธิํ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – ราชคเห ภเนฺต อายสฺมตา มหากสฺสเปน สทฺธิํ ‘‘โอวท กสฺสป ภิกฺขู, กโรหิ กสฺสป ภิกฺขูนํ ธมฺมิํ กถํ, อหํ วา กสฺสป ภิกฺขู โอวเทยฺยํ ตฺวํ วา, อหํ วา ภิกฺขูนํ ธมฺมิํ กถํ กเรยฺยํ ตฺวํ วา’’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

ยสฺส กสฺสจิ ภเนฺต สทฺธา นตฺถิ กุสเลสุ ธเมฺมสุ, หิรี นตฺถิฯ โอตฺตปฺปํ นตฺถิฯ วีริยํ นตฺถิฯ ปญฺญา นตฺถิ กุสเลสุ ธเมฺมสุฯ

ตติย โอวาทสุตฺต

ปุจฺฉา – ตเตฺถวาวุโส ภควตา ตติยโอวาทสุตฺตํ กตฺถ เกน สทฺธิํ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – ราชคเห ภเนฺต อายสฺมตาเยว มหากสฺสเปน สทฺธิํ ‘‘โอวท กสฺสป ภิกฺขูฯ กโรหิ กสฺสป ภิกฺขูนํ ธมฺมิํ กถํ, อหํ วา กสฺสป ภิกฺขู โอวเทยฺยํ ตฺวํ วาฯ อหํ วา ภิกฺขูนํ ธมฺมํ กถํ กเรยฺยํ ตฺวํ วา’’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

ทุพฺพจา โข ภเนฺต เอตรหิ ภิกฺขู โทวจสฺสกรเณหิ ธเมฺมหิ สมนฺนาคตา อกฺขมา อปฺปทกฺขิณคฺคาหิโน อนุสาสนิํ–

สทฺธมฺมปฺปติรูปกสุตฺต

ปุจฺฉา – ตเตฺถวาวุโส ภควตา ปริโยสานํ สทฺธมฺมปฺปติรูปกสุตฺตํ กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมิํ วตฺถุสฺมิํ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภเนฺต อายสฺมนฺตํเยว มหากสฺสปํ อารพฺภ ภาสิตํฯ อายสฺมา ภเนฺต มหากสฺสโป ภควนฺตํ เอตเทโวจ ‘‘โก นุ โข ภเนฺต เหตุ โก ปจฺจโย, เยน ปุเพฺพ อปฺปตรานิ เจว สิกฺขาปทานิ อเหสุํ, พหุตรา จ ภิกฺขู อญฺญาย สณฺฐหิํสุฯ โก ปน ภเนฺต เหตุ โก ปจฺจโย, เยเนตรหิ พหุตรานิ เจว สกฺขาปทานิ อปฺปตรา จ ภิกฺขู อญฺญาย สณฺฐหนฺตี’’ติฯ ตสฺมิํ ภเนฺต วตฺถุสฺมิํ ‘‘เอวเญฺจตํ กสฺสป โหติ สเตฺตสุ หายมาเนสุ สทฺธเมฺม อนฺตรธายมาเน พหุ

ตรานิเจว สิกฺขาปทานิ โหนฺติ, อปฺปตราจ ภิกฺขู อญฺญาย สณฺฐหนฺตี’’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

ลาภสกฺการสํยุตฺต

มีฬฺหกสุตฺต

ปุจฺฉา – เตนาวุโส…เป…. สมฺมาสมฺพุเทฺธน ลาภสกฺการํยุเตฺต ปญฺจมํ สํคีตํ มีฬฺหกสุตฺตํ กตฺถ กํ อารพฺภ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภเนฺต สมฺพหุเล ภิกฺขู อารพฺภ ‘‘ทารุโณ ภิกฺขเว ลาภสกฺการสิโลโก ผรุโส อนฺตรายิโก อนุตฺตรสฺส โยคเกฺขมสฺส อธิคมายฯ เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว มีฬฺหกา คูถาที คูถปูรา ปุณฺณา คูถสฺส, ปุรโต จสฺส มหาคูถปุโญฺช, สา เตน อญฺญา มีฬฺหกา อติมเญฺญยฺย ‘‘อหมฺหิ คูถาที คูถปูรา ปุณฺณา คูถสฺส, ปุรโต จ มฺยายํ มหาคูถปุโญฺช’’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

ตํ หิ ตสฺส ภิกฺขเว โมฆปุริสสฺส โหติ ทีฆรตฺตํ อหิตาย ทุกฺขายฯ

เอวํ ทารุโณ โข ภิกฺขเว ลาภสกฺการสิโลโกฯ

ตสฺมาติห ภิกฺขเว เอวํ สิกฺขิตพฺพํ, ‘‘อุปฺปนฺนํ ลาภสกฺการสิ โลกํ ปชหิสฺสาม, น จ โน อุปฺปโนฺน ลาภสกฺการสิโลโก จิตฺตํ ปริยาทาย ฐสฺสตี’’ติ, เอวญฺหิ โข ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพํฯ

เอกปุตฺตกสุตฺต

ปุจฺฉา – ตโตฺถ อาวุโส โปราณเกหิ ธมฺมสํคาหเกหิ สํคีตํ เอกปุตฺตกสุตฺตํ กตฺถ กํ อารพฺภ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภเนฺต สมฺพหุเล ภิกฺขู อารพฺภ ‘‘ทารุโณ ภิกฺขเว ลาภสกฺการสิโลโก กฎุโก ผรุโส อนฺตรายิโก อนุตฺตรสฺส โยคเกฺขมสฺส อธิคมาย, สทฺธา ภิกฺขเว อุปาสิกา เอกปุตฺตกํ ปิยํ มนาปํ เอวํ สมฺมาอายาจมานา อายาเจยฺย ตาทิโส ตาต ภวาหิ, ยาทิโส จิโตฺต จ คหปติ หตฺถโก จ อาฬวโก’’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

เอสา ภิกฺขเว ตุลา เอตํ ปมาณํ มม สาวกานํ อุปาสกานํ ยทิทํ จิโตฺต จ คหปติ หตฺถโก จ อาฬวโกฯ

สเจ โข ตฺวํ ตาต อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชสิ, ตาทิโส ตาต ภวาหิ, ยาทิสา สาริปุตฺตโมคฺคลฺลานาฯ

มา จ โข ตฺวํ ตาต เสขํ อปฺปตฺตมานสํ ลาภสกฺการสิโลโก อนุปาปุณาตุ–

เอวํ ทารุโณ ภิกฺขเว ลาภสกฺการสิโลโก กฎุโก ผรุโส อนฺตรายิโก อนุตฺตรสฺส โยคเกฺขมสฺส อธิคมายฯ

เอกวีตฺสุตฺต

ปุจฺฉา – ตเตฺถว อาวุโส โปราณเกหิ ธมฺมสํคายเกหิ สํคีตํ เอกธีตุสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํเยว ภนฺเต สมฺพหุเล ภิกฺขู อารพฺภ ‘‘ทารุโณ ภิกฺขเว ลาภสกฺการสิโลโก กฏุโก ผรุโส อนฺตรายิโก อนุตฺตรสฺส โยคกฺเขมสฺส อธิคมายฯ สทฺธา ภิกฺขเว อุปาสิกา เอกํ ธีตรํ ปิยํ มนาปํ เอวํ สมฺมา อายาจมานา อายาเจยฺย ‘ตาทิสา อเยฺย ภวาหิ, ยาทิสา ขุชฺชุตฺตรา จ อุปาสิกา เวฬุกณฺฑกิยา จ นนฺทมาตา’ติฯ เอสา ภิกฺขเว ตุลา เอตํ ปมาณํ มม สาวิกานํ อุปาสิกานํ, ยทิทํ ขุชฺชุตฺตรา จ อุปาสิกา เวฬุกณฺฑกิยา จ นนฺทมาตา’’ติ เอวมาทินา ภนฺเต ภควตา ภาสิตํฯ

สเจ โข ตฺวํ อเยฺย อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชสิ, ภาทิสา อเยฺย ภวาหิ, ยาทิสา เขมา จ ภิกฺขุนี อุปฺปลวณฺณา จ–

ตสฺมาติห ภิกฺขเว เอวํ สิกฺขิตพฺพํฯ

ราหุลสํยุตฺต

ปุจฺฉา – ราหุลสํยุตฺตํ ปนาวุโส ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมิํ วตฺถุสฺมิํ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภนฺเต อายสฺมนฺตํ ราหุลํ อารพฺภ ภาสิตํฯ อายสฺมา ภนฺเต ราหุโล ภควนฺตํ เอตทโวจ ‘‘สาธุ เม ภนฺเต ภควา สํขิตฺเตน ธมฺมํ เทเสตุ, ยมหํ ภควโต ธมฺมํ สุตฺวา เอโก วูปกฏฺโฐ อปฺปมตฺโต อาตาปี ปหิตตฺโต วิหเรยฺย’’นฺติ, ตสฺมิํ ภนฺเต วตฺถุสฺมิํ ‘‘ตํ กิํ มญฺญสิ ราหุล, จกฺขุนิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติฯ อนิจฺจํ ภนฺเตฯ ยํ ปนานิจฺจํ, ทุกฺขํ วา ตํ สุขํ วาติฯ ทุกฺขํ ภนฺเตฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามธมฺมํ, กลฺลํ นุ ตํ สมนุปสฺสิตุํ ‘เอตํ มม, เอโส หมสฺมิ, เอโส เม อตฺตา’ติฯ โน เหตํ ภนฺเต’’ติ เอวมาทินา ภนฺเต ภควตา ภาสิตํฯ

ลกฺขณสํยุตฺต

อฏฺฐิสุตฺต

ปุจฺฉา – ลกฺขณสํยุเตฺต ปนาวุโส โปราณเกหิ ธมฺมสํคาหกเตฺถเรหิ ปฐมํ สํคีตํ อฏฺฐิสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมิํ วตฺถุสฺมิํ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – ราชคเห ภนฺเต อายสฺมนฺตญฺจ ลกฺขณํ อายสฺมนฺตญฺจ มหาโมคฺคลฺลานํ อารพฺภ ภาสิตํฯ อายสฺมา ภนฺเต ลกฺขโณ ภควตา สมฺมุเข อายสฺมนฺตํ มหาโมคฺคลฺลานํ เอตทโวจ ‘‘อิธายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน คิชฺฌกูฏา ปพฺพตา โอโรหนฺโต อญฺญตรสฺมิํ ปเทเส สิตํ ปาตฺวากาสิ, โก นุ โข อาวุโส โมคฺคลฺลาน เหตุ, โก ปจฺจโย สิตสฺส ปาตุกมฺมายา’’ติฯ อายสฺมา จ ภนฺเต มหาโมคฺคลฺลาโน ‘‘อิธาหํ อาวุโส คิชฺฌกูฏา ปพฺพตา โอโรหนฺโต อทฺทสํ อฏฺฐิกสงฺขลิกํ เวหาสํ คจฺฉนฺติํ’’ติ เอวมาทินา อาโรเจสิฯ ตสฺมิํ ภนฺเต วตฺถุสฺมิํ ‘‘จกฺขุภูตา วต ภิกฺขเว สาวกา วิหรนฺติ, ญาณภูตา วต ภิกฺขเว สาวกา วิหรนฺติ, ยตฺรหิ นาม สาวโก เอวรูปํ ญสฺสติ วา ทกฺขติ วา สกฺขิํ วา กริสฺสตี’’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

อจฺฉริยํ วต โภ, อพฺภุตํ วต โภ;
เอวรูโปปิ นาม สโตฺต ภวิสฺสติฯ

ปิณฺฑสุตฺต

ปุจฺฉา – เตนาวุโส ชานตา…เป…. สมฺมาสมฺพุเทฺธน ลกฺขณสํยุตฺเต ตติยํ สํคีตํ ปิณฺฑสุตฺตํ กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – ราชคเห ภนฺเต อายสฺมนฺตญฺจ ลกฺขณํ อายสฺมนฺตญฺจ มหาโมคฺคลฺลานํ อารพฺภ ภาสิตํฯ อายสฺมา ภนฺเต ลกฺขโณ ภคฺควโต สมฺมุเข อายสฺมนฺตํ มหาโมคฺคลฺลานํ เอตทโวจ ‘‘อิธายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน คิชฺฌกูฏา ปพฺพตา โอโรหนฺโต อญฺญตรสฺมึ ปเทเส สิตํ ปาตฺวากาสิ , โก นุโข อาวุโส โมคฺคลฺลานเหตุ, โก ปจฺจโย สิตสฺส ปาตุกมฺมายา’’ติฯ อายสฺมา จ ภนฺเต มหาโมคฺคลฺลาโน ‘‘อิธาหํ อาวุโส คิชฺฌกูฏา ปพฺพตา โอโรหนฺโต อทฺทสํ มํสปิณฺฑํ เวหาสํ คจฺฉนฺตํ, ตเมนํ คิชฺฌาปิ กากาปิ กุลลาปิ อนุปติตฺวา อนุปติตฺวา วิตเจฺฉนฺติ วิราเชนฺติฯ สา สุทํ อฏฺฏสฺสรํ กโรตี’’ติ เอวมาทินา อาโรเจสิฯ ตสฺมึ ภนฺเต วตฺถุสฺมึ ‘‘จกฺขุภูตา วต ภิกฺขเว สาวกา วิหรนฺติ, ญาณภูตา วต ภิกฺขเว สาวกา วิหรนฺติ, ยตฺรหิ นาม สาวโก เอวรูปํ ญสฺสติ วา ทกฺขติ วา สกฺขึ วา กริสฺสตี’’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

อสิโลมสุตฺต

ปุจฺฉา – ตเตฺถว อาวุโส โปราณเกหิ ธมฺมสํคาหเกหิ มหาเถเรหิ สํคีตํ อสิโลมสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – ราชคเห ภนฺเต อายสฺมนฺตญฺจ ลกฺขณํ อายสฺมนฺตญฺจ มหาโมคฺคลฺลานํ อารพฺภ ภาสิตํฯ อายสฺมา ภนฺเต ลกฺขโณ ภควโต สมฺมุเข อายสฺมนฺตํ มหาโมคฺคลฺลานํ เอตทโวจ ‘‘โก นุ โข อาวุโส โมคฺคลฺลาน เหตุ, โก ปจฺจโย สิตสฺส ปาตุกมฺมายา’’ติฯ อายสฺมา จ ภนฺเต มหาโมคฺคลฺลานเตฺถโร ‘‘อิธาหํ อาวุโส คิชฺฌกูฏา ปพฺพตา โอโรหนฺโต อทฺทสํ อสิโลมํ เวหาสํ คจฺฉนฺตํ’’ติ เอวมาทินา อาโรเจสิฯ ตสฺมึ ภนฺเต วตฺถุสฺมึ จกฺขุภูตา วต ภิกฺขเว สาวกา วิหรนฺติ, ญาณภูตา วต ภิกฺขเว สาวกา วิหรนฺติฯ (เปยฺยาล) เอโส ภิกฺขเว สโตฺต อิมสฺมิํเยว ราชคเห สูกริโก อโหสี’’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

สูจิโลมสุตฺต

ปุจฺฉา – ตเตฺถว อาวุโส โปราณเกหิ ธมฺมสํคาหกมหาเถเรหิ สํคีตํ สูจิโลมสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – ตเตฺถว ภนฺเต ราชคเห อายสฺมนฺตญฺจ ลกฺขณํ อายสฺมนฺตญฺจ มหาโมคฺคลฺลานํ อารพฺภ ภาสิตํฯ อายสฺมา ภนฺเต ลกฺขโณ ภควโต สมฺมุเข ตเถว อโวจฯ

อายสฺมา จ ภนฺเต มหาโมคฺคลฺลาโน ตเถว อาโรเจสิฯ ตสฺมึ ภนฺเต วตฺถุสฺมึ ‘‘จกฺขุภูตา วต ภิกฺขเว สาวกา วิหรนฺติ, ญาณภูตา วต ภิกฺขเว สาวกา วิหรนฺติ, (เปยฺยาล) เอโส ภิกฺขเว สโตฺต อิมสฺมิํเยว ราชคเห สูโต อโหสี’’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตาฯ

ปาปภิกฺขุสุตฺต

ปุจฺฉา – ตเตฺถว อาวุโส โปราณเกหิ ธมฺมสํคาหกมหาเถเรหิ สํคีตานิ ปาปภิกฺขุสุตฺตาทีนิ ปญฺจสุตฺตานิ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ กถญฺจ ภาสิตานิฯ

วิสฺสชฺชนา – ราชคเห อายสฺมนฺตญฺจ ลกฺขณํ อายสฺมนฺตญฺจ มหาโมคฺคลฺลานํ อารพฺภ ภาสิตานิฯ อายสฺมา ภนฺเต ลกฺขโณ ภควโต สมฺมุเข ปุเพฺพ วุตฺตนเยเนว อาโรเจสิฯ อายสฺมา จ ภนฺเต มหาโมคฺคลฺลาโน ‘‘อิธาหํ อาวุโส คิชฺฌกูฏา ปพฺพตา โอโรหโนฺต อทฺทสํ ภิกฺขุํ เวหาสํ คจฺฉนฺตํฯ อทฺทสํ ภิกฺขุนิํ เวหาสํ คจฺฉนฺติํฯ อทฺทสํ สิกฺขมานํ เวหาสํ คจฺฉนฺติํฯ อทฺทสํ สามเณรํ เวหาสํ คจฺฉนฺตํฯ อทฺทสํ สามเณริํ เวหาสํ คจฺฉนฺติํฯ ตสฺสา สงฺฆาฏิปิ อาทิตฺตา สมฺปชฺชลิตา สโชติภูตา, ปโตฺตปิ อาทิโตฺต สมฺปชฺชลิโต สโชติภูโต, กายพนฺธนมฺปิ อาทิตฺตํ สมฺปชฺชลิตํ สโชติภูตํ , กาโยปิ อาทิโตฺต สมฺปชฺชลิโต สโชติภูโต, สา สุทํ อฏฺฏสฺสรํ กโรตี’’ติ เอวมาทินา อาโรเจสิฯ ตสฺมิํ ภนฺเต วตฺถุสฺมิํ ‘‘จกฺขุภูตา วต ภิกฺขเว สาวกา วิหรนฺติ ญาณภูตา วต ภิกฺขเว สาวกา วิหรนฺติฯ (เปยฺยาล)ฯ เอโส ภิกฺขเว ภิกฺขุ กสฺสปสฺสสมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ปาวจเน ปาปภิกฺขุ อโหสิฯ เอสา ภิกฺขเว ภิกฺขุนี กสฺสปสฺส สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ปาวจเน ปาปภิกฺขุนี อโหสิฯ เอสา ภิกฺขเว สิกฺขมานา กสฺสปสฺส สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ปาวจเน ปาปสิกฺขมานา อโหสิฯ เอโส ภิกฺขเว สามเณโร กสฺสปสฺสสมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ปาวจเน ปาปสามเณโร อโหสิฯ เอสา ภิกฺขเว สามเณรี กสฺสปสฺส สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ปาวจเน ปาปสามเณรี อโหสี’’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตานิฯ

โอปมฺมสํยุตฺต

นขสิขสุตฺต

ปุจฺฉา – โอปมฺมสํยุเตฺต อาวุโส โปราณเกหิ ธมฺมสํคาหกมหาเถเรหิ สํคีตํ นขสิขสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภนฺเต สมฺพหุเล ภิกฺขู อารพฺภ ‘‘ตํ กิํ มญฺญถ ภิกฺขเว, กตมํ นุ โข พหุตรํ, โย จายํ มยา ปริโตฺต นขสิขายํ ปํสุ อาโรปิโต, ยา จายํ มหาปถวี’’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

ตํ กิํ มญฺญถ ภิกฺขเว, กตมํ นุ โข พหุตรํฯ

ตสฺมาติห ภิกฺขเว เอวํ สิกฺขิตพฺพํฯ

อาณิสุตฺต

ปุจฺฉา – ตเตฺถว อาวุโส โปราณเกหิ ธมฺมสํคาหกมหาเถเรหิ สํคีตํ อาณิสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํเยว ภนฺเต สมฺพหุเล ภิกฺขู อารพฺภ ‘‘ภูตปุพฺพํ ภิกฺขเว ทสารหานํ อานโก นาม มุทิโงฺค อโหสิ, ตสฺส ทสารหา อานเก ฆฏิเต อญฺญํ อาณิํ โอทหิํสุ, อหุ โข โส ภิกฺขเว สมโย ยํ อานกสฺส มุทิงฺคสฺส โปราณํ โปกฺขรผลกํ อนฺตรธายิ , อาณิสงฺฆาโฏว อวสิสฺสี’’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

ภิกฺขุสํยุตฺต

นวสุตฺต

ปุจฺฉา – ภิกฺขุสํยุเตฺต อาวุโส ภควตา นวสุตฺตํ กตฺถ กํ อารพฺภ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภเนฺต อญฺญตรํ นวํ ภิกฺขุํ อารพฺภ ภาสิตํฯ อญฺญตโร ภเนฺต นโว ภิกฺขุ ปจฺฉาภตฺตํ ปิณฺฑปาตปฏิกฺกโนฺต วิหารํ ปวิสิตฺวา อโปฺปสฺโสฺก ตุณฺหีภูโต สงฺกสายติ, น ภิกฺขูนํ เวยฺยาวจฺจํ กโรติ จีวรการสมเย ตสฺมิํ ภเนฺต วตฺถุสฺมิํ ''มา โข ตุเมฺห ภิกฺขเว เอตสฺส ภิกฺขุโน อุชฺฌายิตฺถา เอโส โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ จตุนฺนํ ฌานานํ อาภิเจตสิกานํ ทิฏฺฐธมฺม สุขวิหารานํ นิกามลาภี อกิจฺฉลาภี อกสิรลาภี''ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

อหมฺปิ โข ภเนฺต สกํ กิจฺจํ กโรมิ,

เอโส โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ จตุนฺนํ ฌานานํ อาภิเจตสิกานํ ทิฏฺฐธมฺมสุขวิหารานํ นิกามลาภี อกิจฺฉลาภี อกสิรลาภี –

นยิทํ สิถิลมารพฺภ, นยิทํ อเปฺปน ถามสา;
นิพฺพานํ อธิคนฺตพฺพํ, สพฺพทุกฺขปฺปโมจนํ;
อยญฺจ ทหโร ภิกฺขุ, อยมุตฺตมปุริโส;
ธาเรติ อนฺติมํ เทหํ, เชตฺวา มารํ สวาหินิํ–

ขนฺธวคฺคสํยุตฺตปาฬิ

สํคายนสฺส ปุจฺฉา วิสฺสชฺชนา

นกุลปิตุสุตฺต

ปุจฺฉา – เตนาวุโส ภควตา ชานตา…เป…. สมฺมาสมฺพุทฺเธน ขนฺธวคฺคสํยุตฺเต ปฐมํ นกุลปิตุสุตฺตํ กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – ภคฺเคสุ ภนฺเต สุสุมารคิเร เภสกฬาวเน มิคทาเย นกุลปิตรํ คหปตึ อารพฺภ ภาสิตํฯ นกุลปิตา ภนฺเต คหปติ ภควนฺตํ ‘‘อหมสฺมิ ภนฺเต ชิณฺโณ วุฑฺโฒ มหลฺลโก อทฺธคโต วโยอนุปฺปตฺโต อาตุรกาโย อภิกฺขณาตงฺโก, อนิจฺจทสฺสาวี โข ปนาหํ ภนฺเต ภควโต มโนภาวนียานญฺจ ภิกฺขูนํ, โอวทตุ มํ ภนฺเต ภควา, อนุสาสตุ มํ ภนฺเต ภควา, ยํ มมสฺส ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขายา’’ติฯ ตสฺมึ ภนฺเต วตฺถุสฺมึ ‘‘เอวเมตํ คหปติ, เอวเมตํ คหปติ, อาตุโร หายํ คหปติ กาโย อณฺฑภูโต ปริโยนทฺโธ, โย หิ คหปติ อิมํ กายํ ปริหรนฺโต มุหุตฺตมฺปิ อาโรคฺยํ ปฏิชาเนยฺย, กิมญฺญตฺร พาลฺยาฯ ตสฺมาติห เต คหปติ เอวํ สิกฺขิตพฺพํ ‘อาตุรกายสฺส เม สโต จิตฺตํ อนาตุรํ ภวิสฺสตี’ติฯ เอวญฺหิ เต คหปติ สิกฺขิตพฺพ’’นฺติฯ เอวํ โข ภนฺเต ภควตา ภาสิตํฯ

ตสฺมาติห เต คหปติ เอวํ สิกฺขิตพฺพํฯ

ปุจฺฉา – ตญฺจาวุโส ภควตา สํขิตฺเตน ภาสิตํ วิตฺถาเรน เกน กถญฺจ วิภตฺตํฯ

วิสฺสชฺชนา – ตํ โข ภนฺเต ภควตา สํขิตฺเตน เทสิตํ ‘‘กถญฺจ คหปติ อาตุรกาโย เจว โหติ อาตุรจิตฺโต จฯ อิธ คหปติ อสฺสุตวา ปุถุชฺชโน อริยานํ อทสฺสาวี อริยธมฺมสฺส อโกวิโท อริยธมฺเม อวินีโต, สปฺปุริสานํ อทสฺสาวี สปฺปุริสธมฺมสฺส อโกวิโท สปฺปุริสธมฺเม อวินีโต รูปํ อตฺตโต สมนุปสฺสติ รูปวนฺตํ วา อตฺตานํ, อตฺตนิ วา รูปํ, รูปสฺมึ วา อตฺตานํ, ‘‘อหํ รูปํ มม รูป’’นฺติ ปริยุฏฺฐฏฺฐายี โหติฯ ตสฺส ‘‘อหํ รูปํ มม รูป’’นฺติ ปริยุฏฺฐฏฺฐายิโน ตํ รูปํ วิปริณมติ อญฺญถา โหติฯ ตสฺส รูปวิปริณามญฺญถาภาวา อุปฺปชฺชนฺติ โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสา’’ติ เอวมาทินา ภนฺเต อายสฺมตา สาริปุตฺเตน ธมฺมเสนาปตินา วิตฺถาเรน วิภตฺตํฯ

อนิจฺจสุตฺต

ปุจฺฉา – ตเตฺถว อาวุโส ทุติยวคฺเค โปราณเกหิ ธมฺมสํคาหก มหาเถเรหิ ปฐมํ สํคีตํ อนิจฺจสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภนฺเต สมฺพหุเล ภิกฺขู อารพฺภ ‘‘รูปํ ภิกฺขเวอนิจฺจํ, เวทนา อนิจฺจา, สญฺญา อนิจฺจา, สงฺขารา อนิจฺจา, วิญฺญาณํ อนิจฺจํฯ เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว สุตวา อริยสาวโก รูปสฺมิมฺปิ นิพฺพินฺทติ, เวทนายปิ นิพฺพินฺทติ, สญฺญายปิ นิพฺพินฺทติ, สงฺขาเรสุปิ นิพฺพินฺทติ, วิญฺญาณสฺมิมฺปิ นิพฺพินฺทติ, นิพฺพินฺทํ วิรชฺชติ, วิราคา วิมุจฺจติ, วิมุตฺตสฺมึ ‘วิมุตฺต’มิติ ญาณํ โหตี’’ติฯ เอวํ โข ภนฺเต ภควตา ภาสิตํฯ

ทุกฺขอนตฺตสุตฺต

ปุจฺฉา – ทุกฺขอนตฺตสุตฺตานิ ปนาวุโส ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กถญฺจ ภาสิตานิฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํเยว ภนฺเต สมฺพหุเล ภิกฺขู อารพฺภ ‘‘รูปํ ภิกฺขเว ทุกฺขํ, เวทนา ทุกฺขา, สญฺญา ทุกฺขา, สงฺขารา ทุกฺขา, วิญฺญาณํ ทุกฺขํฯ รูปํ ภิกฺขเว อนตฺตา, เวทนา อนตฺตา, สญฺญา อนตฺตา, สงฺขารา อนตฺตา, วิญฺญาณํ อนตฺตาฯ เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว สุตวา อริยสาวโก รูปสฺมิมฺปิ นิพฺพินฺทติ, เวทนายปิ นิพฺพินฺทติ, สญฺญายปิ นิพฺพินฺทติ, สงฺขาเรสุปิ นิพฺพินฺทติ, วิญฺญาณสฺมิมฺปิ นิพฺพินฺทติ, นิพฺพินฺทํ วิรชฺชติ, วิราคา วิมุจฺจติ, วิมุตฺตสฺมิํ ‘วิมุตฺต’มิติ ญาณํ โหติ, ขีณา ชาติ, วุสิตํ พฺรหฺมจริยํ, กตํ กรณียํ, นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตี’’ติ เอวํ โข ภนฺเต ภควตา ภาสิตานิฯ

ภารสุตฺต

ปุจฺฉา – ภารสุตฺตํ ปนาวุโส ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํเยว ภนฺเต สมฺพหุเล ภิกฺขู อารพฺภ ‘‘ภารญฺจ โว ภิกฺขเว เทเสสฺสามิ ภารหารญฺจ ภาราทานญฺจ ภารนิกฺเขปนญฺจ, ตํ สุณาถฯ กตโม จ ภิกฺขเวภาโร, ‘ปญฺจุปาทานกฺขนฺธา’ ติสฺส วจนียํฯ กตเม ปญฺจ, รูปุปาทานกฺขนฺโธ เวทนุปาทานกฺขนฺโธ สญฺญุปาทานกฺขนฺโธ สงฺขารุปาทานกฺขนฺโธ วิญฺญาณุปาทานกฺขนฺโธฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ภาโร’’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

> ภารา หเว ปญฺจกฺขนฺธา, ภารหาโร จ ปุคฺคโล;
> ภาราทานํ ทุขํ โลเก, ภารนิกฺเขปนํ สุขํ;
> นิกฺขิปิตฺวา ครุํ ภารํ, อญฺญํ ภารํ อนาทิย;
> สมูลํ ตณฺหมพฺพุยฺห, นิจฺฉาโต ปรินิพฺพุโตฯ

นตุมฺหากสุตฺต

ปุจฺฉา – น ตุมฺหากสุตฺตํ ปนาวุโส ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํเยว ภนฺเต สมฺพหุเล ภิกฺขุ อารพฺภ ‘‘ยํ ภิกฺขเว นตุมฺหากํ ตํ ปชหถ, ตํ โว ปหีนํ หิตาย สุขายภวิสฺสตี’’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

อนตฺตลกฺขณสุตฺต

ปุจฺฉา – อนตฺตลกฺขณสุตฺตํ ปนาวุโส ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – พาราณสิยํ ภนฺเต อิสิปตเน มิคทาเย ปญฺจวคฺคิเย ภิกฺขู อารพฺภ ‘‘รูปํ ภิกฺขเว อนตฺตา, รูปญฺจ หิทํ ภิกฺขเว อตฺตา อภวิสฺส, นยิทํ รูปํ อาพาธาย สํวตฺเตยฺย, ลพฺเภถ จ รูเป เอวํ เม รูปํ โหตุ, เอวํ เม รูปํ มา อโหสี’’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

ยมกสุตฺต

ปุจฺฉา – เถรวเคฺค ปนาวุโส ตติยํ สํคีตํ ยมกสุตฺตํ กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมิํ วตฺถุสฺมิํ เกน กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภนฺเต อายสฺมนฺตํ ยมกเตฺถรํ อารพฺภ อายสฺมตา สาริปุตฺต เตฺถเรน ธมฺมเสนาปตินา ภาสิตํฯ อายสฺมโต ภนฺเต ยมกเตฺถรสฺส เอวรูปํ ปาปกํ ทิฏฺฐิคตํ อุปฺปนฺนํ โหติ ‘‘ตถาหํ ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ, ยถา ขีณาสโว ภิกฺขุ กายสฺส เภทา อุจฺฉิชฺชติ วินสฺสติ, น โหติ ปรํมรณา’’ติฯ ตสฺมิํ ภนฺเต วตฺถุสฺมิํ ‘‘ตํ กิํ มญฺญสิ อาวุโส ยมก, รูปํ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วา’’ติ เอวมาทินา ภนฺเต อายสฺมตา สาริปุตฺตเตฺถเรน ธมฺมเสนาปตินา ภาสิตํฯ

ปุจฺฉา – กถญฺจาวุโส ตตฺถ อายสฺมา สาริปุตฺตเตฺถโร ธมฺมเสนาปติ อายสฺมโต ยมกเตฺถรสฺส ปฏิวิทฺธสจฺจสฺส ทิฏฺฐิสมฺปนฺนสฺส อนุโยควตฺตฌาปนวเสน ปฏิปุจฺฉิตฺวา อุตฺตริ ธมฺมเทสนํ วิตฺถาเรน เทเสสิฯ

วิสฺสชฺชนา – ตํ กิํ มญฺญสิ อาวุโส ยมก, รูปํ ‘ตถาคโต’ติ สมนุปสฺสสีติฯ ‘โน เหตํ อาวุโส’ฯ เวทนํฯ สญฺญํฯ สงฺขาเรฯ วิญฺญาณํ ‘ตถาคโต’ติ สมนุปสฺสสีติฯ ‘โน เหตํ อาวุโส’ติ เอวมาทินา ภนฺเต อายสฺมา สาริปุตฺตเตฺถโร ธมฺมเสนาปติ อายสฺมโต ยมกเตฺถรสฺส อนุโยควตฺตฌาปนวเสน ปฏิปุจฺฉิตฺวา ปฏิปุจฺฉิตฺวา อุตฺตริ ธมฺมเทสนํ ปวเตฺตสิฯ

ตํ กิํ มญฺญสิ อาวุโส ยมก, รูปํ, เวทนํ, สญฺญํ, สงฺขาเร, วิญฺญาณํ ‘ตถาคโต’ติ สมนุปสฺสสิ–

วกฺกลิสุตฺต

ปุจฺฉา – เตนาวุโส ภควตา…เป…. สมฺมาสมฺพุเทฺธน ขนฺธวคฺคสํยุเตฺต เถรวเคฺค ปญฺจมํ วกฺกลิสุตฺตํ กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมิํ วตฺถุสฺมิํ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – ราชคเห ภนฺเต อายสฺมนฺตํ วกฺกลิํ เถรํ อารพฺภ ภาสิตํฯ อายสฺมา ภนฺเต วกฺกลิเถโร อาพาธิโก ทุกฺขิโต พาฬฺหคิลาโน ภควนฺตํ เอตทโวจ ‘‘จิรปฏิกาหํ ภนฺเต ภควนฺตํ ทสฺสนาย อุปสงฺกมิตุกาโม, นตฺถิ จ เม กายสฺมิํ ตาวติกา พลมตฺตา, ยาวตาหํ ภควนฺตํ ทสฺสนาย อุปสงฺกเมยฺย’’นฺติฯ ตสฺมิํ ภนฺเต วตฺถุสฺมิํ ‘‘อลํ วกฺกลิ, กิํ เต อิมินา ปูติกาเยน ทิเฏฺฐน, โย โข วกฺกลิ ธมฺมํ ปสฺสติ, โส มํ ปสฺสติ, โย มํ ปสฺสติ, โส ธมฺมํ ปสฺสติฯ ธมฺมญฺหิ วกฺกลิ ปสฺสโนฺต มํ ปสฺสติ, มํ ปสฺสโนฺต ธมฺมํ ปสฺสติฯ ตํ กิํ มญฺญสิ วกฺกลิ , รูปํ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วา’’ติ เอวมาทินา ภนฺเต ภควตา ภาสิตํฯ

‘‘อหํ วกฺกลิ, กิํ เต อิมินา ปูติกาเยน ทิเฏฺฐน’’ –

‘‘ตํ กิํ มญฺญสิ วกฺกลิ, รูปํ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วา’’ –

อนิจฺจํ ภนฺเตฯ

‘‘ยํ ปนานิจฺจํ, ทุกฺขํ วา ตํ สุขํ วา’’–

ทุกฺขํ ภนฺเตฯ

ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามธมฺมํ, กลฺลํ นุ ตํ สมนุปสฺสิตุํ ‘‘เอตํ มม, เอโสหมสฺมิ, เอโส เม อตฺตา’’–

ปุจฺฉา – กถญฺจาวุโส ปุนปิ ภควา ภิกฺขู เปเสตฺวา อายสฺมโต วกฺกลิเตฺถรสฺส ปคฺคหวจนํ อาโรจาเปสิฯ โสปิ กถํ อตฺตโน ปวตฺตึ ภควโต ปจฺจาโรจาเปสิฯ กถญฺจสฺส อภิสมฺปราโย อโหสิฯ

วิสฺสชฺชนา – สุณาวุโส ตฺวํ วกฺกลิ ภควโต วจนํ ทฺวินฺนญฺจ เทวตานํ, อิมํ อาวุโส รตฺตึ เทฺว เทวตาโย อภิกฺกนฺตาย รตฺติยา อภิกฺกนฺตวณฺณา เกวลกปฺปํ คิชฺฌกูฏํ โอภาเสตฺวา เยน

ภควา เตนุปสงฺกมึสุ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐํสุ, เอกมนฺตํ ฐิตา โข อาวุโส เอกา เทวตา ภควนฺตํ เอตทโวจ ‘วกฺกลิ ภนฺเต ภิกฺขุ วิโมกฺขาย เจเตตี’ติฯ อปรา เทวตา ภควนฺตํ เอตทโวจ ‘โส หิ นูน ภนฺเต สุวิมุตฺโต วิมุจฺจิสฺสตี’ติฯ ภควา จ ตํ อาวุโส วกฺกลิ เอวมาห ‘มา ภายิ วกฺกลิ, มา ภายิ วกฺกลิ, อปาปกํ เต มรณํ ภวิสฺสติ, อปาปิกา กาลกิริยา’ติฯ เอวํ โข ภนฺเต ภควา ปุนปิ ภิกฺขู เปเสตฺวา อายสฺมโต วกฺกลิเตฺถรสฺส ปคฺคหวจนํ อาโรจาเปสิฯ โสปิ ภนฺเต อายสฺมา เตนหาวุโส มม วจเนน ภควโต ปาเท สิรสา วนฺทถ ‘‘วกฺกลิ ภนฺเต ภิกฺขุ อาพาธิโก ทุกฺขิโต พาฬฺหคิลาโน, โส ภควโต ปาเท สิรสา วนฺทตี’’ติ, เอวญฺจ วเทถ ‘‘รูปํ อนิจฺจํ, ตาหํ ภนฺเต น กงฺขามิ, ยทนิจฺจํ ตํ ทุกฺขนฺติ นวิจิกิจฺฉามิ, ยทนิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามธมฺมํ, นตฺถิ เม ตตฺถ ฉนฺโท วา ราโค วา เปมํวาติ น วิจิกิจฺฉามี’’ติ เอวมาทินา ภควโต อตฺตโน ปวตฺตึ ปจฺจาโรจาเปสิฯ โส หิ ภนฺเต อายสฺมา อจิรปกฺกเนฺตสุ เตสุ ภิกฺขูสุ สตฺถํ อาหริตฺวา เวทนํ วิกฺขเมฺภตฺวา มูลกมฺมฏฺฐานํ อาทาย สมฺปชาโน อรหตฺตํ สจฺฉิกตฺวา กาลมกาสิฯ เอวํ โข ภนฺเต ตสฺส อายสฺมโต อภิสมฺปราโย อโหสิฯ

อสฺสชิสุตฺต

ปุจฺฉา – อสฺสชิสุตฺตํ ปนาวุโส ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – ราชคเห ภนฺเต อายสฺมนฺตํ อสฺสชึ อารพฺภ ภาสิตํฯ อายสฺมา ภนฺเต อสฺสชิ อาพาธิโก ทุกฺขิโต พาฬฺหคิลาโน ภควนฺตํ เอตทโวจ ‘‘ปุเพฺพ ขฺวาหํ ภนฺเต เคลเญฺญ ปสฺสเมฺภตฺวา ปสฺสเมฺภตฺวา กายสงฺขาเร วิหรามิ, โสหํ สมาธึ นปฺปฏิลภามิฯ ตสฺส มยฺหํ ภนฺเต ตํ สมาธึ อปฺปฏิลภโต เอวํ โหติ โน จสฺสาหํ ปริหายามี’’ติฯ ตสฺมึ ภนฺเต วตฺถุสฺมึ ‘‘เย เต อสฺสชิ สมณพฺราหฺมณา สมาธิสารกา สมาธิสามญฺญา, เตสํ ตํ สมาธึ อปฺปฏิลภตํ เอวํ โหติ ‘โน จสฺสุ มยํ ปริหายามา’ติฯ ตํ กึ มญฺญสิ อสฺสชิ, รูปํ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วา’’ติ เอวมาทินา ภนฺเต ภควตา ภาสิตํฯ

เขมกสุตฺต

ปุจฺฉา – เขมกสุตฺตํ ปนาวุโส กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ เกน กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – โกสมฺพิยํ ภนฺเต สมฺพหุเล เถเร ภิกฺขู อารพฺภ อายสฺมตา เขมกเตฺถเรน ภาสิตํฯ สมฺพหุลา ภนฺเต เถรา ภิกฺขู อายสฺมนฺตํ ทาสกํ เปเสตฺวา จตุกฺขตฺตุํ อายสฺมนฺตํ เขมกํ อาพาธิกํ ทุกฺขิตํ พาฬฺหคิลานํ เคลญฺญการณญฺจ ธมฺมญฺจ ปุจฺฉึสุ , ตสฺมึ ภนฺเต วตฺถุสฺมึ ‘‘ปญฺจิเม อาวุโส อุปาทานกฺขนฺธา วุตฺตา ภควตาฯ เสยฺยถิทํ, รูปุปาทานกฺขโนฺธ เวทนุปาทานกฺขโนฺธ สญฺญุปาทานกฺขโนฺธ สงฺขารุปาทานกฺขโนฺธ วิญฺญาณุปาทานกฺขโนฺธ, อิเมสุ ขฺวาหํ อาวุโส ปญฺจสุ อุปาทานกฺขเนฺธสุ น กิญฺจิ อตฺตํ วา อตฺตนิยํ วา สมนุปสฺสามี’’ติ เอวมาทินา ภนฺเต อายสฺมตา เขมกเตฺถเรน ภาสิตํฯ

ปุจฺฉา – กถญฺจาวุโส ตตฺถ อายสฺมา เขมโก อุตฺตริ ธมฺมเทสนํ ปวเฑฺฒตฺวา วิตฺถาเรน เถรานํ ภิกฺขูนํ เทเสสิฯ กีทิโส จ เนสํ ธมฺมเทสกธมฺมปฺปฏิคฺคาหกานํ ธมฺมเทสนาย อานิสํโส อธิคโตฯ

วิสฺสชฺชนา – จตุตฺเถ ภนฺเต วาเร อายสฺมา เขมโก ''อลํ อาวุโส ทาสก กึ อิมาย สนฺธาวนิกาย, อาหราวุโส ทณฺฑํ, อหเมว เถรานํ สนฺติกํ คมิสฺสามี''ติ ทณฺฑโมลุพฺภ อายสฺมา เขมโก เยน เถรา ภิกฺขู เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา เถเรหิ ภิกฺขูหิ ปุจฺฉิโต ''นขฺวาหํ อาวุโส รูปํ อสฺมีติ วทามิ, นปิ อญฺญตฺร รูปา อสฺมีติ วทามิฯ น ขฺวาหํ อาวุโส เวทนํ อสฺมีติ วทามิ, นปิ อญฺญตฺร เวทนา อสฺมีติ วทามี''ติ เอวมาทินา ภนฺเต อายสฺมา เขมโก อุตฺตริปิ ธมฺมเทสนํ ปวเฑฺฒตฺวา วิตฺถาเรน เทเสสิฯ อิมสฺมิญฺจ ปน ภนฺเต เวยฺยากรณสฺมึ ภญฺญมาเน สฏฺฐิมตฺตานํ เถรานํ ภิกฺขูนํ อนุปาทาย อาสเวหิ จิตฺตานิ วิมุจฺจึสุ อายสฺมโตจ เขมกสฺสฯ เอวํ โข ภนฺเต เตสํ เถรานํ ธมฺมเทสกธมฺมปฺปฏิคฺคาหกานํ ธมฺมาภิสมโย อโหสิฯ

ฉนฺนสุตฺต

ปุจฺฉา – ฉนฺนสุตฺตํ ปนาวุโส กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ เกน กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – โกสมฺพิยํ ภนฺเต อายสฺมนฺตํ ฉนฺนเตฺถรํ อารพฺภ ภาสิตํฯ อายสฺมา ภนฺเต ฉนฺนเตฺถโร อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ เอตทโวจ ''โอวทตุ มํ อายสฺมา อานโนฺท, อนุสาสตุ มํ อายสฺมา อานโนฺท, กโรตุ เม อายสฺมา อานโนฺท ธมฺมึ กถํ, ยถาหํ ธมฺมํ ปเสฺสยฺย''นฺติฯ ตสฺมึ ภนฺเต วตฺถุสฺมึ ''สมฺมุขา เม ตํ อาวุโส ฉนฺน ภควโต สุตํ, สมฺมุขา ปฏิคฺคหิตํ กจฺจานโคตฺตํ ภิกฺขุํ โอวทนฺตสฺส, ทฺวยนิสฺสิโต ขฺวายํ กจฺจาน โลโก เยภุเยฺยน อตฺถิตเญฺจว นตฺถิตญฺจ, โลกสมุทยํ โข กจฺจาน ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ปสฺสโต ยา โลเก นตฺถิตา, สา น โหตี''ติ เอวมาทินา ภนฺเต อายสฺมตา อานนฺทเตฺถเรน ธมฺมภณฺฑาคาริเกน ภาสิตํฯ

โอวทตุ มํ อายสฺมา อานโนฺท, อนุสาสตุ มํ อายสฺมา อานโนฺทฯ

ปุปฺผสุตฺต

ปุจฺฉา – เตนาวุโส…เป…. สมฺมาสมฺพุเทฺธน ขนฺธวคฺคสํยุตฺเต ปุปฺผวเคฺค ปุปฺผสุตฺตํ กตฺถ กํ อารพฺภ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภนฺเต สมฺพหุเล ภิกฺขู อารพฺภ ''นาหํ ภิกฺขเว โลเกน วิวทามิ, โลโกว มยา วิวทติ, น ภิกฺขเว ธมฺมวาที เกนจิ โลกสฺมึ วิวทติ, ยํ ภิกฺขเว นตฺถิ สมฺมตํ โลเก ปณฺฑิตานํ, อหมฺปิตํ ''นตฺถี''ติ วทามิ, ยํ ภิกฺขเว อตฺถิสมฺมตํ โลเก ปณฺฑิตานํ, อหมฺปิตํ ''อตฺถี''ติ วทามี''ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

นาหํ ภิกฺขเว โลเกน วิวทามิฯ

น ภิกฺขเว ธมฺมวาที เกนจิ โลกสฺมึ วิวทติฯ

เผณปิณฺฑูปมสุตฺต

ปุจฺฉา – ตเตฺถว อาวุโส เผณปิณฺฑูปมสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – อยุชฺฌายํ ภนฺเต คงฺคาย นทิยา ตีเร สมฺพหุเล ภิกฺขู อารพฺภ ‘‘เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว อยํ คงฺคา นที มหนฺตํ เผณปิณฺฑํ อาวเหยฺย, ตเมนํ จกฺขุมา ปุริโส ปสฺเสยฺย นิชฺฌาเยยฺย โยนิโส อุปปริกฺเขยฺย, ตสฺส ตํ ปสฺสโต นิชฺฌายโต โยนิโส อุปปริกฺขโต ริตฺตกเญฺญว ขาเยยฺย, ตุจฺฉกเญฺญว ขาเยยฺย, อสารกเญฺญว ขาเยยฺย, กิํ สิยา ภิกฺขเว เผณปิเณฺฑ สาโรฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว ยํ กิญฺจิ รูปํ อตีตานาคตปจฺจุปฺปนฺนํ อชฺฌตฺตํวา พหิทฺธา วา โอฬาริกํ วา สุขุมํ วา หีนํ วา ปณีตํ วา ยํ ทูเร สนฺติเก วา, ตํ ภิกฺขุ ปสฺสติ นิชฺฌายติ โยนิโส อุปปริกฺขติ, ตสฺส ตํ ปสฺสโต นิชฺฌายโต โยนิโส อุปปริกฺขโต ริตฺตกเญฺญว ขายติ, ตุจฺฉกเญฺญว ขายติ, อสารกเญฺญว ขายติ, กิญฺหิ สิยา ภิกฺขเว รูเป สาโร’’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

เผณปิณฺฑูปมํ รูปํ, เวทนา ปุพฺพุฬุปมา;
มรีจิกูปมา สญฺญา, สงฺขารา กทลูปมา;
มายูปมญฺจ วิญฺญาณํ, เทสิตาทิจฺจพนฺธุนา;

ยถา ยถา นิชฺฌายติ, โยนิโส อุปปริกฺขติ;
ริตฺตกํ ตุจฺฉกํ โหติ, โย นํ ปสฺสติ โยนิโสฯ

อิมญฺจ กายํ อารพฺภ, ภูริปเญฺญน เทสิตํ;
ปหานํ ติณฺณํ ธมฺมานํ, รูปํ ปสฺสถ ฉฑฺฑิตํฯ

อายุ อุสฺมาจ วิญฺญาณํ, ยทา กายํ ชหนฺติมํ;
อปวิทฺโธ ตทา เสติ, ปรภตฺตํ อเจตนํฯ

เอตาทิสายํ สนฺตาโน, มายายํ พาลลาปินี;
วธโก เอส อกฺขาโต, สาโร เอตฺถ น วิชฺชติฯ

เอวํ ขเนฺธ อเวเกฺขยฺย, ภิกฺขุ อารทฺธวีริโย;
ทิวา วา ยทิ วา รตฺติํ, สมฺปชาโน ปฏิสฺสโตฯ

ชเหยฺย สพฺพสํโยคํ, กเรยฺย สรณตฺตโน;
จเรยฺยาทิตฺตสีโสว, ปตฺถยํ อจฺจุตํ ปทํฯ

ทุติยธมฺมกถิกสุตฺต

ปุจฺฉา – ตเตฺถว อาวุโส ธมฺมกถิกวเคฺค ทุติยธมฺมกถิกสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมิํ วตฺถุสฺมิํ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภนฺเต อญฺญตรํ ภิกฺขุํ อารพฺภ ภาสิตํฯ อญฺญตโม ภนฺเต ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ ‘‘ธมฺมกถิโก ธมฺมกถิโกติ ภนฺเต วุจฺจติ, กิตฺตาวตา นุ โข ภนฺเต ธมฺมกถิโก โหติ, กิตฺตาวตา ธมฺมานุธมฺมปฺปฏิปโนฺน โหติ, กิตฺตาวตา ทิฏฺฐธมฺมนิพฺพานปฺปตฺโต โหตี’’ติฯ ตสฺมิํ ภนฺเต วตฺถุสฺมิํ ‘‘รูปสฺส เจ ภิกฺขุ นิพฺพิทาย วิราคาย นิโรธาย ธมฺมํ เทเสติ, ‘ธมฺมกถิโก ภิกฺขู’ติ อลํ วจนายา’’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

สีลวนฺตสุตฺต, สุตวนฺตสุตฺต

ปุจฺฉา – ตเตฺถว อาวุโส โปราณเกหิ ธมฺมสํคาหกมหาเถเรหิ สํคีตํ สีลวนฺตสุตฺตญฺจ สุตวนฺตสุตฺตญฺจ กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ เกน กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – พาราณสิยํ ภเนฺต อายสฺมนฺตํ มหาโกฏฺฐิกํ อารพฺภ อายสฺมตา สาริปุตฺตตฺเถเรน ธมฺมเสนาปตินา ภาสิตํฯ อายสฺมา ภเนฺต มหาโกฏฺฐิโก สายนฺหสมยํ ปฏิสลฺลานา วุฏฺฐิโต เยนายสฺมา สาริปุโตฺต เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ สาริปุตฺตํ เอตทโวจ ‘‘สีลวตาวุโส สาริปุตฺต ภิกฺขุนา กตเม ธมฺมา โยนิโส มนสิกาตพฺพาฯ สุตาวตาวุโส สาริปุตฺต ภิกฺขุนา กตเม ธมฺมา โยนิโส มนสิกาตพฺพา’’ติฯ ตสฺมึ ภเนฺต วตฺถุสฺมึ ‘‘สีลวตาวุโส โกฏฺฐิก ภิกฺขุนา, สุตาวตาวุโส โกฏฺฐิก ภิกฺขุนา ปญฺจุปาทานกฺขนฺธา อนิจฺจโต ทุกฺขโต โรคโต คณฺฑโต สลฺลโต อฆโต อาพาธโต ปรโต ปโลกโต สุญฺญโต อนตฺตโต โยนิโส มนสิกาตพฺพา’’ติ เอวมาทินา อายสฺมตา สาริปุตฺตตฺเถเรน ธมฺมเสนาปตินา ภาสิตํฯ

ราธสํยุตฺต

สตฺตสุตฺต

ปุจฺฉา – ราธสํยุเตฺต ปนาวุโส ทุติยํ สตฺตสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภเนฺต อายสฺมนฺตํ ราธเตฺถรํ อารพฺภ ภาสิตํฯ อายสฺมา ภเนฺต ราธเตฺถโร ภควนฺตํ เอตทโวจ ‘‘สโตฺต สโตฺตติ ภเนฺต วุจฺจติ, กิตฺตาวตา นุ โข ภเนฺต สโตฺตติ วุจฺจตี’’ติฯ ตสฺมึ ภเนฺต วตฺถุสฺมึ ‘‘รูเป โข ราธ โย ฉโนฺท โย ราโค ยา นนฺที ยา ตณฺหา, ตตฺร สโตฺต ตตฺร วิสโตฺต, ตสฺมา สโตฺตติ วุจฺจตี’’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

ทิฏฺฐิสํยุตฺต

โสอตฺตาสุตฺต

ปุจฺฉา – ทิฏฺฐิสํยุเตฺต ปนาวุโส ตติยํ สํคีตํ โสอตฺตา สุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภเนฺต สมฺพหุเล ภิกฺขู อารพฺภ ‘‘กิสฺมึ นุ โข ภิกฺขเว สติ กึ อุปาทาย กึ อภินิวิสฺส เอวํ ทิฏฺฐิ อุปฺปชฺชติ โส อตฺตา โส โลโก โส เปจฺจ ภวิสฺสามิ นิโจฺจ ธุโว สสฺสโต อวิปริณามธโมฺม’’ติ เอวมาทินา ภเนฺต ภควตา ภาสิตํฯ

นตฺถิทินฺนสุตฺต

ปุจฺฉา – ตเตฺถว อาวุโส ปญฺจมํ นตฺถิทินฺนสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํเยว ภเนฺต สมฺพหุเล ภิกฺขู อารพฺภ ‘‘กิสฺมึ นุ โข ภิกฺขเว สติ กึ อุปาทาย กึ อภินิวิสฺส เอวํ ทิฏฺฐิ อุปฺปชฺชติ นตฺถิ ทินฺนํ, นตฺถิ ยิฏฺฐํ, นตฺถิ หุตํ, นตฺถิ สุกตทุกฺกฏานํ กมฺมานํ ผลํ วิปาโก’’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

โอกฺกนฺตสํยุตฺต

จกฺขุสุตฺต

ปุจฺฉา – โอกฺกนฺตสํยุตฺเต ปนาวุโส ปฐมํ จกฺขุสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภนฺเต สมฺพหุเล ภิกฺขู อารพฺภ ‘‘จกฺขุํ ภิกฺขเว อนิจฺจํ วิปริณามิ อญฺญถาภาวิฯ โสตํฯ ฆานํฯ ชิวฺหํฯ กาโยฯ มโน อนิจฺโจ วิปริณามี อญฺญถาภาวี’’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

สาริปุตฺตสํยุตฺต

สุจิมุขีสุตฺต

ปุจฺฉา – สาริปุตฺตสํยุตฺเต ปนาวุโส ทสมํ สุจิมุขีสุตฺตํ กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ เกน กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – ราชคเห ภนฺเต สุจิมุขึ ปริพฺพาชิกํ อารพฺภ อายสฺมตา สาริปุตฺตตฺเถเรน ธมฺมเสนาปตินา ภาสิตํฯ สุจิมุขี ภนฺเต ปริพฺพาชิกา อายสฺมนฺตํ สาริปุตฺตํ เอตทโวจ ‘‘กึ นุ โข สมณ อโธมุโข ภุญฺชสี’’ติฯ ตสฺมึ ภนฺเต วตฺถุสฺมึ ‘‘น ขฺวาหํ ภคินิ อโธมุโข ภุญฺชามี’’ติ เอวมาทินา ปฏิกฺขิปิตฺวา ‘‘เย หิ เกจิ ภคินิ สมณพฺราหฺมณา วตฺถุวิชฺชา ติรจฺฉานวิชฺชาย มิจฺฉาชีเวน ชีวิกํ กปฺเปนฺติ, อิเม วุจฺจนฺติ ภคินิ สมณพฺราหฺมณา อโธมุขา ภุญฺชนฺตี’’ติ เอวมาทินา อายสฺมตา สาริปุตฺตตฺเถเรน ธมฺมเสนาปตินา ภาสิตํฯ

กึ นุ โข สมณ อโธ มุโข ภุญฺชสิฯ

น ขฺวาหํ ภคินิ อโธมุโข ภุญฺชามิฯ

เตน หิ สมณ อุพฺภมุโข ภุญฺชสิฯ

น ขฺวาหํ ภคินิ อุพฺภมุโข ภุญฺชามิฯ

สฬายตนวคฺคสํยุตฺตปาฬิ

อชฺฌตฺตานิจฺจสุตฺต, พาหิรสุตฺต

ปุจฺฉา – เตนาวุโส ภควตา…เป…. สมฺมาสมฺพุทฺเธน สฬายตนวคฺคสํยุตฺเต ปฐมํ อชฺฌตฺตานิจฺจสุตฺตญฺจ จตุตฺถํ พาหิรานิจฺจสุตฺตญฺจ กตฺถ กํ อารพฺภ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภนฺเต สมฺพหุเล ภิกฺขู อารพฺภ ‘‘จกฺขุํ ภิกฺขเว อนิจฺจํ, ยทนิจฺจํ ตํ ทุกฺขํ, ยํ ทุกฺขํ ตทนตฺตา, ยทนตฺตา ตํ ‘เนตํ มม, เนโสหมสฺมิ, น เมโส อตฺตา’ติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทฏฺฐพฺพ’’นฺติ เอวมาทินาจฯ ‘‘รูปา ภิกฺขเว อนิจฺจาฯ ยทนิจฺจํ ตํ ทุกฺขํ, ยํ ทุกฺขํ ตทนตฺตา, ยทนตฺตา ตํ เนตํ มม, เนโสหมสฺมิ, น เมโส อตฺตา’’ติ จ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

สพฺพวคฺค

อาทิตฺตสุตฺต

ปุจฺฉา – ตตฺถาวุโส สพฺพวคฺเค ฉฏฺฐํ อาทิตฺตสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – คยายํ ภนฺเต คยาสีเส ปุราณชฏิลํ ภิกฺขุสหสฺสํ อารพฺภ ‘‘สพฺพํ ภิกฺขเว อาทิตฺตํ, กิญฺจ ภิกฺขเว สพฺพํ อาทิตฺตํฯ จกฺขุ ภิกฺขเว อาทิตฺตํ, รูปา อาทิตฺตา, จกฺขุวิญฺญาณํ อาทิตฺตํ, จกฺขุสมฺผสฺส อาทิตฺโต, ยมฺปิทํ จกฺขุสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ, เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํวา, ตมฺปิ อาทิตฺตํฯ เกน อาทิตฺตํฯ ราคคฺคินา โทสคฺคินา โมหคฺคินา อาทิตฺตํ, ชาติยา ชราย มรเณน โสเกหิ ปริเทเวหิ ทุเกฺขหิ โทมนเสฺสหิ อุปายาเสหิ อาทิตฺตนฺติ วทามี’’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

มิคชาลวคฺค

ปฐม มิคชาลสุตฺต

ปุจฺฉา – มิคชาลวคฺเค อาวุโส ปฐมมิคชาลสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมิํ วตฺถุสฺมิํ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภนฺเต อายสฺมนฺตํ มิคชาลเตฺถรํ อารพฺภ ภาสิตํฯ อายสฺมา ภนฺเต มิคชาลเตฺถโร ภควนฺตํ เอตทโวจ ‘‘เอกวิหารี เอกวิหารีติ ภนฺเต วุจฺจติ, กิตฺตาวตานุโข ภนฺเต เอกวิหารี โหติ, กิตฺตาวตาจ ปน สทุติยวิหารี โหตี’’ติฯ ตสฺมิํ ภนฺเต วตฺถุสฺมิํ ‘‘สนฺติ โข มิคชาล จกฺขุวิเญฺญยฺยา รูปา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสํหิตา รชนียา, ตเญฺจ ภิกฺขุ อภินนฺทติ อภิวทติ อโชฺฌสาย ติฏฺฐติ, ตสฺส ตํ อภินนฺทโต อภิวทโต อโชฺฌสาย ติฏฺฐโต อุปฺปชฺชติ นนฺที, นนฺทิยา สติ สาราโค โหติ, สาราเค สติ สํโยโค โหติ, นนฺทิสํโยชนสํยุโตฺต โข มิคชาล ภิกฺขุ สทุติยวิหารีติ วุจฺจตี’’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

ปฐม ฉผสฺสายตนสุตฺต

ปุจฺฉา – ตเตฺถว นวมํ สํคีตํ ปฐมฉผสฺสายตนสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – ราชคเห ภเนฺต สมฺพหุเล ภิกฺขู อารพฺภ ‘‘โย หิ โกจิ วิกฺขเว ภิกฺขุ ฉนฺนํ ผสฺสายตนานํ สมุทยญฺจ อตฺถงฺคมญฺจ อสฺสาทญฺจ อาทีนวญฺจ นิสฺสรณญฺจ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ, อวุสิตํ เตน พฺรหฺมจริยํ, อารกา โส อิมสฺมา ธมฺมวินยา’’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

อหํ หิ ภเนฺต ฉนฺนํ ผสฺสายตนานํ สมุทยญฺจ อตฺถงฺคมญฺจ อสฺสาทญฺจ อาทีนวญฺจ นิสฺสรณญฺจ ยถาภูตํ นปฺปชานามิฯ

จกฺขุํ เอตํ มม, เอโสหมสฺมิ, เอโส เม อตฺตาติ สมนุปสฺสสิฯ

โน เหตํ ภเนฺตฯ

เอตฺถ จ เต ภิกฺขุ จกฺขุ เนตํ มม, เนโสหมสฺมิ, น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย สุทิฎฺฐํ ภวิสฺสติ, เอเสวโนฺต ทุกฺขสฺสฯ

คิลานวคฺค

ปฐม คิลานสุตฺต

ปุจฺฉา – คิลานวเคฺค ปนาวุโส ปฐมํ คิลานสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมิํ วตฺถุสฺมิํ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภเนฺต อญฺญตรํ นวํ ภิกฺขุํ คิลานํ อาพาธิตํ ทุกฺขิตํ พาฬฺหคิลานํ อารพฺภ ภาสิตํฯ อญฺญตโร ภเนฺต ภิกฺขุ คิลาโน อาพาธิโก ทุกฺขิโต พาฬฺหคิลาโน ภควนฺตํ เอตทโวจ ‘‘นขฺวาหํ ภเนฺต สีลวิสุทฺธตฺถํ ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามี’’ติฯ ตสฺมิํ ภเนฺต วตฺถุสฺมิํ ตํ ภิกฺขุํ ปฎิปุจฺฉิตฺวา ตสฺส จ วจนํ สาธุการํ ทตฺวา ‘‘ราควิราคโตฺถ หิ ภิกฺขุ มยา ธโมฺม เทสิโต, ตํ กิํ มญฺญสิ ภิกฺขุ, จกฺขุ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติฯ อนิจฺจํ ภเนฺตฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วา ตํ สุขํ วาติ, ทุกฺขํ ภเนฺต’’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

น เม ภเนฺต ขมนียํฯ

สาธุ โข ตฺวํ ภิกฺขุ ราควิราคตฺถํ มยา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานาสิ,

ฉนฺนวคฺค

ปุณฺณสุตฺต

ปุจฺฉา – ฉนฺนวเคฺค ปนาวุโส ปญฺจมํ สํคีตํ ปุณฺณสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมิํ วตฺถุสฺมิํ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภเนฺต อายสฺมนฺตํ ปุณฺณเตฺถรํ อารพฺภ ภาสิตํ, อายสฺมา ภเนฺต ปุณฺณเตฺถโร ภควนฺตํ เอตทโวจ ‘‘สาธุ เม ภเนฺต ภควา สํขิเตฺตน ธมฺมํ เทเสตุ, ยมหํ ภควโต ธมฺมํ สุตฺวา เอโก วูปกโฎฺฐ อปฺปมโตฺต อาตาปี ปหิตโตฺต วิหเรยฺย’’นฺติฯ ตสฺมิํ วตฺถุสฺมิํ ‘‘สนฺติ

โข ปุณฺณ จกฺขุวิเญฺญยฺยา รูปา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสํหิตา รชนียา, ตเญฺจ ภิกฺขุ อภินนฺทติ อภิวทติ อโชฺฌสาย ติฏฺฐติ, ตสฺส ตํ อภินนฺทโต อภิวทโต อโชฺฌสาย ติฏฺฐโต อุปฺปชฺชติ นนฺที, นนฺที สมุทโย ทุกฺขสมุทโย ปุณฺณาติ วทามี''ติ เอวมาทินา ภเนฺต ภควตา ภาสิตํฯ

ปุจฺฉา – เอวญฺจาวุโส ภควา อายสฺมโต ปุณฺณเตฺถรสฺส สํขิเตฺตน โอวาทํ ทตฺวา กถญฺจ นํ ปฏิปุจฺฉิ, กถญฺจ โส ภควโต อาโรเจสิ, กถญฺจสฺสายสฺมโต ปุณฺณเตฺถรสฺส อภิสมฺปราโย อโหสิฯ

วิสฺสชฺชนา – เอวํ โข ภเนฺต ภควา อายสฺมโต ปุณฺณเตฺถรสฺส สํขิเตฺตน โอวาทํ ทตฺวา ''อิมินา ตฺวํ ปุณฺณ มยา สํขิเตฺตน โอวาเทน โอวทิโต กตมสฺมึ ชนปเท วิหริสฺสสี''ติ ตํ อายสฺมนฺตํ ปุณฺณเตฺถรํ ปฏิปุจฺฉิฯ โส จ ภเนฺต อายสฺมา ''อตฺถิ ภเนฺต สุนาปรโนฺต นาม ชนปโท, ตตฺถาหํ วิหริสฺสามี''ติ เอวมาทินา ภควโต อาโรเจสิฯ โส หิ ภเนฺต อายสฺมา สุนาปรเนฺต ชนปเท วสิตฺวา เตเนว อนฺตรวเสฺสน ติโสฺส วิชฺชา สจฺฉากาสิฯ เตเนว อนฺตรวเสฺสน ปรินิพฺพายิฯ เอวํ โข ภเนฺต ตสฺส อายสฺมโต อภิสมฺปราโย อโหสิฯ

สนฺติ โข ตสฺส ภควโต สาวกา กาเยน จ ชีวิเตน จ อฏฺฏียมานา หรายมานา ชิคุจฺฉมานา สตฺถหารกํ ปริเยสนฺติฯ

สกฺขิสฺสสิ โข ตฺวํ ปุณฺณ อิมินา ทมูปสเมน สมนฺนาคโต สุนาปรสนฺตสฺมึ ชนปเท วตฺถุํฯ

สฬายตนวคฺค

มาลุกฺยปุตฺตสุตฺต

ปุจฺฉา – เตนาวุโส ภควตา…เป…. สมฺมาสมฺพุเทฺธน สฬายตนวเคฺค ทุติยํ มาลุกฺยปุตฺตสุตฺตํ กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภเนฺต อายสฺมนฺตํ มาลุกฺยปุตฺตเตฺถรํ อารพฺภ ภาสิตํฯ อายสฺมา ภเนฺต มาลุกฺยปุตฺตเตฺถโร ภควนฺตํ เอตทโวจ ''สาธุ เม ภเนฺต ภควา สํขิเตฺตน ธมฺมํ เทเสตุ, ยมหํ ภควโต ธมฺมํ สุตฺวา เอโก วูปกโฏฺฐ อปฺปมโตฺต อาตาปี ปหิตโตฺต วิหเรยฺย''นฺติฯ ตสฺมึ วตฺถุสฺมึ ''เอตฺถ ทานิ มาลุกฺยปุตฺต กึ ทหเร ภิกฺขู วกฺขามาติ''อาทินา เถรํ อปสาเทตฺวา เจว อุสฺสาเทตฺวา จ ''ตํ กึ มญฺญสิ มาลุกฺยปุตฺต, เย เต จกฺขุวิเญฺญยฺยา รูปา อทิฏฺฐา อทิฏฺฐปุพฺพา, น จ ปสฺสสิ, น จ เต โหติ ปเสฺสยฺยนฺติ, อตฺถิ เต ตตฺถ ฉโนฺท วา ราโค วา เอวมาทินา ภเนฺต ภควตา ภาสิตํฯ

ปุจฺฉา – อิมสฺมึ จ โข ปนาวุโส ภควตา โอวาเท สํขิเตฺตน ภาสิเต โส อายสฺมา มาลุกฺยปุตฺตเตฺถโร ภควนฺตํ กึ อโวจ กถญฺจสฺส ภควา อนุญฺญาสิฯ กีทิโส จสฺสายสฺมโต มาลุกฺยปุตฺตเตฺถรสฺส ธมฺมาภิสมโย อโหสิฯ

วิสฺสชฺชนา – อิมสฺมึ โข ภเนฺต โอวาเท ภควตา สํขิเตฺตน ภาสิเต อายสฺมา มาลุกฺยปุตฺตเตฺถโร ภควนฺตํ เอตทโวจ ''อิมสฺส ขฺวาหํ ภเนฺต ภควตา สํขิเตฺตน ภาสิตสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ อาชานามิฯ

รูปํ ทิสฺวา มุฏฺฐา, ปิยํ นิมิตฺตํ มนสิ กโรโต;
สารตฺตจิโตฺต เวเทติ, ตญฺจ อโชฺฌส ติฏฺฐติฯ

ตสฺส วฑฺฒนฺติ เวทนา, อเนกา รูปสมฺภวา;
อภิชฺฌา จ วิเหสา จ, จิตฺตมสฺสูปหญฺญติ;
เอวํ อาจินโต ทุกฺขํ, อารา นิพฺพาน วุจฺจติ;

เปยฺยาล

น โส รชฺชติ ธเมฺมสุ, ธมฺมํ ญตฺวา ปฏิสฺสโต;
วิรตฺตจิโตฺต เวเทติ, ตญฺจ นาโชฺฌส ติฏฺฐติฯ

ยถาสฺส ชานโต ธมฺมํ, เสวโต จาปิ เวทนํ;
ขียติ โนปจียติ, เอวํ โส จรตี สโต;
เอวํ อปจินโต ทุกฺขํ, สนฺติเก นิพฺพาน วุจฺจตีติฯ

อิมสฺส ขฺวาหํ ภเนฺต ภควตา สํขิเตฺตน ภาสิตสฺส เอวํ วิตฺถาเรน อตฺถํ อาชานามีติฯ ภควา จ ภเนฺต ‘‘สาธุ สาธุ มาลุกฺยปุตฺต, สาธุ โข ตฺวํ มาลุกฺยปุตฺต มยา สํขิเตฺตน ภาสิตสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ อาชานาสี’’ติ สาธุการํ ทตฺวา–

‘‘รูปํ ทิสฺวา สติ มุโฏฺฐ, ปิยํ นิมิตฺตํ มนสิ กโรโต;
สารตฺตจิโตฺต เวเทติ, ตญฺจ อโชฺฌส ติฏฺฐตี’’ติ–

อาทินา

เถรสฺส วจนํ สมนุญฺญาสิฯ โส จ ภเนฺต อายสฺมา มาลุกฺยปุตฺตเตฺถโร เอโก วูปกโฏฺฐ อปฺปมโตฺต อาตาปี ปหิตโตฺต วิหรโนฺต นจิรเสฺสว ยสฺสตฺถาย กุลปุตฺตา สมฺมเทว อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชนฺติ, ตทนุตฺตรํ พฺรหฺมจริยปริโยสานํ ทิเฏฺฐว ธเมฺม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหาสิ, ‘‘ขีณา ชาติ, วุสิตํ พฺรหฺมจริยํ, กตํ กรณียํ, นาปรํ อิตฺถตฺตายา’’ติ อพฺภญฺญาสิฯ อญฺญตโรจ ปนายสฺมา มาลุกฺยปุโตฺต อรหตํ อโหสิฯ เอวํ โข ภเนฺต ตสฺส อายสฺมโต อภิสมฺปราโย อโหสิฯ

รูปํ ทิสฺวา สติ มุฏฺฐา, ปิยํ นิมิตฺตํ มนสิ กโรโต;
สารตฺตจิโตฺต เวเทติ, ตญฺจ อโชฺฌส ติฏฺฐติฯ

ปมาทวิหารีสุตฺต

ปุจฺฉา – ตเตฺถว อาวุโส จตุตฺถํ ปมาทวิหารีสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภเนฺต สมฺพหุเล ภิกฺขู อารพฺภ ‘‘ปมาทวิหาริญฺจ โว ภิกฺขเว เทเสสฺสามิ อปฺปมาทวิหาริญฺจ, ตํ สุณาถฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ปมาทวิหารี โหติฯ จกฺขุนฺทฺริยํ อสํวุตสฺส ภิกฺขเว วิหรโต จิตฺตํ พฺยาสิญฺจติ จกฺขุวิเญฺญเยฺยสุ รูเปสุ, ตสฺส พฺยาสิตฺตจิตฺตสฺส ปาโมชฺชํ น โหติ, ปาโมเชฺช อสติ ปีติ น โหติ, ปีติยา ปสฺสทฺธิ น โหติ, ปสฺสทฺธิยา อสติ ทุกฺขํ

โหติ, ทุกฺขิโน จิตฺตํ น สมาธิยติ, อสมาหิเต จิเตฺต ธมฺมา น ปาตุภวนฺติ, ธมฺมานํ อปาตุภาวา ปมาทวิหารีเตฺวว สงฺขํ คจฺฉตี''ติ เอวมาทินา ภเนฺต ภควตา ภาสิตํฯ

โลกกามคุณวคฺค

ราหุโลวาทสุตฺต

ปุจฺฉา – โลกกามคุณวเคฺค อาวุโส อฎฺฐมํ ราหุโลวาทสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํเยว ภเนฺต อายสฺมนฺตํ ราหุลํ อารพฺภ ''ตํ กิํ มญฺญสิ ราหุล, จกฺขุ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติฯ อนิจฺจํ ภเนฺตฯ ยํ ปนานิจฺจํ, ทุกฺขํ วา ตํ สุขํวาติฯ ทุกฺขํ ภเนฺตฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามธมฺมํ กลฺลํ นุ ตํ สมนุปสฺสิตุํ 'เอตํ มม, เอโสหมสฺมิ, เอโส เม อตฺตา'ติฯ โน เหตํ ภเนฺต''ติ เอวมาทินา ภเนฺต ภควตา ภาสิตํฯ

ยํนูนาหํ ราหุลํ อุตฺตริํ อาสวานํ ขเย วิเนยฺยํฯ

คณฺหาหิ ราหุล นิสีทนํฯ

คหปติวคฺค

ภารทฺวาชสุตฺต

ปุจฺฉา – คหปติวเคฺค อาวุโส โปราณเกหิ ธมฺมสํคาหกมหาเถเรหิ จตุตฺถํ สํคีตํ ภารทฺวาชสุตฺตํ กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมิํ วตฺถุสฺมิํ เกน กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – โกสมฺพิยํ ภเนฺต ราชานํ อุเทนํ อารพฺภ อายสฺมตา ปิโณฺฑลภารทฺวาชเตฺถเรน ภาสิตํฯ ราชา ภเนฺต อุเทโน อายสฺมนฺตํ ปิโณฺฑลภารทฺวาชํ เอตทโวจ ''โก นุ โข โภ ภารทฺวาช เหตุ โก ปจฺจโย, เยนิเม ทหรา ภิกฺขู สุสู กาฬเกสา ภเทฺรน โยพฺพเนน สมนฺนาคตา ปฐเมน วยสา อนิกีฬิตาวิโน กาเมสุ ยาวชีวํ ปริปุณฺณํ ปริสุทฺธํ พฺรหฺมจริยํ จรนฺติ, อทฺธานญฺจ อาปาเทนฺตี''ติฯ ตสฺมิํ วตฺถุสฺมิํ ''วุตฺตํ โข

เอตํ มหาราช เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมฺมาสมฺพุเทฺธน เอถ ตุเมฺห ภิกฺขเว มาตุมตฺตีสุ มาตุจิตฺตํ อุปฎฺฐเปถฯ ภคินิมตฺตีสุ ภคินิจิตฺตํ อุปฎฺฐเปถ, ธีตุมตฺตีสุ ธีตุจิตฺตํ อุปฎฺฐเปถา''ติ เอวมาทินา ภเนฺต อายสฺมตา ปิโณฺฑล ภารทฺวาชเตฺถเรน ภาสิตํฯ

เวรหจฺจานิสุตฺต

ปุจฺฉา – ตเตฺถว อาวุโส โปราณเกหิ ธมฺมสํคาหกมหาเถเรหิ ทสมํ สํคีตํ เวรหจฺจานิสุตฺตํ กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมิํ วตฺถุสฺมิํ เกน กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – กามณฺฑายํ ภเนฺต เวรหจฺจานิโคตฺตํ พฺราหฺมณิํ อารพฺภ อายสฺมตา อุทายิเตฺถเรน ภาสิตํฯ เวรหจฺจานีโคตฺตา ภเนฺต พฺราหฺมณี อายสฺมนฺตํ อุทายิเตฺถรํ เอตทโวจ ''กิสฺมิํ นุ โข ภเนฺต สติ อรหโนฺต สุขทุกฺขํ ปญฺญเปนฺติ, กิสฺมิํ อสติ อรหโนฺต สุขทุกฺขํ น ปญฺญเปนฺ

ตี’’ติฯ ตสฺมิํ วตฺถุสฺมิํ ‘‘จกฺขุสฺมิํ โข ภคินิ สติ อรหโนฺต สุขทุกฺขํ ปญฺญเปนฺติ, จกฺขุสฺมิํ อสติ อรหโนฺต สุขทุกฺขํ น ปญฺญเปนฺตี’’ติ เอวมาทินา ภเนฺต อายสฺมตา อุทายิเตฺถเรน ภาสิตํฯ

เทวทหวคฺค

ขณสุตฺต

ปุจฺฉา – เทวทหวเคฺค อาวุโส ขณสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สเกฺกสุ ภเนฺต เทวทเห นาม สกฺยานํ นิคเม สมฺพหุเล ภิกฺขู อารพฺภ ‘‘ลาภา โว ภิกฺขเว, สุลทฺธํ โว ภิกฺขเว, ขโณ โว ปฏิลโทฺธ พฺรหฺมจริยวาสายา’’ติ เอวมาทินา ภเนฺต ภควตา ภาสิตํฯ

สมุทฺทวคฺค

พาฬิสิโกปมสุตฺต

ปุจฺฉา – สมุทฺทวเคฺค ปนาวุโส ตติยํ พาฬิสิโกปมสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – ราชคเห ภเนฺต ชีวกมฺพวเน สมฺพหุเล ภิกฺขู อารพฺภ ‘‘เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว พาฬิสิโก อามิสคตพฬิสํ คมฺภีเร อุทกรหเท ปกฺขิเปยฺยา’’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

อาทิตฺตปริยายสุตฺต

ปุจฺฉา – สฬายตนวคฺคสํยุเตฺต สมุทฺทวเคฺค ปนาวุโส โปราณเกหิ ธมฺมสํคาหกมหาเถเรหิ สํคีตํ อฏฺฐมํ อาทิตฺตปริยายสุตฺตํ ภควตา กํ อารพฺภ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สมฺพหุเล ภเนฺต ภิกฺขู อารพฺภ ‘‘อาทิตฺตปริยายํ โว ภิกฺขเว ธมฺมปริยายํ เทเสสฺสามิ, ตํ สุณาถฯ กตโม จ ภิกฺขเว อาทิตฺตปริยาโย ธมฺมปริยาโยฯ วรํ ภิกฺขเว ตตฺตาย อโยสลากาย อาทิตฺตาย สมฺปชฺชลิตาย สโชติภูตาย จกฺขุนฺทฺริยํ สมฺปลิมฏฺฐํ, นเตฺวว จกฺขุวิเญฺญเยฺยสุ รูเปสุ อนุพฺยญฺชนโส นิมิตฺตคฺคาโห’’ติอาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

อาสีวิสวคฺค

ปฐมทารุกฺขโนฺธปมสุตฺต

ปุจฺฉา – อาสีวิสวเคฺค อาวุโส โปราณเกหิ ธมฺมสํคาหกมหาเถเรหิ จตุตฺถํ สํคีตํ ปฐมทารุกฺขโนฺธปมสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – โกสมฺพิยํ ภเนฺต คงฺคาย นทิยา ตีเร สมฺพหุเล ภิกฺขู อารพฺภ ‘‘ปสฺสถ โนฺต ภิกฺขเว อมุํ มหนฺตํ ทารุกฺขนฺธํ คงฺคาย นทิยา โสเตน วุยฺหมาน’’นฺติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตาฯ

อุปจารวจนํ

ปุจฺฉา – กถญฺจาวุโส ตตฺถ ภควตา โอริมตีราทีนํ อุปจารวจนานํ อโตฺถ วิตฺถาเรน วิภชิตฺวา ปกาสิโตฯ

วิสฺสชฺชนา – โอริมํ ตีรนฺติ โข ภิกฺขุ ฉนฺนฺนตํ อชฺฌตฺติกานํ อายตนานํ อธิวจนํฯ ปาริมํ ตีรนฺติ โข ภิกฺขุ ฉนฺนฺนตํ พาหิรานํ อายตนานํ อธิวจนํฯ มเชฺฌ สํสีโทติ โข ภิกฺขุ นนฺทิราคเสฺสตํ อธิวจนํฯ ถเล อุสฺสาโทติ โข ภิกฺขุ อสฺมิมานเสฺสตํ อธิวจนนฺติ เอวมาทินา ภนฺเต ภควตา ตตฺถ โอริมตีราทีนํ อุปจารวจนานํ อโตฺถ วิตฺถาเรน วิภชิตฺวา ปกาสิโตฯ

ปุจฺฉา – อิมสฺมึ โข ปน อาวุโส สุเตฺต ภควตา ภาสิเต วิเสสโต กสฺส กีทิโส อโตฺถ กถญฺจ ปฏิลโทฺธฯ

วิสฺสชฺชนา – อิมสฺมึ ภนฺเต สุเตฺต ภควตา ภาสิเต วิเสสโต นนฺทสฺส โคปาลกสฺส ปพฺพชฺชา จ อุปสมฺปทา จ ยาว อรหตฺตาจ วิเสสโต อโตฺถ อธิคโตฯ

ลเภยฺยาหํ ภนฺเต ภควโต สนฺติเก ปพฺพชฺชํ, ลเภยฺยํ อุปสมฺปทํฯ

เตน หิ ตฺวํ นนฺท สามิกานํ คาโว นิยฺยาเตหิฯ

คมิสฺสนฺติ ภนฺเต คาโว วจฺฉคิทฺธินิโยฯ

กึสุโกปมสุตฺต

ปุจฺฉา – ตเตฺถว อาวุโส โปราณเกหิ ธมฺมสํคาหกมหาเถเรหิ อฏฺฐมํ สํคีตํ กึสุโกปมสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สเกฺกสุ ภนฺเต กปิลวตฺถุสฺมึ นิโคฺรธาราเม อญฺญตรํ การกํ ภิกฺขุํ อารพฺภ ภาสิตํฯ อญฺญตโร ภนฺเต การโก ภิกฺขุ จตฺตาโร ขาณาสเว ภิกฺขู ญาณทสฺสนวิสุทฺธํ ปุจฺฉิตฺวา อสนฺตุโฏฺฐ เตสํ ภิกฺขูนํ ปญฺหาเวยฺยากรเณน เยน ภควา เตนุปสงฺกมิฯ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจ ‘‘กิตฺตาวตา นุ โข ภนฺเต ภิกฺขุโน ทสฺสนํ สุวิสุทฺธํ โหตี’’ติฯ ตสฺมึ วตฺถุสฺมึ ‘‘เสยฺยถาปิ ภิกฺขุ ปุริสสฺส กึสุโก อทิฏฺฐปุโพฺพ อสฺส, โส เยนญฺญตโร ปุริโส กึสุกสฺส ทสฺสาวี เตนุปสงฺกเมยฺยา’’ติ เอวมาทินา ภนฺเต ภควตา ภาสิตํฯ

ฉปฺปาณโกปมสุตฺต

ปุจฺฉา – ตเตฺถว อาวุโส โปราณเกหิ ธมฺมสํคาหกมหาเถเรหิ ทสมํ สํคีตํ ฉปฺปาณโกปมสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สเกฺกสฺเยว ภนฺเต สมฺพหุเล ภิกฺขู อารพฺภ ‘‘เสยฺยถาปิ, ภิกฺขเว ปุริโส อรุคโตฺต ปกฺกคโตฺต สรวนํ ปวิเสยฺยา’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

ปุจฺฉา – กถญฺจาวุโส ตตฺถ ภควตา อสํวโร วิตฺถาเรน วิภชิตฺวา เทสิโตฯ

วิสฺสชฺชนา – กถญฺจ ภิกฺขเว อสํวโร โหติ, อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ จกฺขุนา รูปํ ทิสฺวา ปิยรูเป รูเป อธิมุจฺจติ, อปฺปิยรูเป รูเป พฺยาปชฺชติ, อนุปฏฺฐิตกายสฺสติ จ วิหรติ ปริตฺตเจตโสฯ ตญฺจ

เจโตวิมุตฺตึ ปญฺญาวิมุตฺตึ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ, ยตฺถสฺส เต อุปฺปนฺนา ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อปริเสสา นิรุชฺฌนฺตีติ เอวมาทินา ภเนฺต ภควตา ตตฺถ อสํวโร วิตฺถาเรน วิภชิตฺวา เทสิโตฯ

ปุจฺฉา – กถญฺจาวุโส ตตฺถ ภควตา สํวโร วิภชิตฺวา วิตฺถาเรน เทสิโตฯ

วิสฺสชฺชนา – กถญฺจ ภิกฺขเว สํวโร โหติ, อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ จกฺขุนา รูปํ ทิสฺวา ปิยรูเป รูเป นาธิมุจฺจติ, อปฺปิยรูเป รูเป น พฺยาปชฺชตีติ, เอวมาทินา ภเนฺต ภควตา ตตฺถ สํวโร วิภชิตฺวา วิตฺถาเรน เทสิโตฯ

เวทนาสํยุตฺต

ทฏฺฐพฺพสุตฺต

ปุจฺฉา – เตนาวุโส ภควตา…เป.… สมฺมาสมฺพุเทฺธน เวทนาสํยุเตฺต ปญฺจมํ ทฏฺฐพฺพสุตฺตํ กตฺถ กํ อารพฺภ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สเกฺกสุ ภเนฺต กปิลวตฺถุสฺมึ นิโคฺรธาราเม สมฺพหุเล ภิกฺขู อารพฺภ ‘‘ติโสฺส อิมา ภิกฺขเว เวทนาฯ กตมา ติโสฺส, สุขา เวทนา ทุกฺขาเวทนา อทุกฺขมสุขา เวทนาฯ สุขา ภิกฺขเว เวทนา ทุกฺขโต ทฏฺฐพฺพา, ทุกฺขา เวทนา สลฺลโต ทฏฺฐพฺพา, อทุกฺขมสุขา เวทนา อนิจฺจโต ทฏฺฐพฺพา’’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

สุขา ภิกฺขเว เวทนา ทุกฺขโต ทฏฺฐพฺพาฯ

โย สุขํ ทุกฺขโต อทฺทส, ทุกฺขมทฺทกฺขิ สลฺลโต;
อทุกฺขมสุขํ สนฺตํ, อทฺทกฺขินํ อนิจฺจโตฯ

ส เว สมฺมทฺทโส ภิกฺขุ, ปริชานาติ เวทนา;
โส เวทนา ปริญฺญาย, ทิเฎฺฐ ธเมฺม อนาสโว;
กายสฺส เภทา ธมฺมโฎฺฐ, สงฺขฺยํ โนเปติ เวทคูฯ

สลฺลสุตฺต

ปุจฺฉา – ตเตฺถว อาวุโส ฉฎฺฐํ สลฺลสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สเกฺกสุ ภเนฺต กปิลวตฺถุสฺมึ นิโคฺรธาราเม สมฺพหุเล ภิกฺขู อารพฺภ ‘‘อสฺสุตวา ภิกฺขเว ปุถุชฺชโน สุขมฺปิ เวทนํ เวทยติ, ทุกฺขมฺปิ เวทนํ เวทยติ, อทุกฺขมสุขมฺปิ เวทนํ เวทยติฯ สุตวา ภิกฺขเว อริยสาวโก สุขมฺปิ เวทนํ เวทยติ, ทุกฺขมฺปิ เวทนํ เวทยติ, อทุกฺขมสุขมฺปิ เวทนํ เวทยติฯ ตตฺร ภิกฺขเว โก วิเสโส, โก อธิปฺปยาโส, กึ นานากรณํ สุตวโต อริยสาวกสฺส อสฺสุตวตา ปุถุชฺชเนนา’’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

ชมฺพุขาทกสํยุตฺต

นิพฺพานปญฺหาสุตฺต

ปุจฺฉา – ชมฺพุขาทกสํยุตฺต อาวุโส ปฐมํ นิพฺพานปญฺหาสุตฺตํ กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ เกน กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – มคเธสุ ภนฺเต นาลกคามเก ชมฺพุขาทกํ ปริพฺพาชกํ อารพฺภ อายสฺมตา สาริปุตฺตตฺเถเรน ธมฺมเสนาปตินา ภาสิตํฯ ชมฺพุขาทโก ภนฺเต ปริพฺพาชโก อายสฺมนฺตํ สาริปุตฺตํ เอตทโวจ ''นิพฺพานํ นิพฺพานนฺติ อาวุโส สาริปุตฺต วุจฺจติ, กตมํ นุโข อาวุโส นิพฺพาน''นฺติฯ ตสฺมึ ภนฺเต วตฺถุสฺมึ ''โย โข อาวุโส ราคกฺขโย โทสกฺขโย โมหกฺขโย, อิทํ วุจฺจติ นิพฺพาน''นฺติ เอวมาทินา อายสฺมตา สาริปุตฺตตฺเถเรน ธมฺมเสนาปตินา ภาสิตํฯ

ธมฺมวาทีปญฺหาสุตฺต

ปุจฺฉา – ตเตฺถว อาวุโส โปราณเกหิ ธมฺมสํคาหกมหาเถเรหิ ตติยํ สํคีตํ ธมฺมวาทีปญฺหาสุตฺตํ กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ เกน กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – มคเธสฺเยว ภนฺเต นาลกคาเม ชมฺพุขาทกํ ปริพฺพาชกํ อารพฺภ อายสฺมตา สาริปุตฺตตฺเถเรน ธมฺมเสนาปตินา ภาสิตํฯ ชมฺพุขาทโก ภนฺเต ปริพฺพาชโก อายสฺมนฺตํ สาริปุตฺตํ เอตทโวจ ''เก นุ โข อาวุโส สาริปุตฺต โลเก ธมฺมวาทิโน, เก โลเก สุปฺปฏิปนฺนา, เก โลเก สุคตา''ติฯ ตสฺมึ ภนฺเต วตฺถุสฺมึ ''เย โข อาวุโส ราคปฺปหานาย ธมฺมํ เทเสนฺติ, โทสปฺปหานาย ธมฺมํ เทเสนฺติ, โมหปฺปหานาย ธมฺมํ เทเสนฺติฯ เต โลเก ธมฺมวาทิโน''ติ เอวมาทินา อายสฺมตา สาริปุตฺตตฺเถเรน ธมฺมเสนาปตินา ภาสิตํฯ

เก โลเก สุปฺปฏิปนฺนาฯ

เก โลเก สุคตาฯ

ทุกฺกรปญฺหาสุตฺต

ปุจฺฉา – ตเตฺถว โปราณเกหิ ธมฺมสํคาหก มหาเถเรหิ ปริโยสานสุตฺตภาเวน สํคีตํ ทุกฺกรปญฺหาสุตฺตํ กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ เกน กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – มคเธสฺเยว นาลกคาเม ชมฺพุขาทกํ ปริพฺพาชกํ อารพฺภ อายสฺมตา สาริปุตฺตตฺเถเรน ธมฺมเสนาปตินา ภาสิตํฯ ชมฺพุขาทโก ภนฺเต ปริพฺพาชโก อายสฺมนฺตํ สาริปุตฺตํ เอตทโวจ ''กึ นุ โข อาวุโส สาริปุตฺต อิมสฺมึ ธมฺมวินเย ทุกฺกร''นฺติฯ ตสฺมึ ภนฺเต วตฺถุสฺมึ ''ปพฺพชฺชา โข อาวุโส อิมสฺมึ ธมฺมวินเย ทุกฺกรา''ติ เอวมาทินา อายสฺมตา สาริปุตฺตตฺเถเรน ธมฺมเสนาปตินา ภาสิตํฯ

โมคฺคลฺลานสํยุตฺต

สกฺกสุตฺต

ปุจฺฉา – โมคฺคลฺลานสํยุเตฺต อาวุโส ทสมํ สํคีตํ สกฺกสุตฺตํ กตฺถ กํ อารพฺภ เกน กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – เทเวสุ ภนฺเต ตาวตึเสสุ สกฺกํ เทวานมินฺทํ อารพฺภ ''สาธุ โข เทวานมินฺท พุทฺธสรณคมนํ โหติ, พุทฺธสรณคมนเหตุ โข เทวานมินฺท เอวมิเธกเจฺจ สตฺตา กายสฺส เภทา

ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺตี’’ติ เอวมาทินา ภเนฺต อายสฺมตา มหาโมคฺคลฺลาน เตฺถเรน ภาสิตํฯ

จิตฺตสํยุตฺต

นิคณฺฐนาฏปุตฺตสุตฺต

ปุจฺฉา – จิตฺตสํยุเตฺต อาวุโส โปราณเกหิ ธมฺมสํคาหกมหาเถเรหิ อฏฺฐมํ สํคีตํ นิคณฺฐ นาฏปุตฺตสุตฺตํ กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ เกน กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – มจฺฉิกาสเณฺฑ ภเนฺต นิคณฺฐํ นาฏปุตฺตํ อารพฺภ จิเตฺตน คหปตินา ภา สิตํฯ นิคโณฺฐ ภเนฺต นาฏปุโตฺต จิตฺตํ คหปตึ เอตทโวจ ‘‘สทฺทหสิ ตฺวํ คหปติ สมณสฺส โค ตมสฺส อตฺถิ อวิตโกฺก อวิจาโร สมาธิ, อตฺถิ วิตกฺกวิจารานํ นิโรโธ’’ติฯ ตสฺมึ ภเนฺต วตฺถุสฺมึ ‘‘น ขฺวาหํ เอตฺถ ภเนฺต ภควโต สทฺธาย คจฺฉามิ, อตฺถิ อวิตโกฺก อวิจาโร สมาธิ, อตฺถิ วิตกฺกวิ จารานํ นิโรโธ’’ติ เอวมาทินา จิเตฺตน คหปตินา ภาสิตํฯ

อิทํ ภวโนฺต ปสฺสนฺตุฯ

ยาว อุชฺโก จายํ จิโตฺต คหปติฯ

‘‘อหํ โข ภเนฺต ยาวเทว อากงฺขามิ, วิวิเจฺจว กาเมหิ วิวิจฺจ อกุสเลหิ ธเมฺมหิ สวิตกฺกํ สวิ จารํ วิเวกชํ ปีติสุขํ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรามิ’’ –

อิทํ ภวโนฺต ปสฺสนฺตุฯ

อเจลกสฺสปสุตฺต

ปุจฺฉา – ตเตฺถว อาวุโส โปราณเกหิ ธมฺมสํคาหกมหาเถเรหิ นวมํ สํคีตํ อเจลกสฺสปสุตฺ ตํ กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ เกน กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – ตเตฺถว ภเนฺต มจฺฉิกาสเณฺฑ อเจลํ กสฺสปํ อารพฺภ จิเตฺตน คหปตินา ภา สิตํฯ อเจโล ภเนฺต กสฺสโป จิตฺตํ คหปตึ เอตทโวจ ‘‘อิเมหิ ปน เต คหปติ ตึสมเตฺตหิ วเสฺสหิ อตฺถิ โกจิ อุตฺตริมนุสฺสธโมฺม อลมริยญาณทสฺสนวิเสโส อธิคโต ผาสุวิหาโร’’ติฯ ตสฺมึ ภเนฺต วตฺถุสฺมึ ‘‘คิหิโนปิ สิยา ภเนฺต อหญฺหิ ภเนฺต ยาวเทว อากงฺขามิ, วิวิเจฺจว กาเมหิ วิวิจฺจ อกุสเลหิ ธเมฺมหิ สวิตกฺกํ สวิจารํ วิเวกชํ ปีติสุขํ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรามี’’ติ เอวมาทิน า จิเตฺตน คหปตินา ภาสิตํฯ

คามณิสํยุตฺต

จณฺฑสุตฺต

ปุจฺฉา – เตนาวุโส ภควตา…เป…. สมฺมาสมฺพุเทฺธน คามณิสํยุเตฺต ปฐมํ จณฺฑสุตฺตํ กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภเนฺต จณฺฑํ คามณึ อารพฺภ ภาสิตํฯ จโณฺฑ ภเนฺต คามณิ ภควนฺตํ เอตทโวจ ‘‘โก นุ โข ภเนฺต เหตุ โก ปจฺจโย, เยน มิเธกโจฺจ จโณฺฑ จโณฺฑเตฺวว สงฺขํ คจฺฉติฯ โก ปน ภเนฺต เหตุ โก ปจฺจโย, เยน มิเธกโจฺจ โสรโต โสรโตเตฺวว สงฺขํ คจฺฉตี’’ติฯ ตสฺมึ ภเนฺต วตฺถุสฺมึ ‘‘อิธ คามณิ เอกจฺจสฺส ราโค อปฺปหีโน โหติ, ราคสฺส อปฺปหีนตฺตา ปเร โกเปนฺติ, ปเรหิ โกปิยมาโน โกปํ ปาตุกโรติ, โส จโณฺฑเตฺวว สงฺขํ คจฺฉตี’’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

เขตฺตูปมสุตฺต

ปุจฺฉา – ตเตฺถว อาวุโส โปราณเกหิ ธมฺมสํคาหกมหาเถเรหิ สตฺตมํ สํคีตํ เขตฺตูปมสุตฺตํ กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – นาฬนฺทายํ ภเนฺต ปาวาริกมฺพวเน อสิพนฺธกปุตฺตํ คามณึ อารพฺภ ภาสิตํฯ อสิพนฺธกปุโตฺต ภเนฺต คามณิ ภควนฺตํ เอตทโวจ ‘‘นนุ ภเนฺต ภควา สพฺพปาณภูตหิตานุกมฺปี วิหรตีติฯ เอวํ คามณิ ตถาคโต สพฺพปาณภูตหิตานุกมฺปี วิหรตีติฯ อถ กิญฺจรหิ ภเนฺต ภควา เอกจฺจานํ สกฺกจฺจํ ธมฺมํ เทเสติ, เอกจฺจานํ โน ตถา สกฺกจฺจํ ธมฺมํ เทเสตี’’ติฯ ตสฺมึ ภเนฺต วตฺถุสฺมึ ‘‘เตน หิ คามณิ ตเญฺญเวตฺถ ปฏิปุจฺฉิสฺสามิ, ยถา เต ขเมยฺย, ตถา นํ พฺยากเรยฺยาสี’’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

สงฺขธมสุตฺต

ปุจฺฉา – ตเตฺถว อาวุโส โปราณเกหิ ธมฺมสํคาหก มหาเถเรหิ อฏฺฐมํ สํคีตํ สงฺขธมสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – นาฬนฺทายํเยว ภเนฺต ปาวาริกมฺพวเน อสิพนฺธกปุตฺตํ คามณึ นิคณฺฐสาวกํ อารพฺภ ภาสิตํฯ ภควา ภเนฺต อสิพนฺธกปุตฺตํ คามณึ นิคณฺฐสาวกํ เอตทโวจ ‘‘กถํ นุ โข คามณิ นิคโณฺฐ นาฏปุโตฺต สาวกานํ ธมฺมํ เทเสตี’’ติฯ เอวํ โข ภเนฺต นิคโณฺฐ นาฏปุโตฺต สาวกานํ ธมฺมํ เทเสติ ‘‘โย โกจิ ปาณํ อติปาเตติ, สโพฺพ โส อาปายิโก เนรยิโกฯ (เปยฺยาล) ยํพหุลํ ยํพหุลํ วิหรติ, เตน เตน นียตี’’ติฯ ตสฺมึ ภเนฺต วตฺถุสฺมึ ‘‘ยํพหุลํ ยํพหุลญฺจ คามณิ วิหรติ, เตน เตน นียติ, เอวํ สเนฺต น โกจิ อาปายิโก เนรยิโก ภวิสฺสติ, ยถา นิคณฺฐสฺส นาฏปุตฺตสฺส วจน’’นฺติ เอวํ โข ภควตา สํขิเตฺตน ภาสิตํฯ

ยํ พหุลวาท

ปุจฺฉา – กถญฺจาวุโส ตตฺถ ภควตา ยํพหุลวาเท โทโส ปกาสิโตฯ

วิสฺสชฺชนา – ตํ กึ มญฺญสิ คามณิ, โย โส ปุริโส ปาณาติปาตี รตฺติยา วา ทิวสสฺส วา สมยาสมยํ อุปาทาย กตโม พหุตโร สมโย ยํ วาโส ปาณมติปาเตติฯ ยํ วา โส ปาณํ นาติปาเตตีติ เอวมาทินา ภเนฺต ตตฺถ ภควตา อสิพนฺธกํ นิคณฺฐนาฏปุตฺตสฺส สาวกํ คามณึ ปุจฺฉิตฺวา ปุจฺฉิตฺวา ยํพหุลวาเท โทโส ปกาสิโตฯ

ปุจฺฉา – กถญฺจาวุโส ตตฺถ ภควตา อเนกํส วิปากกมฺมสฺส เอกํ สวิปากวาเท โทโส ปกาสิโตฯ

วิสฺสชฺชนา – อิธ คามณิ เอกโจฺจ สตฺถา เอวํวาที โหติ เอวํทิฏฺฐิ โย โกจิ ปาณมติปาเตติ, สโพฺพ โส อาปายิโก เนรยิโกติ เอวมาทินา ภเนฺต ตตฺถ ภควตา อเนกํส กมฺมวิปากสฺส เอกํสวิปากวาเท โทโส วิตฺถาเรตฺวา ปกาสิโตฯ

ปุจฺฉา – กถญฺจาวุโส ตตฺถ ภควตา ยถาธมฺมสาสเน คุโณวิภชิตฺวา ปกาสิโตฯ

วิสฺสชฺชนา – อิธ ปน คามณิ ตถาคโต โลเก อุปฺปชฺชติ อรหํ สมฺมาสมฺพุโทฺธ วิชฺชาจรณสมฺปโนฺน สุคโต โลกวิทู อนุตฺตโรปุริส ทมฺมสารถิ สตฺถาเทวมนุสฺสานํ พุโทฺธ ภควา, โส อเนกปริยาเยน ปาณาติปาตํ ครหติ วิครหติฯ ''ปาณาติปาตา วิรมถา''ติ จาหาติ เอวมาทินา ภเนฺต ภควตา ตตฺถ ยถาธมฺมสาสเน คุโณ วิตฺถาเรตฺวา ปกาสิโตฯ

ภทฺรกสุตฺต

ปุจฺฉา – ตเตฺถว อาวุโส โปราณเกหิ ธมฺมสํคาหกมหาเถเรหิ เอกาทสมํ สํคีตํ ภทฺรกสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมิํ วตฺถุสฺมิํ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – มเลฺลสุ ภเนฺต อุรุเวลกเปฺปนาม มลฺลานํ นิคเม ภทฺรกํ คามณิํ อารพฺภ ภาสิตํฯ ภทฺรโก ภเนฺต คามณิ ภควนฺตํ เอตทโวจ ''สาธุ เม ภเนฺต ภควา ทุกฺขสฺส สมุทยญฺจ อตฺถงฺคมญฺจ เทเสตู''ติฯ ตสฺมิํ ภเนฺต วตฺถุสฺมิํ ''อหเญฺจ เต คามณิ อตีตมทฺธานํ อารพฺภ ทุกฺขสฺส สมุทยญฺจ อตฺถงฺคมญฺจ เทเสยฺยํ 'เอวํ อโหสิ อตีตมทฺธาน'นฺติฯ ตตฺร เต สิยา กงฺขา สิยา วิมตี''ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

> สาธุ เม ภเนฺต ภควา ทุกฺขสฺส
> สมุทยญฺจ อตฺถงฺคมญฺจ เทเสตุ–

''ตํ กิํ มญฺญสิ คามณิ, อตฺถิ อุรุเวลกเปฺป มนุสฺสา'' –

ราสิยสุตฺต

ปุจฺฉา – เตนาวุโส ภควตา…เป…. สมฺมาสมฺพุเทฺธน คามณิสํยุเตฺต ทฺวาทสมํ สํคีตํ ราสิยสุตฺตํ กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมิํ วตฺถุสฺมิํ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – มเลฺลสุ ภเนฺต อุรุเวลกเปฺปนาม มลฺลานํ นิคเม ราสิยํ คามณิํ อารพฺภ ภาสิตํฯ ราสิโย ภเนฺต คามณิ ภควนฺตํ อุปสงฺกมิตฺวา เอตทโวจ ''สุตํ เม ภเนฺต 'สมโณ โคตโม สพฺพํ ตปํ ครหติ, สพฺพํ ตมสฺสิํ ลูขชีวิํ เอกํเสน อุปวทติ อุปโกฺกสตี''ติฯ เย เต ภเนฺต เอวมาหํสุ 'สมโณ โคตโม สพฺพํ ตปํ ครหติ, สพฺพํ ตปสฺสิํ ลูขชีวิํ เอกํเสน อุปวทติ อุปโกฺกสตี''ติฯ กจฺจิ เต ภเนฺต ภควโต วุตฺตวาทิโน, น จ ภควนฺตํ อภูเตน อพฺภาจิกฺขนฺติ, ธมฺมสฺส จานุธมฺมํ พฺยากโรนฺตี''ติฯ ตสฺมิํ ภเนฺต วตฺถุสฺมิํ เย เต คามณิ เอวมาหํสุ ''สมโณ โคตโม สพฺพํ ตปํ ครหติ, สพฺพํ ตปสฺสิํ ลูขชีวิํ เอกํเสน อุปวทติ อุปโกฺกสตี''ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

ปุจฺฉา – กถญฺจาวุโส ตตฺถ ภควตา ครหิตพฺพาครหิตพฺพา กามโภคิโน วิตฺถาเรน วิภชิตฺวา ปกาสิตาฯ

วิสฺสชฺชนา – ตโย โข เม คามณิ กามโภคิโน สโนฺต สํวิชฺชมานา โลกสฺมิํฯ กตเม ตโยฯ อิธ คามณิ เอกโจฺจ กามโภคี อธเมฺมน โภเค ปริเยสติ สาหเสน, อธเมฺมน โภเค ปริเยสิตฺวา สาหเสน น อตฺตานํ สุเขติ น ปีเณติ, น สํวิภชติ น ปุญฺญานิ กโรตีติ เอวมาทินา ภเนฺต ตตฺถ ภควตา ครหิตพฺพาครหิตพฺพา กามโภคิโน วิตฺถาเรน วิภชิตฺวา ปกาสิตาฯ

ปุจฺฉา – กถญฺจาวุโส ตตฺถ ภควตา ครหิตพฺพาครหิตพฺพา ตปสฺสิโน ลูขชีวิโน วิตฺถาเรน วิภชิตฺวา ปกาสิตาฯ

วิสฺสชฺชนา – ตโย เม คามณิ ตปสฺสิโน ลูขชีวิโน สโนฺต สํวิชฺชมานา โลกสฺมิํฯ กตเม ตโยฯ อิธ คามณี เอกโจฺจ ตปสฺสี ลูขชีวี สทฺธา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิโต โหติ ‘‘อเปฺปว นาม กุสลํ ธมฺมํ อธิคเจฺฉยฺยํ, อเปฺปว นาม อุตฺตริมนุสฺสธมฺมา อลมริยญาณทสฺสนวิเสสํ สจฺฉิกเรยฺย’’นฺติ, โส อตฺตานํ อาตาเปติ ปริตาเปติ, กุสลญฺจ ธมฺมํ นาธิคจฺฉติ, อุตฺตริ จ มนุสฺสธมฺมา อลมริยญาณทสฺสนวิเสสํ น สจฺฉิกโรตีติ เอวมาทินา ภเนฺต ตตฺถ ภควตา ครหิตพฺพาครหิตพฺพา ตปสฺสิโน ลูขชีวิโน วิตฺถาเรน วิภชิตฺวา ปกาสิตาฯ

อพฺยากตสํยุตฺต

เขมาสุตฺต

ปุจฺฉา – อพฺยากตสํยุเตฺต ปนาวุโส โปราณเกหิ ธมฺมสํคาหก มหาเถเรหิ ปฐมํ สํคีตํ เขมาสุตฺตํ กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมิํ วตฺถุสฺมิํ เกน กถญฺจ ภาสิตํฯ กถญฺจ ตํ ภควตาปิ ปุน ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – อนฺตรา จ ภเนฺต สาวตฺถิํ อนฺตรา จ สาเกตํ โตรณวตฺถุสฺมิํ ปเทเส ราชานํ ปเสนทิํ โกสลํ อารพฺภ เขมาย ภิกฺขุนิยา ภาสิตํฯ ราชา ภเนฺต ปเสนทิ โกสโล เยน เขมา ภิกฺขุนี เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ, เอกมนฺตํ นิสิโนฺน โข ภเนฺต ราชา ปเสนทิโกสโล เขมํ ภิกฺขุนิํ เอตทโวจ ‘‘กิํ นุโข อเยฺย โหติ ตถาคโต ปรํมรณา’’ติฯ ตสฺมิํ ภเนฺต วตฺถุสฺมิํ ‘‘อพฺยากตํ โข เอตํ มหาราช ภควตา โหติ ตถาคโต ปรํ มรณา’’ติ เอวมาทินา เขมาย ภิกฺขุนิยา ภาสิตํฯ ภควตา จ ภเนฺต อปเรน สมเยน รญฺญา ปเสนทิโกสเลน ปุเฎฺฐน เอวเมว ปุน ภาสิตํฯ

กิํ ปนเยฺย นโหติ ตถาคโต ปรํ มรณาฯ

กุตูหลสาลาสุตฺต

ปุจฺฉา – ตเตฺถว อาวุโส โปราณเกหิ ธมฺมสํคาหกมหาเถเรหิ นวมํ สํคีตํ กุตูหลสาลาสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมิํ วตฺถุสฺมิํ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – เวสาลิยํ ภเนฺต วจฺฉโคตฺตํ ปริพฺพาชกํ อารพฺภ ภาสิตํฯ วจฺฉโคโตฺต ภเนฺต ปริพฺพาชโก ภควนฺตํ อุปสงฺกมิตฺวา ‘‘ปุริมานิ โภ โคตม ทิวสานิ ปุริมตรานิ สมฺพหุลานํ นานาติตฺถิยานํ สมณพฺราหฺมณานํ ปริพฺพาชกานํ กุตูหลสาลายํ สนฺนิสินฺนานํ สนฺนิปติตานํ อยมนฺตรกถา อุทปาที’’ติ เอวมาทิกํ วจนํ อโวจฯ ตสฺมิํ ภเนฺต วตฺถุสฺมิํ ‘‘อลญฺหิ เต วจฺฉ กงฺขิตุํ, อลํ วิจิกิจฺฉิตุํฯ กงฺขนีเย จ ปน เต ฐาเน วิจิกิจฺฉา อุปฺปนฺนา’’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

มหาวคฺคสํยุตฺตปาฬิ

อวิชฺชาวคฺค

อุปฑฺฒสุตฺต

ปุจฺฉา – มหาวคฺคสํยุเตฺต ปนาวุโส โปราณเกหิ ธมฺมสํคาหกมหาเถเรหิ ทุติยํ สํคีตํ อุปฑฺฒสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สเกฺกสุ ภเนฺต สกฺกเร นาม สกฺยานํ นิคเม อายสฺมนฺตํ อานนฺทเตฺถรํ อารพฺภ ภาสิตํฯ อายสฺมา ภเนฺต อานนฺทเตฺถโร ภควนฺตํ เอตทโวจ ''อุปฑฺฒมิทํ ภเนฺต พฺรหฺมจริยํ ยทิทํ กลฺยาณมิตฺตตา กลฺยาณสหายตา กลฺยาณสมฺปวงฺกตา''ติฯ ตสฺมึ ภเนฺต วตฺถุสฺมึ ''มา เหวํ อานนฺท, มา เหวํ อานนฺท, สกลเมวิทํ อานนฺท พฺรหฺมจริยํ ยทิทํ กลฺยาณมิตฺตตา กลฺยาณสหายตา กลฺยาณสมฺปวงฺกตา''ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

มมํ หิ อานนฺท กลฺยาณมิตฺตํ อาคมฺม ชาติธมฺมา สตฺตา ชาติยา ปริมุจฺจนฺติฯ

โพชฺฌงฺคสํยุตฺต

กุณฺฑลิยสุตฺต

ปุจฺฉา – โพชฺฌงฺคสํยุเตฺต ปนาวุโส โปราณเกหิ ธมฺมสํคาหกมหาเถเรหิ ฉฎฺฐํ สํคีตํ กุณฺฑลิยสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาเกเต ภเนฺต อญฺชนวเน มิคทาเย กุณฺฑลิยํ ปริพฺพาชกํ อารพฺภ ภาสิตํฯ กุณฺฑลิโย ภเนฺต ปริพฺพาชโก ภควนฺตํ อุปสงฺกมิตฺวา ''อหมสฺมิ โภ โคตม อารามนิสฺสยี ปริสาวจโร, ตสฺส มยฺหํ โภ โคตม ปจฺฉาภตฺตํ ภุตฺตปาตราสสฺส อยมาจาโร โหติ อาราเมน อารามํ อุยฺยาเนน อุยฺยานํ อนุจงฺกมามิ อนุวิจรามิ, โส ตตฺถ ปสฺสามิ เอเก สมณพฺราหฺมเณ อิติวาทปฺปโมกฺขานิสํสเญฺจว กถํ กถเนฺต อุปารมฺภานิสํสญฺจ, ภวํ ปน โคตโม กิมานิสํโส วิหรตี''ติ เอตํ วจนํ อโวจฯ ตสฺมึ ภเนฺต วตฺถุสฺมึ ''วิชฺชาวิมุตฺติผลานิสํโส โข กุณฺฑลิย ตถาคโต วิหรตี''ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

ปฐม คิลานสุตฺต

ปุจฺฉา – เตนาวุโส ภควฺวตา ชานตา…เป…. สมฺมาสมฺพุเทฺธน โพชฺฌงฺคสํยุเตฺต ทุติเย คิลานวเคฺค ปฐมคิลานสุตฺตํ กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – ราชคเห ภเนฺต ปิปฺปลิคุหายํ อายสฺมนฺตํ มหากสฺสปเตฺถรํ อารพฺภ ภาสิตํฯ อายสฺมา ภเนฺต มหากสฺสปเตฺถโร ปิปฺปลิคุหายํ วิหรติ อาพาธิโก ทุกฺขิโต พาฬฺหคิลาโนฯ อถ โข ภเนฺต ภควา สายนฺหสมยํ ปฎิสลฺลานา วุฎฺฐิโต เยนายสฺมา มหากสฺสโป เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญเตฺต อาสเน นิสีทิ, นิสชฺช โข ภควา อายสฺมนฺตํ มหากสฺสปํ เอตทโวจ– ''กจฺจิ เต กสฺสป ขมนียํ, กจฺจิ ยาปนียํ, กจฺจิ ทุกฺขา เวทนา ปฎิกฺกมนฺติ โน อภิกฺกมนฺติ, ปฎิกฺกโมสานํ ปญฺญายติ โน อภิกฺกโมติฯ น เม ภเนฺต ขมนียํ น ยาปนียํ, พาฬฺหา เม ทุกฺขา เวทนา อภิกฺกมนฺติ โน ปฎิกฺกมนฺติ, อภิกฺกโมสานํ ปญฺญายติ โน ปฎิกฺกโม''ติฯ ตสฺมึ

ภเนฺต วตฺถุสฺมึ ‘‘สตฺติเม กสฺสป โพชฺฌงฺคา มยา สมฺมทกฺขาตา ภาวิตา พหุลีกตา อภิญฺญาย สโมฺพธาย นิพฺพานาย สํวตฺตนฺตี’’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

อุทายิสุตฺต

ปุจฺฉา – ตเตฺถว อาวุโส ตติเย อุทายิวเคฺค โปราณเกหิ ธมฺมสํคาหกมหาเถเรหิ ทสมํ สํคีตํ อุทายิสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สุเมฺภสุ ภเนฺต เสตเกนาม สุมฺภานํ นิคเม อายสฺมนฺตํ อุทายิเตฺถรํ อารพฺภ ภาสิตํฯ อายสฺมา ภเนฺต อุทายิเตฺถโร ภควนฺตํ อุปสงฺกมิตฺวา ‘‘อจฺฉริยํ ภเนฺต, อพฺภุตํ ภเนฺต, ยาว พหุกตญฺจ เม ภเนฺต ภควติ เปมญฺจ คารโว จ หิรี จ โอตฺตปฺปญฺจาติ เอวมาทิกํ วจนํ อโวจฯ ตสฺมึ ภเนฺต วตฺถุสฺมึ ‘‘สาธุ สาธุ อุทายิ เอโส หิ เต อุทายิ มโคฺค ปฏิลโทฺธฯ โย เต ภาวิโต พหุลีกโต, ตถา ตถา วิหรนฺตํ ตถตฺตาย อุปเนสฺสติ, ยถา ตฺวํ ‘ขีณา ชาติ, วุสิตํ พฺรหฺมจริยํ, กตํ กรณียํ, นาปรํ อิตฺถตฺตายา’ติ ปชานิสฺสตี’’ติฯ เอวํ โข ภควตา ภาสิตํฯ

สติปฎฺฐานสํยุตฺต

สติสุตฺต

ปุจฺฉา – สติปฎฺฐานสํยุเตฺต อาวุโส โปราณเกหิ ธมฺมสํคาหก มหาเถเรหิ ทุติยํ สํคีตํ สติสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ การพฺภ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – เวสาลิยํ ภเนฺต อมฺพปาลิวเน สมฺพหุเล ภิกฺขู อารพฺภ ‘‘สโต ภิกฺขเว ภิกฺขุ วิหเรยฺย สมฺปชาโน อยํ โว อมฺหากํ อนุสาสนี’’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

สาลสุตฺต

ปุจฺฉา – ตเตฺถว อาวุโส โปราณเกหิ ธมฺมสํคาหกมหาเถเรหิ จตุตฺถํ สํคีตํ สาลสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – โกสเลสุ ภเนฺต สาลายนาม เกสลานํ พฺราหฺมณคาเม สมฺพหุเล ภิกฺขู อารพฺภ ‘‘เย เต ภิกฺขเว ภิกฺขู นวา อจิรปพฺพชิตา อธุนาคตา อิมํ ธมฺมวินยํ, เต โว ภิกฺขเว ภิกฺขู จตุนฺนํ สติปฎฺฐานานํ ภาวนาย สมาทเปตพฺพา นิเวเสตพฺพา ปติฎฺฐาเปตพฺพา’’ติ เอวมาทินา ภเนฺต ภควตา ภาสิตํฯ

สกุณคฺฆิสุตฺต

ปุจฺฉา – ตเตฺถว อาวุโส โปราณเกหิ ธมฺมสํคาหกมหาเถเรหิ ฉฎฺฐํ สํคีตํ สกุณคฺฆิสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภเนฺต สมฺพหุเล ภิกฺขู อารพฺภ ‘‘ภูตปุพฺพํ ภิกฺขเว สกุณคฺฆิ ลาปํ สกุณํ สหสา อชฺฌปฺปตฺตา อคฺคเหสิฯ อถ โข ภิกฺขเว ลาโป สกุโณ สกุณคฺฆิยา หริยมาโน เอวํ ปริเทวสิ มยเมวมฺห อลกฺขิกา, มยํ อปฺปปุญฺญา, เย มยํ อโคจเร จริมฺห ปรวิสเย, สเจชฺช มยํ โคจเร จเรยฺยาม สเก เปตฺติเก วิสเย, น มฺยายํ สกุณคฺฆิ อลํ อภวิสฺส ยทิทํ ยุทฺธายา’’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

มยเมวมฺห อลกฺขิกา, มยํ อปฺปปุญฺญาฯ

โก ปน เต ลาป โคจโร สโก เปตฺติโก วิสโยฯ

ยทิทํ นงฺคลกฏฺฐกรณํ เลฑฺฑุฏฺฐานํฯ

เอหิ โข ทานิ เม สกุณคฺฆิ, เอหิ โข ทานิ เม สกุณคฺฆิ,

(ทารุคฺโฬ์วิย วินิวตฺติตฺวา ตเสฺสว เลฑฺฑุสฺส อนฺตเร ปจฺจุปาทิฯ อฏฺฐกถา)

เอวณฺหิ ตํ ภิกฺขเว โหติ โย อโคจเร จรติ ปรวิสเยฯ

ตสฺมาติห ภิกฺขเว มา อโคจเร จริตฺถ ปรวิสเยฯ

โคจเร ภิกฺขเว จรถ สเก เปตฺติเก วิสเยฯ

โคจเร ภิกฺขเว จรตํ สเก เปตฺติเก วิสเย น ลจฺฉติ มาโร โอตารํ, น ลจฺฉติ มาโร อารมฺมณํฯ

ภิกฺขุนุปสฺสยสุตฺต

ปุจฺฉา – ตเตฺถว อาวุโส โปราณเกหิ ธมฺมสํคาหกมหาเถเรหิ ทสมํ สํคีตํ ภิกฺขุนุปสฺสยสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมิํ วตฺถุสฺมิํ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภเนฺต อายสฺมนฺตํ อานนฺทเตฺถรํ อารพฺภ ภาสิตํฯ อายสฺมา ภเนฺต อานโนฺท ยาวตฺตโก อโหสิ ภิกฺขุนีหิ สทฺธิํ กถาสลฺลาโป ตํ สพฺพํ ภควโต อาโรเจสิฯ ตสฺมิํ ภเนฺต วตฺถุสฺมิํ ‘‘เอวเมตํ อานนฺท, เอวเมตํ อานนฺท, โยหิ โกจิ อานนฺท ภิกฺขุ วา ภิกฺขุนี วา จตูสุ สติปฏฺฐาเนสุ สุปฺปติฏฺฐิตจิโตฺต วิหรติ, ตเสฺสตํ ปาฏิกงฺขํ อุฬ์ารํ ปุเพฺพนาปรํ วิเสสํ สญฺชานิสฺสตี’’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

จุนฺทสุตฺต

ปุจฺฉา – ตเตฺถว อาวุโส ทุติเย นาลนฺทวเคฺค โปราณเกหิ ธมฺมสํคาหกมหาเถเรหิ ตติยํ สํคีตํ จุนฺทสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมิํ วตฺถุสฺมิํ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภเนฺต อายสฺมนฺตํเยว อานนฺทเตฺถรํ อารพฺภ ภาสิตํฯ อายสฺมา ภเนฺต อานนฺทเตฺถโร จุเนฺทน สมณุเทฺทเสน สทฺธิํ เยน ภควา เตนุปสงฺกมิฯ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสิโนฺน โข ภเนฺต อายสฺมา อานโนฺท ภควนฺตํ เอตทโวจ ‘‘อยํ ภเนฺต จุโนฺท สมณุเทฺทโส เอวมาห ‘อายสฺมา ภเนฺต สาริปุโตฺต ปรินิพฺพุโต, อิทมสฺส ปตฺตจีวร’นฺติฯ อปิ จ เม ภเนฺต มธุรกชาโต วิย กาโย, ทิสาปิ เม น ปกฺขายนฺติ, ธมฺมาปิ มํ นปฺปฏิภนฺติ ‘อายสฺมา สาริปุโตฺต ปรินิพฺพุโต’ติ สุตฺวา’’ติฯ ตสฺมิํ ภเนฺต วตฺถุสฺมิํ ‘‘กิํ นุ โข เต อานนฺท สาริปุโตฺต สีลกฺขนฺธํ วา อาทาย ปรินิพฺพุโต, สมาธิกฺขนฺธํ วา, ปญฺญากฺขนฺธํ วา, วิมุตฺติกฺขนฺธํวา, วิมุตฺติญาณทสฺสนกฺขนฺธํ วา อาทาย ปรินิพฺพุโต’’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

อยํ ภนฺเต จุนฺทสมณุเทฺทโส เอวมาหฯ

ตสฺมาติหานนฺท อตฺตทีปา วิหรถ อตฺตสรณา อนญฺญสรณา ธมฺมทีปา ธมฺมสรณา อนญฺญสรณาฯ

พาหิยสุตฺต

ปุจฺฉา – ตเตฺถว อาวุโส โปราณเกหิ ธมฺมสํคาหกมหาเถเรหิ ปญฺจมํ สํคีตํ พาหิยสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมิํ วตฺถุสฺมิํ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภเนฺต อายสฺมนฺตํ พาหิยํ อารพฺภ ภาสิตํฯ อายสฺมา ภเนฺต พาหิโย ภควนฺตํ เอตทโวจ ‘‘สาธุ เม ภเนฺต ภควา สํขิเตฺตน ธมฺมํ เทเสตุ, ยมหํ ภควโต ธมฺมํ สุตฺวา เอโก วูปกโฎฺฐ อปฺปมโตฺต อาตาปี ปหิตโตฺต วิหเรยฺย’’นฺติฯ ตสฺมิํ ภเนฺต วตฺถุสฺมิํ ‘‘ตสฺมาติห ตฺวํ พาหิย อาทิเมว วิโสเธหิ กุสเลสุ ธเมฺมสุฯ โก จาทิกุสลานํ ธมฺมานํ, สีลญฺจ สุวิสุทฺธํ ทิฎฺฐิจ อุชุกา’’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

สีลฎฺฐิติวคฺค

จิรฎฺฐิติสุตฺต

ปุจฺฉา – ตเตฺถว อาวุโส ตติเย สีลฎฺฐิติวเคฺค โปราณเกหิ ธมฺมสํคาหกมหาเถเรหิ ทุติยํ สํคีตํ จิรฎฺฐิติสุตฺตํ กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมิํ วตฺถุสฺมิํ เกน กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – ปาฎลิปุเตฺต ภเนฺต อายสฺมนฺตํ ภทฺทํ อารพฺภ อายสฺมตา อานนฺทเตฺถเรน ธมฺมภณฺฑาคาริเกน ภาสิตํฯ อายสฺมา ภเนฺต ภโทฺท สายนฺหสมยํ ปฎิสลฺลานา วุฎฺฐิโต เยนายสฺมา อานโนฺท เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ เอตทโวจ ‘‘โก นุ โข อาวุโส อานนฺท เหตุ โก ปจฺจโย, เยน ตถาคเต ปรินิพฺพุเต สทฺธโมฺม น จิรฎฺฐิติโก โหติ, โก ปนาวุโส อานนฺท เหตุ โก ปจฺจโย, เยน ตถาคเต ปรินิพฺพุเต สทฺธโมฺม จิรฎฺฐิติโก โหตี’’ติฯ ตสฺมิํ ภเนฺต วตฺถุสฺมิํ ‘‘สาธุ สาธุ อาวุโส ภทฺท, ภทฺทโก โข เต อาวุโส ภทฺท อุมฺมโงฺค’’ติ เอวมาทินา อายสฺมตา อานนฺทเตฺถเรน ธมฺมภณฺฑาคาริเกน ภาสิตํฯ

ภทฺทโก เต อาวุโส ภทฺท อุมฺมโงฺคฯ

‘‘จตุนฺนํ โข อาวุโส สติปฎฺฐานานํ อภาวิตตฺตา อพหุลีกตตฺตา ตถาคเต ปรินิพฺพุเต สทฺธโมฺม น จิรฎฺฐิติโก โหตี’’ –

สิริวฑฺฒสุตฺต

ปุจฺฉา – ตสฺสาวุโส ภควตา อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ปาวจนสมุทฺทยภูตาย มหาวคฺคปาฬิยา สติปฎฺฐานสํยุเตฺต สีลฎฺฐิติวเคฺค นวมํ สิริวฑฺฒสุตฺตํ กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมิํ วตฺถุสฺมิํ เกน กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – ราชคเห ภเนฺต สิริวฑฺฒํ คหปติํ อารพฺภ อายสฺมตา อานนฺทเตฺถเรน ธมฺมภณฺฑาคาริเกน ภาสิตํฯ สิริวโฑฺฒ ภเนฺต คหปติ อาพาธิโก โหติ ทุกฺขิโต พาฬฺหคิลาโนฯ อถโข ภเนฺต อายสฺมา อานโนฺท เยนสิริวฑฺฒสฺส คหปติสฺส นิเวสนํ เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺ

กมิตฺวา ปญฺญเตฺต อาสเน นิสีทิ ฯ นิสชฺช โข อายสฺมา อานโนฺท สิริวฑฺฒํ คหปตึ เอตทโวจ ‘‘กจฺจิ เต คหปติ ขมนียํ, กจฺจิ ยาปนียํ, กจฺจิ ทุกฺขา เวทนา ปฏิกฺกมนฺติ โน อภิกฺกมนฺติ, ปฏิกฺกโมสานํ ปญฺญายติ โน อภิกฺกโม’’ติฯ น เม ภเนฺต ขมนียํ, น ยาปนียํ, พาฬฺหา เม ทุกฺขา เวทนา อภิกฺกมนฺติ โน ปฏิกฺกมนฺติ, อภิกฺกโมสานํ ปญฺญายติ โน ปฏิกฺกโม’’ติฯ ตสฺมิํ ภเนฺต วตฺถุสฺมิํ ‘‘ตสฺมาติห เต คหปติ เอวํ สิกฺขิตพฺพํ ‘กาเย กายานุปสฺสี วิหริสฺสามิ อาตาปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌา โทมนสฺสํฯ เวทนาสุฯ จิเตฺตฯ ธเมฺมสุ ธมฺมานุปสฺสี วิหริสฺสามิ อาตาปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌา โทมนสฺส’นฺติฯ เอวญฺหิ เต คหปติ สิกฺขิตพฺพ’’นฺติฯ เอวํ โข อายสฺมตา อานนฺทเตฺถเรน ธมฺมภณฺฑาคาริเกน ภาสิตํฯ

อิทฺธิปาทสํยุตฺต

โมคฺคลฺลานสุตฺต

ปุจฺฉา – อิทฺธิปาทสํยุเตฺต อาวุโส จตุตฺถํ โมคฺคลฺลานสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมิํ วตฺถุสฺมิํ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภเนฺต สมฺพหุเล ภิกฺขู อารพฺภ ภาสิตํฯ สมฺพหุลา ภเนฺต ภิกฺขู เหฎฺฐามิคารมาตุปาสาเท วิหรนฺติ อุทฺธตา อุนฺนฬา จปลา มุขรา วิกิณฺณวาจา มุฎฺฐสฺสติโน อสมฺปชานา อสมาหิตา ภนฺตจิตฺตา ปากตินฺทฺริยาฯ ตสฺมิํ ภเนฺต วตฺถุสฺมิํ อายสฺมนฺตํ มหาโมคฺคลฺลานํ เต ภิกฺขู สํเวเชตฺวา ‘‘กิํ นุ ตุเมฺห ภิกฺขเว สํวิคฺคา โลมหฎฺฐชาตา เอกมนฺตํ ฐิตา’’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

อจฺฉริยํ วต โภ, อพฺภุตํ วต โภฯ

นิวาตญฺจ วตฯ

อยญฺจ มิคารมาตุปาสาโท คมฺภีรเนโมฯ

ตุเมฺหว โข ภิกฺขเว สํเวชตุกาเมน โมคฺคลฺลาเนน ภิกฺขุนา ปาทงฺคุฎฺฐเกน มิคารมาตุปาสาโท สงฺกมฺปิโต สมฺปกมฺปิโต สมฺปธาลิโตฯ

ตํ กิํ มญฺญถ ภิกฺขเว, กตเมสํ ธมฺมานํ ภาวิตตฺตา พหุลีกตตฺตา โมคฺคลฺลาโน ภิกฺขุ เอวํ มหิทฺธิโก เอวํ มหานุภาโวฯ

อนุรุทฺธสํยุตฺต

พาฬฺหคิลานสุตฺต

ปุจฺฉา – อนุรุทฺธสํยุเตฺต อาวุโส โปราณเกหิ ธมฺมสํคาหกมหาเถเรหิ ทสมํ สํคีตํ พาฬฺหคินานสุตฺตํ กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมิํ วตฺถุสฺมิํ เกน กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภเนฺต สมฺพหุเล ภิกฺขู อารพฺภ อายสฺมตา อนุรุทฺธเตฺถเรน ภาสิตํฯ สมฺพหุลา ภเนฺต ภิกฺขู อายสฺมนฺตํ อนุรุทฺธํ อาพาธิกํ ทุกฺขิตํ พาฬฺหคิลานํ เอตทโวจุํ ‘‘กตเมนายสฺมโต อนุรุทฺธสฺส วิหาเรน วิหรโต อุปฺปนฺนา สารีริกา ทุกฺขา เวทนา จิตฺตํ น ปริยาทาย ติฎฺฐนฺตี’’ติฯ ตสฺมิํ ภเนฺต วตฺถุสฺมิํ ‘‘จตูสุ โข เม อาวุโส สติปฎฺฐาเนสุ สุปฺปติฎฺฐิตจิตฺ

ตสฺส วิหรโต อุปฺปนฺนา สารีริกา ทุกฺขา เวทนา จิตฺตํ น ปริยาทาย ติฏฺฐนฺตี’’ติ เอวมาทินา อายสฺมตา อนุรุทฺธตฺเถเรน ภาสิตํฯ

อานาปานสํยุตฺต

มหากปฺปินสุตฺต

ปุจฺฉา – อานาปานสํยุตฺเต อาวุโส โปราณเกหิ ธมฺมสํคาหกมหาเถเรหิ สตฺตมํ สํคีตํ มหากปฺปินสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภนฺเต สมฺพหุเล ภิกฺขู อารพฺภ ‘‘ปสฺสถ โน ตุเมฺห ภิกฺขเว เอตสฺส ภิกฺขุโน กายสฺส อิญฺชิตตฺตํ วา ผนฺทิตตฺตํ วา’’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

อิจฺฉานงฺคลสุตฺต

ปุจฺฉา – ตเตฺถว อาวุโส ทุติยวเคฺค ปฐมํ อิจฺฉานงฺคลสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – อิจฺฉานงฺคเล ภนฺเต สมฺพหุเล ภิกฺขู อารพฺภ ‘‘สเจ โข ภิกฺขเว อญฺญติตฺถิยา ปริพฺพาชกา เอวํ ปุเจฺฉยฺยุํ ‘กตเม นาวุโส วิหาเรน สมโณ โคตโม วสฺสาวาสํ พหุลํ วิหาสี’ติฯ เอวํ ปุฏฺฐา ตุเมฺห ภิกฺขเว เตสํ อญฺญติตฺถิยานํ ปริพฺพาชกานํ เอวํ พฺยากเรยฺยาถ อานาปานสฺสติสมาธินา โข อาวุโส ภควา วสฺสาวาสํ พหุลํ วิหาสี’’ติ เอวมาทินา ภนฺเต ภควตา ภาสิตํฯ

โสตาปตฺติสํยุตฺต

จกฺกวตฺติราชสุตฺต

ปุจฺฉา – โสตาปตฺติสํยุเตฺต อาวุโส โปราณเกหิ ธมฺมสํคาหกมหาเถเรหิ ปฐมํ สํคีตํ จกฺกวตฺติราชสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภนฺเต สมฺพหุเล ภิกฺขู อารพฺภ ‘‘กิญฺจาปิ ภิกฺขเว ราชา จกฺกวตฺตี จตุนฺนํ ทีปานํ อิสฺสริยาธิปจฺจํ รชฺชํ กาเรตฺวา กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชติ เทวานํ ตาวตึสานํ สหพฺยตํ, โส ตตฺถ นนฺทเน วเน อจฺฉราสงฺฆปริวุโต ทิเพฺพหิ จ ปญฺจหิ กามคุเณหิ สมปฺปิโต สมงฺคีภูโต ปริจาเรติ โส จตูหิ ธเมฺมหิ อสมนฺนาคโต, อถ โข โส อปริมุโตฺตว นิรยา, อปริมุโตฺต ติรจฺฉานโยนิยา, อปริมุโตฺต เปตฺติวิสยา, อปริมุโตฺต อปายทุคฺคติวินิปาตา’’ติ เอวมาทินา ภนฺเต ภควตา ภาสิตํฯ

ทีฆาวุ อุปาสกสุตฺต

ปุจฺฉา – ตเตฺถว อาวุโส โปราณเกหิ ธมฺมสํคาหกมหาเถเรหิ ตติยํ สํคีตํ ทีฆาวุอุปาสกสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมิํ วตฺถุสฺมิํ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – ราชคเห ภนฺเต ทีฆาวุํ อุปาสกํ อารพฺภ ภาสิตํฯ ภควา ภนฺเต ทีฆาวุํ อุปาสกํ อาพาธิกํ ทุกฺขิตํ พาฬฺหคิลานํ เอตทโวจ ‘‘กจฺจิ เต ทีฆาวุ ขมนียํ, กจฺจิ ยาปนียํ, กจฺจิ ทุกฺ

ขา เวทนา ปฏิกฺกมนฺติ โน อภิกฺกมนฺติ, ปฏิกฺกโมสานํ ปญฺญายติ โน อภิกฺกโม’’ติฯ น เม ภเนฺต ขมนียํ, น ยาปนียํ พาฬฺหา เม ทุกฺขา เวทนา อภิกฺกมนฺติ โน ปฏิกฺกมนฺติ, อภิกฺกโมสานํ ปญฺญายติ โน ปฏิกฺกโมติฯ ตสฺมิํ ภเนฺต วตฺถุสฺมิํ ‘‘ตสฺมาติห เต ทีฆาวุ เอวํ สิกฺขิตพฺพํ พุเทฺธ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต ภวิสฺสามี’’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

ยานิมานิ ภเนฺต ภควตา จตฺตาริ โสตาปตฺติยงฺคานิ เทสิตานิ, สํวิชฺชเนฺต เต ธมฺมา มยิ–

ตสฺมาติห ตฺวํ ทีฆาวุ อิเมสุ จตูสุ โสตาปตฺติยเงฺคสุ ปติฎฺฐาย ฉ วิชฺชาภาคิเย ธเมฺม อุตฺตริ ภาเวยฺยาสิ–

มา ตฺวํ ตาต ทีฆาวุ เอวํ มนสากาสิฯ

อิงฺฆ ตฺวํ ตาต ทีฆาวุ ยเทว เต ภควา อาห, ตเทว ตฺวํ สาธุกํ มนสิกโรหิฯ

ปณฺฑิโต ภิกฺขเว ทีฆาวุ อุปาสโกฯ

ปจฺจปาทิ ธมฺมสฺสานุธมฺมํฯ

น จ มํ ธมฺมาธิกรณํ วิเหเฐสิฯ

ทีฆาวุ ภิกฺขเว อุปาสโก ปญฺจนฺนํ โอรมฺภาคิยานํ สํโยชนานํ ปริกฺขยา โอปปาติโก ตตฺถ ปรินิพฺพายี อนาวตฺติธโมฺม ตสฺมา โลกาฯ

เวฬุทฺวาเรยฺยสุตฺต

ปุจฺฉา – เตนาวุโส ภควตา…เป…. สมฺมาสมฺพุเทฺธน โสตาปตฺติสํยุเตฺต สตฺตมํ สํคีตํ เวฬุทฺวาเรยฺยสุตฺตํ กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมิํ วตฺถุสฺมิํ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – โกสเลสุ ภเนฺต เวฬุทฺวาเร นาม โกสลานํ พฺราหฺมณ คาเม เวฬุทฺวาเรยฺยเก พฺราหฺมณคหปติเก อารพฺภ ภาสิตํฯ

เวฬุทฺวาเรยฺยกา ภเนฺต พฺราหฺมณคหปติกา ภควนฺตํ เอตทโวจุํ ‘‘มยํ โภ โคตม เอวํกามา เอวํฉนฺทา เอวํอธิปฺปายา ปุตฺตสมฺพาธสยนํ อชฺฌาวเสยฺยาม…เป…. ชาตรูปรชตํ สาทิเยยฺยาม, กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคติํ สคฺคํ โลกํ อุปปเชฺชยฺยาม, เตสํ โน ภวํ โคตโม อมฺหากํ เอวํกามานํ เอวํฉนฺทานํ เอวํอธิปฺปายานํ ตถา ทมฺมํ เทเสตุ, ยถา มยํ ปุตฺตสมฺพาธสยนํ อชฺฌาวเสยฺยาม…เป…. กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคติํ สคฺคํ โลกํ อุปปเชฺชยฺยามา’’ติฯ ตสฺมิํ ภเนฺต วตฺถุสฺมิํ ‘‘อตฺตูปนายิกํ โว คหปตโย ธมฺมปริยายํ เทเสสฺสามิ, ตํ สุณาถ สาธุกํ มนสิกโรถ, ภาสิสฺสามี’’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

สรณานิวคฺค

ปฐม มหานามสุตฺต

ปุจฺฉา – ตเตฺถว อาวุโส ตติเย สรณานิวเคฺค โปราณเกหิ ธมฺมสํคาหกมหาเถเรหิ ปฐมํ สํคีตํ ปฐมมหานามสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมิํ วตฺถุสฺมิํ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สเกฺกสุ ภเนฺต กปิลวตฺถุสฺมึ นิโคฺรธาราเม มหานามํ สกฺกํ อารพฺภ ภาสิตํฯ มหานาโม ภเนฺต สโกฺก ภควนฺตํ เอตทโวจ ‘‘อิทํ ภเนฺต กปิลวตฺถุ อิทฺธเญฺจว ผีตญฺจ พาหุชญฺญํ อากิณฺณมนุสฺสํ สมฺพาธพฺยูหํ, โส ขฺวาหํ ภเนฺต ภควนฺตํ วา ปยิรุปาสิตฺวา มโนภาวนีเย วา ภิกฺขู สายนฺหสมยํ กปิลวตฺถุํ ปวิสโนฺต ภเนฺตนปิ หตฺถินา สมาคจฺฉามิ, ภเนฺตนปิ อเสฺสน สมาคจฺฉามิ, ภเนฺตนปิ รเถน สมาคจฺฉามิ, ภเนฺตนปิ สกเฏฺน สมาคจฺฉามิ, ภเนฺตนปิ ปุริเสน สมาคจฺฉามิ, ตสฺส มยฺหํ ภเนฺต ตสฺมึ สมเย มุสฺสเตว ภควนฺตํ อารพฺภ สติ, มุสฺสติ ธมฺมํ อารพฺภ สติ, มุสฺสติ สงฺฆํ อารพฺภ สติ, ตสฺส มยฺหํ ภเนฺต เอวํ โหติ อิมมฺหิ จาหํ สมเย กาลํ กเรยฺยํ, กา มยฺหํ คติ, โก อภิสมฺปราโย’’ติฯ ตสฺมึ ภเนฺต วตฺถุสฺมึ ‘‘มา ภายิ มหานาม, มา ภายิ มหานาม, อปาปกํ เต มรณํ ภวิสฺสติ อปาปิกา กาลํ กิริยา’’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

ทุติย สรณานิสกฺกสุตฺต

ปุจฺฉา – ตเตฺถว อาวุโส ธมฺมสํคาหกมหาเถเรหิ ปญฺจมํ สํคีตํ ทุติยสรณานิสกฺกสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สเกฺกสุ ภเนฺต กปิลวตฺถุสฺมึ นิโคฺรธาราเม มหานามํเยว สกฺกํ อารพฺภ ภาสิตํฯ

มหานาโม ภเนฺต สโกฺก ภควนฺตํ เอตทโวจ ‘‘อิธ ภเนฺต สรณานิ สโกฺก กาลงฺกโต, โส ภควตา พฺยากโต ‘โสตาปโนฺน อวินิปาตธโมฺม นิยโต สโมฺพธิปรายโณ’ติฯ ตตฺร สุทํ ภเนฺต สมฺพหุลา สกฺกา สงฺคมฺม สมาคมฺม อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ ‘อจฺฉริยํ วต โภ, อพฺภุตํ วต

โภ , เอตฺถ ทานิ โก น โสตาปโนฺน ภวิสฺสติ, ยตฺร หิ นาม สรณานิ สโกฺก กาลงฺกโต, โส ภควตา พฺยากโต ‘โสตาปโนฺน อวินิปาตธโมฺม นิยโต สโมฺพธิปรายโณ’ติ, สรณานิ สโกฺก สิกฺขาย อปริปูรการี อโหสี’’ติ ตสฺมึ ภเนฺต วตฺถุสฺมึ ‘‘โย โส มหานาม ทีฆรตฺตํ อุปาสโก พุทฺธํ สรณํ คโต, ธมฺมํ สรณํ คโต, สงฺฆํ สรณํ คโต, โส กถํ วินิปาตํ คเจฺฉยฺยา’’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

ปฐม อนาถปิณฺฑิกสุตฺต

ปุจฺฉา – ตเตฺถว อาวุโส โปราณเกหิ ธมฺมสํคาหกมหาเถเรหิ ฉฎฺฐํ สํคีตํ ปฐมอนาถปิณฺฑิกสุตฺตํ กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมึ วตฺถุสฺมึ เกน กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภเนฺต อนาถปิณฺฑิกํ คหปตึ อารพฺภ อายสฺมตา สาริปุตฺต เตฺถเรน ธมฺมเสนาปตินา ภาสิตํฯ

อายสฺมา ภฺภเนฺต สาริปุตฺตเตฺถโร อายสฺมตา อานนฺทเตฺถเรน ปจฺฉาสมเณน สทฺธึ เยน อนาถปิณฺฑิกสฺส คหปติสฺส นิเวสนํ เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญเตฺต อาสเน นิสีทิ, นิสชฺช โข อายสฺมา สาริปุโตฺต อนาถปิณฺฑิกํ คหปตึ อาพาธิกํ ทุกฺขิตํ พาฬฺหคิลานํ เอตทโวจ ‘‘กจฺจิ เต คหปติ ขมนียํ กจฺจิ ยาปนียํ, กจฺจิ ทุกฺขา เวทนา ปฏิกฺกมนฺติ, โน อภิกฺกมนฺติ, ปฏิกฺกโมสานํ ปญฺญายติ, โน อภิกฺกโม’’ติ, น เม ภเนฺต ขมนียํ, น ยาปนียํ, พาฬฺหา เม ทุกฺขา เวทนา อภิกฺกมนฺติ, โน ปฏิกฺกมนฺติ, อภิกฺกโมสานํ ปญฺญายติ, โน ปฏิกฺกโมติฯ ตสฺมึ ภเนฺต วตฺถุสฺมึ ‘‘ยถา รูเปน โข คหปติ พุเทฺธ อปฺปสาเทน สมนฺนาคโต อสฺสุตวา ปุถุชฺชโน กายสฺส เภทา ปรํ มรณา อปายํ ทุคฺคตึ วินิปาตํ นิยรํ อุปปชฺชติ ตถารูโป เต พุเทฺธ อปฺปสาโท นตฺถิ,

อตฺถิ จ โข เต คหปติ พุเทฺธ อเวจฺจปฺปสาโท ‘อิติปิ โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุโทฺธ…เป.… ภควา’ติ ตญฺจ ปน เต พุเทฺธ อเวจฺจปฺปสาทํ อตฺตนิ สมนุปสฺสโต ฐานโส เวทนา ปฏิปฺปสฺส เมฺภยฺยา’’ติ เอวมาทินา อายสฺมตา สาริปุตฺตเตฺถเรน ธมฺมเสนาปตินา ภาสิตํฯ

ยสฺส สทฺธา ตถาคเต, อจลา สุปฺปติฏฺฐิตา;
สีลญฺจ ยสฺส กลฺยาณํ, อริยกนฺตํ ปสํสิตํฯ

สเงฺฆ ปสาโท ยสฺสตฺถิ, อุชุภูตญฺจ ทสฺสนํ;
อทลิโทฺทติ តំ อาหุ, อโมฆํ ตสฺส ชีวิตํฯ

ตสฺมา สทฺธญฺจ สีลญฺจ, ปสาทํ ธมฺมทสฺสนํ;
อนุยุเญฺชถ เมธาวี, สรํ พุทฺธานสาสนํฯ

ปุญฺญาภิสนฺทวคฺค

มหานามสุตฺต

ปุจฺฉา – ตเตฺถว อาวุโส ปุญฺญาภิสนฺทวเคฺค โปราณเกหิ ธมฺมสํคาหกมหาเเถรหิ สตฺตมํ สํคีตํ มหานามสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมิํ วตฺถุสฺมิํ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สเกฺกสุ ภเนฺต กปิลวตฺถุสฺมิํ มหานามํ สกฺกํ อารพฺภ ภาสิตํฯ

มหานาโม ภเนฺต สโกฺก ภควนฺตํ เอตทโวจ ‘‘กิตฺตาวตา นุ โข ภเนฺต อุปาสโก โหตี’’ติฯ ตสฺมิํ ภเนฺต วตฺถุสฺมิํ ‘‘ยโต โข มหานาม พุทฺธํ สรณํ คโต โหติ, ธมฺมํ สรณํ คโต โหติ, สงฺฆํ สรณํ คโต โหตี’’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

กิตฺตาวตา นุ โข ภเนฺต อุปาสโก โหติฯ

กาฬิโคธสุตฺต

ปุจฺฉา – ตเตฺถว อาวุโส โปราณเกหิ ธมฺมสํคาหกมหาเถเรหิ นวมํ สํคีตํ กาฬิโคธสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ การพฺภ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สเกฺกสุ ภเนฺต กาฬิโคธํ นาม สากิยานิํ อารพฺภ ‘‘จตูหิ โข โคเธ ธเมฺมหิ สมนฺนาคตา อริยสาวิกา โสตาปนฺนา โหติ อวินิปาตธมฺมา นิยตา สโมฺพธิปรายณา’’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

ลาภา เต โคเธ, สุลทฺธํ เต โคเธ, โสตาปตฺติผลํ ตยา โคเธ –

นนฺทิยสกฺกสุตฺต

ปุจฺฉา – เตนาวุโส ชานตา…เป.… สมฺมาสมฺพุเทฺธน โสตาปตฺติสํยุเตฺต ปุญฺญาภิสนฺทวเคฺค ทสมํ นนฺทิยสกฺกสุตฺตํ กตฺถ กํ อารพฺภ กิสฺมิํ วตฺถุสฺมิํ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สเกฺกสุ ภเนฺต กปิลวตฺถุสฺมึ นิโคฺรธาราเม นนฺทิยํ สกฺกํ อารพฺภ ภาสิตํฯ นนฺทิโย ภเนฺต สโกฺก ภควนฺตํ เอตทโวจ ‘‘ยเสฺสว นุ โข ภเนฺต อริยสาวกสฺส จตฺตาริ โสตาปตฺติยงฺคานิ สเพฺพน สพฺพํ สพฺพถาสพฺพํ นตฺถิ, เสฺวว นุ โข ภเนฺต อริยสาวโก ปมาทวิหารี’’ติฯ ตสฺมึ ภเนฺต วตฺถุสฺมึ ‘‘ยสฺส โข นนฺทิย จตฺตาริ โสตาปตฺติยงฺคานิ สเพฺพนสพฺพํ สพฺพถาสพฺพํ นตฺถิ, ตมหํ พาหิโร ปุถุชฺชนปเกฺข ฐิโตติ วทามี’’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

สจฺจสํยุตฺต

ติรจฺฉานกถาสุตฺต

ปุจฺฉา – สจฺจสํยุเตฺต อาวุโส โปราณเกหิ ธมฺมสํคายกมหาเถเรหิ ทสมํ สํคีตํ ติรจฺฉานกถาสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภเนฺต สมฺพหุเล ภิกฺขู อารพฺภ มา ภิกฺขเว อเนกวิหิตํ ติรจฺฉานกถํ กเถยฺยาถฯ เสยฺยถิทํ, ราชกถํ โจรกถํ มหามตฺตกถํ เสนากถํ ภยกถํ ยุทฺธกถํ อนฺนกถํ ปานกถํ วตฺถกถํ สยนกถํ เอวมาทินา ภเนฺต ภควตา ภาสิตํฯ

อิทํ ทุกฺขนฺติ กเถยฺยาถฯ

ตสฺมาติห ภิกฺขเว อิทํ ทุกฺขนฺติ โยโค กรณีโย…เป.… อยํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ โยโค กรณีโยฯ

ธมฺมจกฺกปวตฺตนสุตฺต

ปุจฺฉา – ตเตฺถว อาวุโส ธมฺมจกฺกปฺปวตฺตนวเคฺค โปราณเกหิ ธมฺมสํคาหกมหาเถเรหิ ปฐมํ สํคีตํ ธมฺมจกฺกปวตฺตนสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – พาราณสิยํ ภเนฺต อิสิปตเน มิคทาเย ปญฺจวคฺคิเย ภิกฺขู อารพฺภ ‘‘เทฺว เม ภิกฺขเว อนฺตา ปพฺพชิเตน นเสวิตพฺพาฯ กตเม เทฺว, โย จายํ กาเมสุ กามสุขลฺลิกานุโยโค หีโน คโมฺม โปถุชฺชนิโก อนริโย อนตฺถสํหิโต, โย จายํ อตฺตกิลมถานุโยโค ทุโกฺข อนริโย อนตฺถสํหิโต, เอเต โข ภิกฺขเว อุโภ อเนฺต อนุปคมฺม มชฺฌิมาปฏิปทา ตถาคเตน อภิสมฺพุทฺธา’’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

อาสวกฺขยสุตฺต

ปุจฺฉา – ตเตฺถว อาวุโส โกฏิคามวเคฺค โปราณเกหิ ธมฺมสํคาหกมหาเถเรหิ ปญฺจมํ สํคีตํ อาสวกฺขยสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สาวตฺถิยํ ภเนฺต สมฺพหุเล ภิกฺขู อารพฺภ ‘‘ชานโตหํ ภิกฺขเว ปสฺสโต อาสวานํ ขยํ วทามิ, โน อชานโต อปสฺสโตฯ กิญฺจ ภิกฺขเว ชานโต ปสฺสโต อาสวานํ ขโย โหติ, อิทํ ทุกฺขนฺติ ภิกฺขเว ชานโต ปสฺสโต อาสวานํ ขโย โหติ, อยํ ทุกฺขสมุทโยติ, อยํ ทุกฺขนิโรโธติ, อยํ ทุกฺขนิโรธคามินีปฏิปทาติ ชานโต ปสฺสโต อาสวานํ ขโย โหติฯ เอวํ โข ภิกฺขเว ชานโต เอวํ ปสฺสโต อาสวานํ ขโย โหติฯ ตสฺมาติห ภิกฺขเว ‘‘อิทํ ทุกฺข’’นฺติ โยโค กรณีโย,

อยํ ทุกฺขสมุทโยติ, อยํ ทุกฺขนิโรโธติ, อยํ ทุกฺขนิโรธคามินีปฏิปทาติ โยโค กรณีโย’’ติ เอวํ โข ภควตา ภาสิตํฯ

สีสปาวนสุตฺต

ปุจฺฉา – ตเตฺถว อาวุโส สีสปาวนวเคฺค โปราณเกหิ ธมฺมสํคาหกมหาเถเรหิ ปฐมํ สํคีตํ สีสปาวนสุตฺตํ ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กถญฺจ ภาสิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – โกสมฺพิยํ ภเนฺต สีสปาวเน สมฺพหุเล ภิกฺขู อารพฺภ ‘‘ตํ กิํ มญฺญถ ภิกฺขเว, กตมํ นุโข พหุตรํ ยานิ วา มยา ปริตฺตานิ สีสปาปณฺณานิ ปาณินา คหิตานิ ยทิทํ อุปริ สีสปาวเน’’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิตํฯ

ปญฺจคติเปยฺยาลวคฺค

ปุจฺฉา – ตเตฺถว อาวุโส โปราณเกหิ ธมฺมสํคาหกมหาเถเรหิ ปริโยสานภาเวน สํคีโต ปญฺจคติเปยฺยาลวเคฺค, ภควตา กตฺถ กํ อารพฺภ กถญฺจ ภาสิโตฯ

วิสฺสชฺชนา – เวสาลิยํ ภเนฺต สมฺพหุเล ภิกฺขู อารพฺภ ‘‘ตํ กิํ มญฺญถ ภิกฺขเว, กตมํ นุ โข พหุตรํ, โย วายํ มยา ปริโตฺต นขสิขายํ ปํสุ อาโรปิโต, อยํ วา มหาปถวี’’ติ เอวมาทินา ภควตา ภาสิโตฯ

ปุจฺฉา – เก อาวุโส สิกฺขนฺติฯ

วิสฺสชฺชนา – เสกฺขา จ ภเนฺต ปุถุชฺชนกลฺยาณกา จ สิกฺขนฺติฯ

ปุจฺฉา – เก อาวุโส สิกฺขิตสิกฺขาฯ

วิสฺสชฺชนา – อรหโนฺต ภเนฺต สิกฺขิตสิกฺขาฯ

ปุจฺฉา – กตฺถ อาวุโส ฐิตํฯ

วิสฺสชฺชนา – สิกฺขากาเมสุ ภเนฺต ฐิตํฯ

ปุจฺฉา – เก อาวุโส ธาเรนฺติฯ

วิสฺสชฺชนา – เยสํ ภเนฺต วตฺตติ เต ธาเรนฺติฯ

ปุจฺฉา – กสฺส อาวุโส วจนํฯ

วิสฺสชฺชนา – ภควโต ภเนฺต วจนํ อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ

ปุจฺฉา – เกน อาวุโส อาภตํฯ

วิสฺสชฺชนา – ปรมฺปราย ภเนฺต อาภตํฯ